

XXI. ÉVFOLYAM.

24. SZÁM.

Mr. kir,

Hadilevéltár

IV. csoport.

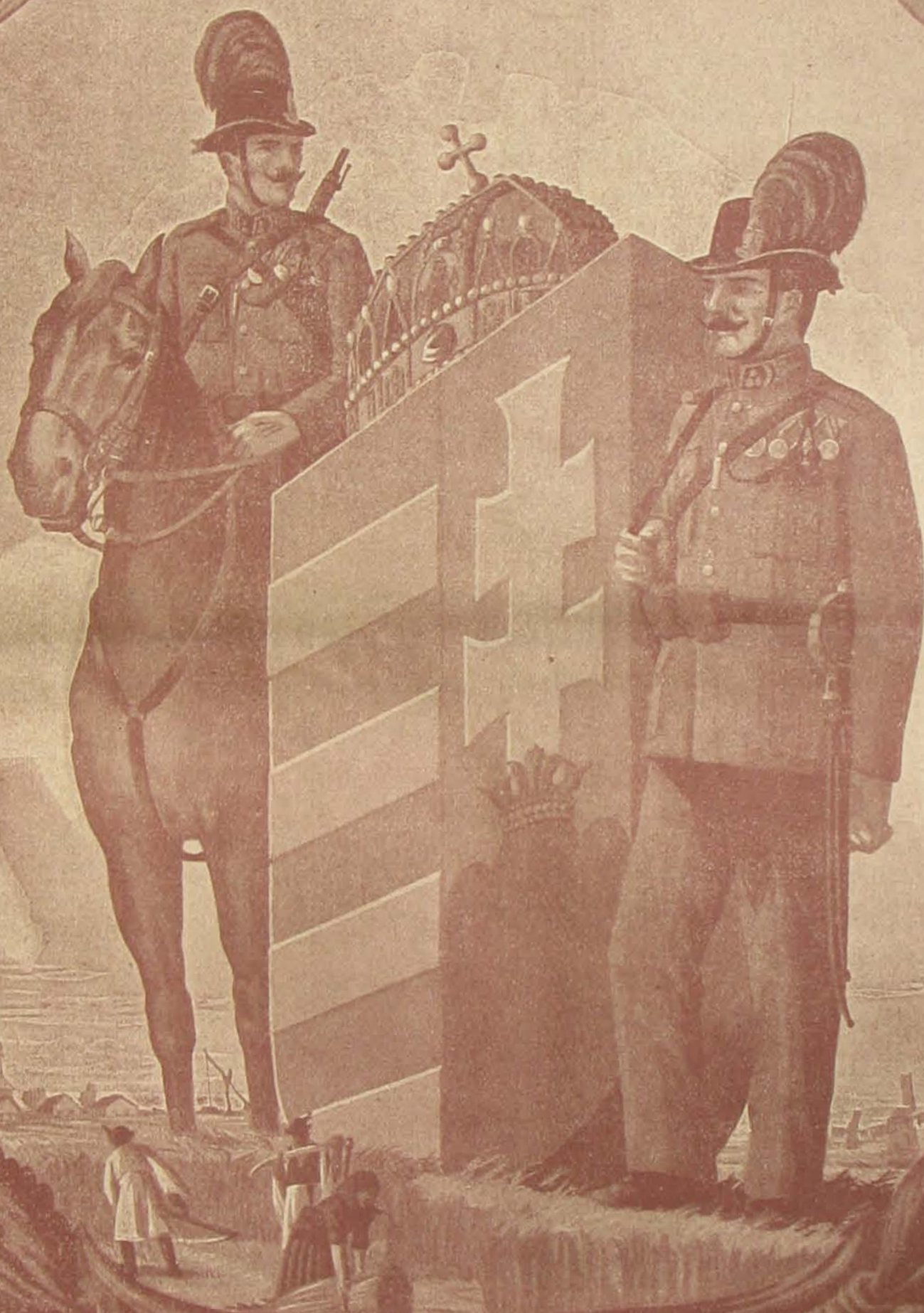
Nagykönyvtár

Budapest, IV. Váci u. 33. l.

BUDAPEST, 1931.

AUGUSZTUS 20.

CSENDŐRSÉGI LAPOK

FŐSZERKESZTŐ:

PINCZÉS ZOLTÁN SZAZADOS

SEGÉDSZERKESZTŐ:

MAHÁCS LAJOS SZAZADOS

MEGJELENIK HAVONTA HÁROMSZOR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, I., BÓSZÖRMÉNYI-ÚT 21. SZ. TELEFON: 501-90.

CSENDŐRSÉGI LAPOK

FŐSZERKESZTŐ: PINCZÉS ZOLTÁN SZÁZADOS, SEGÉDSZERKESZTŐ: MAHÁCS LAJOS SZÁZADOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, I. KER., BÖSZÖRMÉNYI-ÚT 21	Megjelenik havonta háromszor	Előfizetési ára: Egész évre 12 pengő, félévre 6 pengő	Telefon: 501-90.	Postatakarékpénztári csekk száma: 25.342
---	------------------------------------	---	---------------------	--

*Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.*

Amen.

Az udvariasság határa.

A csendőrnek nemcsak a súlyosabb inzultusokkal, hanem a gorombáskodásokkal szemben is rendelkezésre állanak a védekezés eszközei s ezekkel az eszközökkel szükség esetén bajtársaink általánoságban erélyesen és önérzetesen élni is szoktak. Annál bántóbbak és kirívóbbak azok az utóbbi időben tapasztalt jelenségek, hogy a közéletben hivataluknál vagy egyébként társadalmi elhelyezkedésük-nél fogva jelentékenyebb szerepet vivő egyes emberek részéről elhangzott fenyegetőző leszidásokkal, rendreutasításszerű gorombaságokkal szemben az érdekelt csendőrök — köztük őrsparancsnokok is — nem mutattak mindig kellő erélyt, sőt néha egyáltalában nem mutattak erélyt.

Mi tudjuk, hogy ennek a puhaságnak, ennek a túlzott türelmességnek mik a valódi okai, nem tudja azonban ezt a közvélemény s így könnyen lehetséges, hogy ezekből az esetekből sokan bizonyos kivételezésre, a csendőri erély különböző mértékek szerint való alkalmazására gondolnak.

A csendőrt még a saját előjárója sem dorgálhatja meg nyilvánosan. Fölösleges ennek a rendelkezésnek az okait és jelentőségét részletezni, de maga a tény különösen alkalmas arra, hogy a testületen kívül állók részéről a csendőrt ért nyilvános gorombáskodások és leszidások jogtalan, káros és tekintélyromboló voltára rámutassunk. Ránk senki sem mondhatja azt, hogy az egyénisége, társadalmi állása szerint kijáró tiszteletet kivétel nélkül mindenkinek meg nem adjuk, annál kellemetlenebb és bosszantóbb aztán az, ha egyesek beteges hatalomfitogtatásból meg akarják mutatni a nyilvánosság-nak, hogy felette állanak azoknak a törvényeknek és szabályoknak, amelyeket momentán a csendőr képvisel és testesít meg.

Szükségtelen bővebben fejtegetnünk azt, hogy az államhatalomnak s így szolgálatában az államhatalmat képviselő csendőr intézkedéseinek min-denki egyformán engedelmeskedni köteles, mert ha ez nem így volna, akkor az egyéni túlkapások, visszaélések lavinája borítaná el a közéletet. A csendőrség a maga megrendíthetetlen erejét és súlyát nagyrészt éppen annak köszönhetette mindig, hogy az ingadozást, kivételezést ezen a téren sem ismerte sohasem.

Nem is abban látjuk mi ezeknek az erélytelen-

ségeknek az okát, mintha bajtársaink a kérdés lényegével és jelentőségével nem volnának tisztában. Inkább csak az a baj, hogy az ilyen „kényesebb természetű” gorombáskodásokkal szemben való fellépés gyakorlati alkalmazásával sokan nincsenek tisztában. Egyes esetekben a bizonytalankodáshoz az is hozzájárul, hogy az érdekelt csendőr hirtelenében azt sem tudja, tulajdonképpen kivel áll szemben, másrészt pedig a túlzott udvariassága miatt kerül fonák helyzetbe.

A csendőr csak addig lehet udvarias, amíg egy szolgálati feladatot az udvariasság keretei között el lehet intézni s amíg természetesen a csendőrrel szemben is udvariasak azok, akikkel dolga van. Mert a gorombáskodó ember udvariasságot és kíméletet semmiesetre sem érdemel, akárki legyen is az. Ugynevezett kényes helyzeteket a csendőrnek nem szabad ismernie és elismernie. A csendőr számára nincsen kényes helyzet, neki a törvények s az utasítás rendelkezései minden elképzelhető esetre megadják a követendő nyílegyenes utat, egyszerűen csak ezt az utat kell járnia kérlelhetetlen és tántoríthatatlan következetességgel. Követelje meg mindenkitől egyformán a törvények és szabályok tiszteletben-tartását s ha valaki azokhoz nem alkalmazkodik, teljesítse vele szemben a kötelességét mindenféle mellétekintet és ingadozás nélkül. Ha ehhez tartja magát, bántódása semmiképpen sem történhetik, sőt inkább a dicséretre teszi magát méltóvá.

Meg kell tehát mondani a gorombáskodóknak valahogyan ilyenformán:

— Uram, én szolgálatilag eljáró csendőr vagyok, intézkedéseimnek a törvények adnak alapot s engem a kötelességem teljesítésében gorombáskodás és fenyegetőzés nem akadályoz meg. Az ilyen hanggal és modorral szemben pedig kénytelen leszek a rendelkezésemre álló erélyesebb eszközöket igénybe-venni.

Nem hisszük, hogy az ilyen kijelentés le ne hűtene akárkit, aki a szolgálatilag fellépő csendőrrel szemben addig gorombáskodott és hetvenkedett. De ha ez sem használna, akkor ott vannak tényleg azok az erélyesebb eszközök, amelyeknek az alkalmazásában aztán minden csendőrnek körülményesség nélkül jártasnak és szilárdnak kell lennie.

Más a helyzet természetesen, ha feldúlt ideg-állapotban levő emberrel állunk szemben. Ilyenkor senkinek sem érdeke, hogy a lélektanilag nem szerencsés pillanatban alkalmazott erély még csak olaj-tat öntsön a tüzre. Ez már azonban más lapra tartozik s az ilyen esetet akkor is másként — nem a csendőr rovására — fogja elkönyvelni a közvélemény, ha szeme előtt s füle hallatára játszódtak is le az események.

Kerékpáros közlekedési szolgálat.

Írta: vitéz FÁBRY GYÖRGY százados.

Az embernek az élet a legdrágább kincse, ezt a kincset védi is a Btk. több paragrafusa, akár szándékosan, akár gondatlanságból veszik el. — vagy akarják elvenni — valakitől: a közbiztonsági szerveknek legelső feladatai közé tartozik az életbiztonság megőrzése. Ezt a feladatot részint jó megelőzőszolgálattal, részint pedig folytonosan tökéletesedő nyomozószolgálattal kellőképpen be is töltjük általában. A közlekedéssel kapcsolatos életbiztonság kérdésével azonban érzésem szerint még ma sem ismerkedtünk meg eléggé, az utakra nem fordítunk akkora gondot e tekintetben, mint kellene. Nagyon is ideje volt már annak, hogy közlekedési csendőreink az utakon — modernül felszerelve — végre megjelentek s így a néhány közlekedési őrsben legalább a magva megvan már a kiépítésre váró általános közlekedésrendészeti szolgálatunknak.

Mert manapság már az utakon fordul elő a legnagyobb számban a nem természetes haláleset, az emberi élet itt van a legtöbb veszélynek kitéve. Nagyon fontos a csendőrség szempontjából az, hogy a közlekedésből eredő szerencsétlenségek 60%-a vidéki utakon történik különösen a nyári hónapokban.

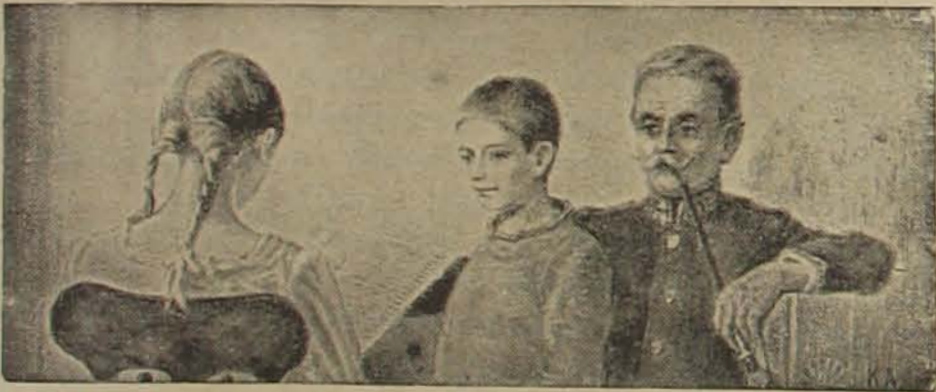
Az a tapasztalatom, hogy az őrsök úti járőrei — különösen a gyalogosak — nem elegendők az utak biztonságának fenntartására. Szükséges, hogy a mai alacsony létszám mellett időmegtakarítás és több eredmény elérése végett az utak rendjét biztosító járőrök megfelelő közlekedési eszközzel legyenek felszerelve. Gyalogosan, illetve lovon is el lehet

ugyan látni az útrendészetet, de akkor az őrsök felkészültségének állandóan útrendészeti szolgálatot kellene teljesítenie, ha eredményt akarnánk elérni, anynyi embert pedig erre a szolgálatra természetesen nem használhatunk fel.

Négy évvel ezelőtt autón bejártam a szárnyam területét s azt láttam, hogy sok bajjal és bosszúsággal jár az autózás. A lakosság az utakon nem képes, vagy nem hajlandó rendet tartani. Az egyik szekér jobbra, hol kettő egymás mellett, hol az út közepén haladt. Úti járőröket rendeltem ki az egyes őrsokről (különösen a szerdai és szombati napokon, mert e napokon van vásár a megye székhelyén) s a járőröknek sikerült is fáradságos munkával elérniök, hogy a forgalom biztonsága némiképpen javult. De hamar beláttam, hogy az őrsök ezen szolgálataikat nem képesek anélkül teljesíteni, hogy egyéb feladataikban fenn ne akadjanak. Ezért a felfokozott úti járőr- (közlekedési járőr-) szolgálatot beszünttettem. Beláttam, hogy a rendelkezésemre álló eszközök sokkal hiányosabbak, semhogy ezen a téren különösebb eredményeket érhessek, mert az elért eredmény még mindig sokkal kisebb volt annál, ami szükséges volna.

A belügyminiszter úr felismerte, belátta az utak forgalmi biztonságának a fontosságát és felállította a motorkerékpáros csendőrőrsöket, melyek azonban csak az ország legforgalmasabb útvonalainak egy részén teljesítenek szolgálatot.

A motorkerékpáros közlekedési őrsök szaporítása rövid időn belül takarékosági szempontból nem igen várható, érdemes volna éppen ezért azzal a gondolattal foglalkozni és azt a gyakorlatban is kipróbálni, meghonosítani, hogy az utak forgalmának a biztonságát kerékpáros közlekedési őrsök fel-

Régi csárda romjainál.

Itt járt Petőfi egykoron
E jorró, sivó homokon...

Itt nézte — Isten tudja, mit —
Talán a csárda romjait!?

Talán a puszta lányait,
Csalóka délibábjait?

Talán a ménest — vágatott —
A kis bojtárt s a számadót?

És mindent, mindent, ami szép:
A csaplárosné termetét...

E régi romfal látta még
A költő lázas, nagy szemét.

Bor, csók között virrasztva át
Egy mámoros, vad éjszakát...

És másnap — néma, kőszá vögy
Ragadta, vitte már tovább,

Mint szél a vándormadarat —
Am lelke mégis ittmaradt...

A lelke itt él valahol —
Minden fűszálban az dalol.

És itt sír minden éjszakán
Kesergő pásztorfurulyán...

Hortobágy.

VÁLYI NAGY GÉZA.

—:o:—

A zsirai bíró bora.

Írta: Öreg csendőr.

Akkorka ember volt, mint valami kisebbméretű Szent Flóriánszobor a falusi utcasarkon. De a becsületesége nem fért el a járás területén, még a szakaszparancsnoksághoz is híre szaladt, meg még azon túl is. Ismerték a községek, a főszolgabíró, a járásbíró, ismerte s szerte minden valamirevaló ember. Becsületesességét leginkább az jellemezte, hogy körömszakadtáig kötelességtudó, tökéletesen megbízható, végtelenül szorgalmas és buzgó csendőr volt.

állításával fokozzuk. Ezt kevés pénzzel is meg lehetne valósítani. Kerékpáros közlekedési örsöket fokozatosan valamennyi osztályszékhelyen fel lehetne állítani és ezek az örsök az osztályok területén áthaladó utakon teljesítenének közlekedési szolgálatot. Létszámuk az osztály közlekedési vonalhossza szerint alakulna.

A Gergely-féle autótérkép az országban épített közutakat három osztályba sorolja és pedig: az I. osztályba az alapépítménnyel ellátott műutat, II. osztályba az alapépítménnyel el nem látott műutat, míg a III. osztályba a ki nem épített főbb útvonalakat, amelyeken a községek egymásközötti forgalma bonyolódik le.

Az I. osztályú utaknál minden 50 km-re, a II. osztályú utaknál minden 75 km-re, míg a III. osztályú utaknál minden 100 km-re két csendőr (egy járőr) volna az örs létszámába rendszeresítendő oly módon, hogy a végösszegben mutatkozó többlet kilométerszámok az I. osztályú utaknál 25 km-ig eslenének, a 25 km-nél nagyobb többlet már 50 km-nek számítana. A II. osztályú utaknál a fennmaradó kilométerszám 50 km-ig eslenék, 50 km-nél nagyobb út pedig 75 km-nek számítana, míg végül a III. osztályú utaknál a többlet 75 km-ig eslenék, ennél nagyobb vonal pedig 100 km-nek számítana.

(A nyíregyházi osztály székhelyén — mely egyike a leghosszabb útvonallal rendelkezőknek — egy 22 főből álló kerékpáros közlekedési örs működhetné, mert területéhez az I. osztályú utakból 187 km, a II. osztályú utakból 464 km és a III. osztályú utakból 95.5 km útvonal tartozik.)

Olyan osztályok székhelyein, amelyeknek a területén különösen a nyári időszakban a turisták, fürdőzők, kirándulók révén az utak igen mozgalma-

sak, a kerékpáros közlekedési örsök létszáma külön mértékkel volna megállapítható.

Természetesen a forgalom kivételes esetekben, mint pl. versenyek, búcsúk, vásárok alkalmával mindenütt megnő, ez azonban csak időleges munkatöbblet s ilyen alkalmakkor a kerékpáros közlekedési csendőrörsök működésének súlypontját ezekre az útvonalakra lehetne helyezni anélkül, hogy meg erősítésükre szükség lenne.

A kerékpárok használatának technikai részére és célszerűségére a Csendőrségi Lapok már évekket ezelőtt rámutatott. A Csendőrségi Lapok 1925. évi 16. és az 1926. évi 9., 10., 11. és 23. számában részletesen foglalkozott ezzel a kérdéssel, főleg az ezeket ismételtem. Meg kell említenem azonban azt a felfogásomat, hogy a csendőröket kincstári kerékpárral ellátni nem célszerű, mert részben nagy beszerzési költségüknel fogva a költségvetés azt meg nem engedné, másrészt, mert nem is gazdaságos. Az állandó javítás igen költséges, de máskülönben sem szükséges a kincstári beszerzés, mert a csendőrök 90%-a saját kerékpárral rendelkezik.

A kerékpáros közlekedési örsökre elsősorban oly megfelelő önként jelentkező csendőröket lehetne beosztani, akik hajlandók a saját kerékpárjaikat bizonyos havi koptatási, karbantartási átalány mellett szolgálatban is használni.

Portyázási időként a közlekedési kerékpáros örsök részére km-enként nyáron a Szut. 6. melléklet 5. rovatában feltüntetett időkiszabatsnak háromnegyedrésze, azaz km-enként 10 perc, míg télen a teljes kiszabats volna megállapítandó. Ebbe a pihenő is be volna számítva.

Feladatkörükben a közúti közlekedési rendészet ellenőrzésén kívül főleg az idegenrendészetet tar-

Régen, fiatalkorában azonban volt egy hibája. Szerette az itókát. Gyakran elpityizálgatott. Ráérő idejét arra használta fel, hogy kiment a községbe, ahol magához illő társaságban elkvaterkázgatott. Szerette a bort, de nem hörpintette, mint más ember, hanem fogai között úgy morzsolgatta, szürcsölgette, mint valami bunyevác ember a görögdinnye falatot. Kéjesen, mámorosan.

De azért sohasem szopta le magát. Csak arról lehetett megismerni, ha ivott, hogy akkor mindig mosolygott, tréfálgatott. Bennülő szürke szemei úgy csillogtak ilyenkor, mint két szentjánosbogár a kökénybokorban. Lötyögött rajta a pantalló, ráncot vetett a zubbony, füléig süppedt a sapka. De a bor sohasem gyűrte le, csak megingatta, de sohasem a megszédülésig. De így is meglakolt az iszogatásért.

Zsira községben búcsút tartottak. Pápai Mihályt Funk Mihály csendőrrel együtt járőrszolgálatba vezényelték. Búcsúügyeletre.

Szolgálat után, késő este, betértek a bíró lakására.

A bíró odaültette a két csendőrt az asztal mellé. Megkínálta őket borral.

A két csendőr szabadkozott.

— Köszönjük, bíró úr, szolgálatban vagyunk.

— Ugyan-ugyan. Egy pohár bor meg nem árt.

A szíves kínálgatásnak az lett a vége, hogy a két csendőr felhörpintette a két pohár bort. Utána a másik két pohár bort, azután a harmadikat, de talán még az ötödiket is.

Elég az hozzá, hogy a két fáradt csendőrnek kissé

nemcsak az inába, hanem a koponyája alá is befurakodott a bor ereje.

Éjfél után bevonultak az örsre. Mindenki aludt. Lámpát se gyújtottak, le sem jelentkeztek, csak levetköztek és ágyba rakták magukat. A két fegyvert pedig a fal mellé támasztották. Szépen, csendben, észrevétlenül.

Fiatal örsvezető voltam abban az időben. Hallottam a két csendőr mozgolódását a sötétben, nem háborgattam őket. Azon gondolkodtam, hogy vajon szükséges volna-e jobban megtekinteni őket, vagy sem.

Amint töprengtem, az éjszakai csendben hirtelen nagyot csattant valami. Megdöbbsentem. Mi lehetett ez? Csak nem sült el a fegyver? Leugrottam az ágyamról, lámpát gyújtottam és körültekintettem a szobában. A két csendőr mélyen aludt, akár ellophattam volna mind a kettőt. Az egyik fegyver a fal mellett állt, szuronya a plafon felé meredt. A másik fegyver a padlón feküdt, mintha megunt volna a sötétben való ácsorgást.

A csattanásra felébredt még a járásőrmester úr is, aki pedig a szomszéd szobában aludt. Kinyitotta az ajtót, amely közvetlen a mi szobánkba nyílt. Álmosan kérdezte: — Micsoda csattanás volt ez itt?

Megmagyaráztam a dolgot.

Tovább nem kérdezett, de azonnal átlátta a helyzetet. Sasszeme volt. A két csendőrt kihallgatásra rendelte.

Reggel nyolc órakor megtartotta a kihallgatást. Oda lépett Pápai csendőr elé.

Pápai csendőr jelentette:

— Járásőrmester úrnak alázatosan jelentem, kihallgatásra rendeltettem.

tom fontosnak, mert az idegenek utaztatásának tekintélyes része az útvonalakon történik és ellenőrzésük a más feladatokkal őrzárataikban állandóan lekötött őrök részéről nem lehet elég intenzív.

A bűnözők is tisztában vannak az utak ürességével, menekülésre ezért vonatot nem mindig vesznek igénybe és gyakran előfordul, hogy nagyobb városokban elkövetett büntetendő cselekmények elkövetése után az utakat használván csak fel, menekülnek az egész ország területén át — külföldre. A kerékpáros közlekedési őrök bizonyára nagyon sok, a nyomozó kulcsban nyilvántartott egyént fogának el, gyanus egyénnel szemben több gondossággal lépnének fel s így az ország általános közbiztonságát is nagy mérvben fokoznák.

Bűnügyi nyomozószolgálatot csak tettenkapás esetén, vagy halaszthatatlanul sürgős esetben teljesítenének. Egyébként a náluk tett feljelentéseket az illetékes őrökhöz továbbítanák elintézés végett, szolgálatuk tehát csupán a rendes és az ellenőrzőszolgálatra tagozódnék.

Felszerelésük a motorkerékpáros közlekedési őrök felszerelésével azonos lehetne, de megengedhető volna, hogy szolgálatban a kardot és szuronyt a kerékpár kormányához, míg a járőrtáskát a kerékpár felsőváz-rúdja csatolhassák.

Megkülönböztetésül jelvényt kellene részükre rendszeresíteni.

A szolgálatmentes legénység napirendszerinti foglalkozása a többi őrökével azonos lehetne, különös súlyt helyezve a közúti közlekedési rendészet szabályzatára és az első segélynyújtás kiképzésére. (Az első segélynyújtásra a feltétlenül szükséges gyógy- és kötszerekkel a járőrvezetőket el kellene látni.) A tananyagbeosztásba a kerékpáros gyakorlati szabályzatot is fel kellene venni.

Az őrparancsnok irodai teendőit a legszükségesebb mérvre kellene leszorítani. Evégből az őröskön csakis a szolgálati havifüzet, ehhez a szolgálati lapok, a közönséges és kt. iktató volna vezetendő. Nyomozati értesítővel és nyomozókulccsal ezen őröket is el kellene látni és pedig a nyomozókulcs annyi példányával, hogy minden egyes járőrvezető szolgálatban eggyel rendelkezzen.

A szolgálati órák számát, tekintettel arra, hogy nyomozó és felszólított szolgálatot nem teljesítenének, az őrparancsnok és helyettese részére 9 fő tényleges létszámig nyáron 6, télen napi 5 órában, nagyobb létszámú őröskön nyáron napi 5, télen napi 4 órában, míg a beosztott csendőrök részére nyáron 8, télen napi 6 órában volna célszerű megállapítani. Oktatási órák száma a többi őrökével azonos lenne.

A járőrök a 4 óráig tartó pihenőket oly községekben, ahol őr van, az őröskön, más községekben pedig a községek rendes pihenőhelyein tartathatják meg. Eltérőleg a Szut. 288. pontjában lefektetett elvektől, a közlekedési őrök járőreinek megengedhető volna rendes körülmények között, hogy az egész éjjeli időt nagypihenőként az útbaeső őrök laktanyájában tölthessék, mely nagypihenő 10 óra hosszat is tarthatna a beszámítás szabályozásával.

A havi ellenőrzések számát az őrparancsnok és helyettese részére együttesen 9 főnyi tényleges létszámig 10, míg azon felül 12-ben vélem megállapítandónak. Ezen felül a járőröket a nem előjáró őrparancsnok és szakaszparancsnok is ellenőrizhetné, akiknek a működési területén a járőr megjelenik. Az osztály területén átfutó utak mentén fekvő községek és nagyobb tereptárgyak távolsági kimutatásba lennének felveendőek s anélkül, hogy ebből őrjáratok állíttatnának össze, a őrparancsnok be-

— Miért?

— Nem tudom.

— Csodálatos ember Ön. Ön követte el a szabálytalanságot és mégse tudja, miért áll itt. Mit ivott Ön tegnap.

— Járásőrmester úr kérem, vizet ittam.

— Mesebeszéd. Vízről nem rugnak be az emberek. Funk csendőr, mit ittak Önök szolgálatban?

Funk csendőr igen alázatosnak mutatkozott, mint a csínytevése ért gyerek. Csaknem pityeregve jelentette:

— Járásőrmester úrnak alázatosan jelentem, egy kis bort ittunk.

— Mennyit ért Ön egy kis bor alatt?

— Járásőrmester úrnak alázatosan jelentem, egy pohárral...

— Ön se mond igazat...

— Azután még egy pohárral...

— Szóval két pohárral?

— Hárommal.

— Szóval három pohárral?

— A zsirai bíró megkínált bennünket. Én csak négygel ittam.

— Hát a Pápai csendőr?

— Azt nem tudom.

Pápai csendőr maga sem tudta, hány pohár bort hörpintett fel, de négynél mindenesetre többet.

Kihallgatás után a két csendőr lelépett és hozzálatott a fegyverzet és szerelvény megtisztogatásához. A járásőrmester úr pedig kivezényelte magát szolgálatba. Zsira községbe ment a tegnapi eset kivizsgálására.

Mind a két csendőrt feljelentette a szakaszparancsnoksághoz.

Negyednapra mind a két csendőr a fogdában hűsölt. Pápai csendőr nyolc napot, Funk csendőr öt napot kapott.

A fenyítés letöltése után bevonultak az őrökre. De mintha megváltoztak volna. A két vidámkedélyű csendőr megkomorodott. Különösen Pápai csendőr. A féltve őrzött csendőrbecsületen csorba esett. Ráadásul olyan csorba, amit talán ki sem köszörülhet többé. Pápai alig aludt, alig evett. Minden idegszálával s minden gondolatával azon csüngött, hogy a szolgálatnak hol lehet hasznára. Annyira lelkére vette a fenyítést, hogy ebben a vergődésben a mi gyakorlott szemünk észrevette a csendőrnek született embert.

A járásőrmester úr meg is jegyezte előttem az irodában:

— Ha lemond az itálról, lesz belőle valami! Egyelőre hagyjuk, hadd vergődjék, így forrja ki magát.

Egy este a járásőrmester úr Pápai csendőrrel együtt vonult be szolgálatból. Mind a ketten fáradtaknak, kimerülteknek látszottak. Pápai különösen.

Tíz óra tájban valaki megzörgette az utcai ablakot.

— Csendőr urak!

Kitekintettem az ablakon. Egy tagbaszakadt ember állt künn. Beengedtem.

Bőbeszédrel előadta, hogy a gógánfai uraság kastélyában betörők jártak. Nagy Lajos király korabeli vertarany- és ezüstpénzt loptak. Mintegy négyezer pengő értékben.

Funk csendőrrel szolgálatba vezényeltem magamat.

látására lenne bízandó a szolgálat célszerű vezénylése. Egyes alkalmakkor forgalmasabb útvonalakat egyes járőrök naponta több ízben is leportyázhathatnának. Az osztály székhelye felé vezető útvonalakat, különösen a székhelyekhez közeli útrészleteket a fenti szolgálat teljesítése során többször portyáznák az őrsök, mint a távolabb fekvő községekhez vezető útvonalakat, de ezt a szükségesség is így kívánja, mert a nagyobb városok közelében levő utak mindig forgalmasabbak is.

Végül megjegyzem, hogy olyan osztályok területén, ahol az osztály székhelye nem fekszik területileg központiasan, a közlekedési őrs ketté volna választható és az egyik őrs valamelyik szárnyparancsnokság székhelyén volna elhelyezhető. Takarékosági szempontból a kerékpáros közlekedési őrsök elhelyezhetők volnának az osztály székhelyén kívül akkor is, ha valamelyik őrs, vagy tanalosztály lak-tanyájában részükre férőhely biztosítható lenne.

Azt hiszem, hogy a fenti keretekben az ország nehéz gazdasági viszonyai is megengedik ezen égetően sürgős és fontos őrsök felállítását, mert hiszen éppen a rossz gazdasági viszonyok követelik meg az utak rendészeti, de különösen közbiztonsági szolgáltatának fokozását. Szerintem nem szükséges az, hogy a kétségtelenül tökéletesebb, de sokkal drágább motorkerékpárok szaporításának bizonytalan, sőt eredménytelen kérdéséről tegyük függővé közlekedési szolgálatunk hálózatának a fejlesztését, sőt teljes kiépítését. Szinte költségmentesen meg lehet csinálni a próbát, néhány kísérleti kerékpáros közlekedési őrs hónapok leforgása alatt rendelkezésre bocsátáná azokat a gyakorlati tapasztalatokat, amelyek meggyőződésem szerint a fentebb felvetett gondolat életrevalóságát feltétlenül igazolnák.

Felszerelés közben Pápai csendőr hirtelen leugrik az ágyról, odaáll elélem úgy longe öltözetben:

— Őrsvezető úr, kérem, vigyen el magával.

— Hova?

— Nyomozószolgálatba.

— De hiszen maga most vonult be szolgálatból. Fáradt, kimerült.

— Őrsvezető úr, kérem alázatosan, vigyen magával.

— Dehogy viszem. Nem akarom, hogy belebetegedjék, látom, hogy szándékosan töri magát össze.

Pápai csendőr lehorgasztotta a fejét. A fegyverét nézegette.

Ez az ember valamiben töri a fejét. Mégis csak jobb lesz, ha elviszem magammal. Odaszóltam neki.

— Szereljen fel! Velünk jön.

Pápai csendőr úgy kapkodta magára a ruháit, mint aki égő szobából menekül. Gyorsan, szaporán.

Elindultunk. Gógánfa jó messzire esik Csepregtől, de hajnal felé odaértünk. Azonnal bevezettem a nyomozást és megállapítottam, hogy a betöréses lopást kőborcigányok követték el.

A kőborcigányok keresésére indultunk. Mire megtaláltuk a karavánt, csaknem összeroskadtunk a kimerüléstől. Negyvenkét tagból álló karavántadtunk át a szombat-helyi királyi ügyészségnek. Az ellopott régi pénzürtékek legnagyobb része is megkerült.

Mikor bevonultunk szolgálatból, Pápai csendőr ágynak esett. Reggelre negyvenfokos láza lett. Orvost hívtunk. Tüdőgyulladás állapotát állapított meg.

Kilenc napig nyomta az ágyat, de a kilencedik napon el-

A lakosság, mezőgazdaság, ipar és a pénzügyi helyzet hatása a hadseregekre.

Írta: vitéz HOLECZY ÖDÖN vkszt. százados.

„Ha békét akarsz, készülj a háborúra!” — mondták már a rómaiak, akik az első igazi katonai állam megteremtői voltak. Ennek a mondásnak az ereje még ma is változatlanul él. Vagyis: már békében olyan hadsereget kell szervezni, mely már a létezésével is tekintélyt szerez és lehüti az ellenfél támadókedvét, háború esetén pedig mindazzal az eszközzel rendelkezik, ami a győzelem kivívásához szükséges. A hadseregszervezőnek a hadsereget mindennel el kell látnia, ami a győzelemhez vezető utat biztosíthatja.

Munkája nehéz, felelősségteljes és hálátlan, mert egy esetleges kudarc esetén könnyen a szervezőre száll az ódium, de még győzelmes hadjárat után sem a szervező helyes és alapos munkájának tulajdonítják a siker oroszlánrészét, bár kétségtelen, hogy jó szervezés nélkül sem a béke, sem a háború feladatait eredményesen megoldani nem lehet.

A hadseregszervező munkája kétségtelenül nehéz. Nyitott szemmel kell az eseményeket és az összes technikai újításokat, melyek a hadsereg számára tekintetbe jöhetnek, figyelemmel kísérnie. Azonkívül minden rendelkezésre álló erőforrást számba kell vennie a nagy cél érdekében, de csak oly mértékben, amennyire éppen szükséges, nehogy túlságosan és feleslegesen nagy erőt és anyagot vonjon el a hadsereg céljaira s azok a feleslegek azután másutt, ahol valóban szükség volna rájuk, hiányozzanak.

Cikkemnek a célja az, hogy megismertesse azokat a

veszítette az eszméletét. Félrebeszélte. Hívtuk az orvost, akit Pápai csendőr már meg sem ismert.

Egyszer csak elkezdett jajgatni.

— Jaj... jaj... jajaj!... Visznek! Visznek! Elvisznek!

— Ki meri magát elvinni? — kiáltottam rá.

Zavarodottan mondotta:

— Az ördögök. Ott vannak a szoba sarkában. Összeöllelkezve táncolnak. A hullámat várják.

Megborzadtunk.

A járásőrmester úr a beteg bajtárs lázas homlokát simogatta. A szakácsné összekulcsolt kezekkel imádkozott. Én is morogtam valami imafélét, de mindannyiunk szempilláin megcsillant a könny. A bajtársi szeretet könnye. Mindnyájan ott állottunk a szobában megrendülten, tanácstalanul. Az orvosra néztünk. Úgy vártuk ajkáról a biztató szót, mint a Szahara vándorai az oázis felbukkanását. Az orvos legyintett. Lemondólag, csüggedten. Azután megszólalt:

— Legyenek elkészülve a bajtársuk halálára. Gyenge a szervezet, elgyötört a test, nem bírhatja ki....

Ha nem csendőrök lettünk volna, e kijelentésre sírva fakadunk. De csak az őrsfőzőnő sirdogált, meg a járásőrmester úr felesége törölgette a szemét.

Az orvos elment.

Akkor éjszaka nem aludtunk. Virrasztottunk beteg bajtársunk ágya mellett.

Pápai csendőr pedig úgy viaskodott a halállal, mint-ha birokra kelt volna vele. Nyögött, hörgött, erőlködött. Arca lázban égett, szemei bágyadt fénnel meredtek a semmibe.

körülményeket, melyeket egy hadseregszervezőnek munkájánál figyelembe kell vennie. Látni fogjuk, milyen befolyással vannak a cikkem címében felsorolt tényezők egy hadsereg összeállítására, illetve annak megszervezésére.

Mielőtt a részletekbe mennék, lássuk előbb, hogy mi a hadrend. Erre ugyanis a későbbiek folyamán gyakran fogok kitérni és így ismerete szükséges.

Szabályzataink értelmében a hadrend a hadsereghez tartozó összes alakulatokat foglalja össze szervezetszerűen, úgyhogy azon külön parancs nélkül változtatni nem szabad. Egy hadrend szerinti gyalogezred például három zászlóaljából és bizonyos számú ezred-közvetlen alakulatból áll. Ezek szerint tehát minden szervezetszerű gyalogezred ugyanilyen összeállítású lesz, mert az ezred hadrendje ezt így határozza meg.

Mielőtt végigkísérnénk a hadseregszervezőt munkáján, szögezzünk le egy alapigazságot, melyet Paschek osztrák alezredes egy tanulmányából veszek és ez a következő: „Egy állam, mely önálló célokért küzd, vagy amelynek hatalmas szomszédok ellen kell védekeznie, háború esetén a „lenni, vagy nem lenni” kérdésben egész szervezetét latba veti. Az államok a nagy kultúrájukkal, gazdasági és népjóléti intézményeikkel, mezőgazdasági jellegük fokozatos háttérbe szorulásával ipari jellegűekké válnak és gazdasági önállóságra, stratégiai határookra, azonfelül tengerpartra és gyarmatok szerzésére törekszenek. Ezen szempontok állandóan megjegyzendők, ha hadseregszervezésről van szó.”

A tanulmány írójának eme megállapításait nyugodtan magunkévá tehetjük, hiszen kétségtelen, hogy a jövő háborújában minden a háború szolgálatában fog állani már csak azért is, mert a győző, aki szintén sokat áldoz és veszít és a legtöbbet talán gazdaságilag, teljes kártalanításra fog törekedni, ami viszont a legyőzött teljes anyagi romlását fogja maga után vonni. Így, ha másért

nem, már csak ennek a megakadályozása végett is, mindkét fél mindent el fog követni a győzelem kivívására.

Ugyanezt a jelenséget láttuk már a világháború után is, amely a legyőzöttek soha nem tapasztalt gazdasági romlását okozta, ez pedig még nagyobb fokú lesz az előbb ismertetett indokok alapján a jövő háborújában, mert az még nagyobb megerőltetések jegyében fog kirobbanni és lezajlani.

Hogy pedig az egyes államok mezőgazdasági jellegük levetésével lassan ipari államokká alakulnak át, ez a minden téren folyó mechanizálás természetszerű következménye. Nézzük csak a mi hazánkat, mely jóformán a szemünk előtt megy át ezen az átalakuláson. Gondoljunk vissza az 50—60 év előtti állapotokra, amely idő pedig egy ország gazdasági életében lényeges szerepet nem szokott játszani. Mennyire el volt még akkor maradvánálunk a gyáripár és ehhez képest hol vagyunk ma, amikor jóformán minden szükségletünket — megfelelő támogatás és megértés mellett — a magunk erejéből, a saját gyárainkban is elő tudjuk állítani. Vagy vegyük pl. Csehországot, ott már az ipar kerül a mezőgazdaság rovására az előtérbe. A kereskedelem számára használható tenger utáni vágyódás és törekvés egyik iskolapéldája Oroszország évszázados politikája, amely hosszú időn keresztül mindent elkövetett, hogy alkalmas tengerparthoz jusson, miután a Fekete-tengert a török mindig elzárva tartotta előtte, viszont észak felé volt ugyan elég tengerpartja, de itt a tengerek az év legnagyobb részében be vannak fagyva és így nem hajózhatók. A megerősödött állam gyarmatszerző törekvéseinek jellemző képviselője pedig a háború előtti Németország.

A gyarmatszerzésre különösen az elmúlt században vetették rá magukat lázasan a tengeri államok, midőn a hajózás fejlődésével azt látták, hogy milyen óriási előnyöket nyújt a gyarmat. Olcsó munkaerő, ebből folyó olcsó termelés és kiválóan alkalmas elhelyező terület a felesleges lakosság számára. Ezért is törekszik gyarmatokat szerezni mindenáron a nagy népszaporodású Olaszország és a szintén hatalmasan szaporodó Németország.

Máris látjuk nagy körvonalakban azt, hogy milyen hatalmas erőfeszítést jelent minden téren a háború és hogy abba milyen szorosan kapcsolódik bele az ország ipara.

Itt jegyzem még meg azt is, hogy a hadsereg hadrendjének a megállapításánál még egyéb szempontok is fontosak, melyekre mindre gondolni kell a szervezőnek a hadsereg összeállításánál. Így például az ország katonapolitikai helyzete, vagyis: hogy kivel, illetve mely országgal kell háború esetén mint ellenséggel számolni, továbbá a tekintetbe jövő hadszíntér földrajzi viszonyai. Oroszország például a nagy síkságokra való tekintettel nagy lovastömegeket szervez, melyek ezen a terepen könnyen és emellett gyorsan tudnak mozogni. Románia a hegyes terület miatt pedig sok hegyi alakulatot kénytelen a hadseregébe beállítani, melyeket azonban már békében kell alaposan megszerveznie és összeállítani. Miután azonban ezen kérdések vizsgálata nem tartozik ehhez a tárgyhoz, rájuk nem is fogok bővebben kitérni, hanem csak a címben megjelölt tényezők befolyását vizsgálom a hadsereg hadrendjének a kialakulása tekintetében.

Vegyük elsősorban az ország lakosságát, vizsgáljuk ezt a tényezőt. Természetes, hogy valamely ország lakosainak a száma szoros összefüggésben van a szervezhető haderő nagyságával. Minél nagyobb a lakosság száma, annál nagyobb lehet a hadsereg, azaz annál több lehet a hadrendi kötelékek száma. Ez az igazság további bizo-

Reggel eljött az orvos. Megvizsgálta a beteget. Hirtelen elémugrott, csaknem fellekött.

— Örsvezető úr! Örsvezető úr!

Némán tekintetem reá.

— Örsvezető úr! Megfordult! Megfordult! — kiabálta a doktor.

— Mi fordult meg? — kérdeztem értelmetlenül.

Ekkor kerekén kijelentette:

— A betegség fordult meg. Túlestünk a krízisen. Meggyógyul a beteg! Érti-e? Meggyógyul!

És Pápai csendőr csakugyan meggyógyult. Úgy örültünk ennek, hogy szebb ünnepnapja az örsnek nem is lehetett volna.

Felgyógyulása után szemrehányást tettem neki:

— Lásza, lásza, Pápai csendőr, a túlzott dolgozástól soha se jön ki valami jó, hanem mindig csak a baj. Most majd elpatkolt...

Mosolyogva felelte:

— Az se lett volna baj. Fontos az, hogy a becsülete-men esett csorbát ezzel talán kiköszörültem. Mert azóta alig ettem, csak dolgoztam és — bort nem is láttam.

Szemle alkalmával a szakaszparancsnok úr is azt mondta:

— Pápai Mihály csendőr csakugyan kiköszörülte a becsületén esett csorbát. Derék csendőr!

Ettől kezdve Pápai csendőr élete csak felfelé haladt s bizonyos vagyok benne, hogy nemcsak én nem felejtettem el, de Pápai Mihály sem felejtí soha el a zsirai bíró „egy pohár” borát.

Chichibu japán herceg ezrede élén, amelynek ő a parancsnoka, kiképzője.

nyitgatásra nem szorul, csak néhány szóval akarok rámutatni a kérdés nagy horderejére. Franciaországban évek óta nagy aggodalomban vannak a vezető körök éppen a lakosság szaporodásának gyenge arányszáma miatt. Tudvalevő dolog ugyanis, hogy ennek az országnak a lakossága csökkenő irányzatot mutat, ezzel szemben Németország lakossága egészséges ütemben szaporodik. A franciák kiszámították, hogy 50 év múlva Németország lakosainak a száma kétszer akkora lesz, mint Franciaországé és vele együtt természetesen kétszer akkora lehet a német hadsereg is ezalatt a voltaképpen nem is olyan nagy idő alatt.

A lakosság számától eltekintve, a hadrend függ azonban a lakosság szellemi fejlettségének a fokától, vagyis a műveltségétől is. Minél műveltebb ugyanis a lakosság, annál rövidebb lehet a szolgálati idő, mert hiszen annál gyorsabban lehet kiképezni az újoncokat. Ha pedig rövidebb a szolgálati idő, úgy kisebb lesz a békebeli hadsereg is. A háború előtt, midőn három év volt a szolgálati idő, egyszerre három évfolyam is szolgált, ezzel szemben ma általában minden államban egy év körül mozog a szolgálati idő, ami azt jelenti, hogy náunk például a háború előtti hadseregben egy évi szolgálati idő mellett három év alatt háromszor annyi katonát lehetett volna kiképezni.

Ennek a kérdésnek pedig igen nagy a jelentősége egy elkövetkező háború esetén, midőn minden államnak az lesz az érdeke, hogy minél gyorsabban, minél nagyobb hadsereg álljon rendelkezésre, mert addig, míg a nagy tömegek bevonulnak és a hadszíntérre kerülnek, sok idő

fog elmulni, ezalatt pedig sok mindent elérhet az ellenség. A korszerű hadseregekkel rendelkező államok egész hadseregeket, úgynevezett „fedőhadseregeket” tartanak készenlétben erre az időre, mert számolni kell azzal is, hogy a háború kitörése és a hadműveletek megkezdése közötti időben a mind nagyobb szerephez jutó légi erők és a földön gyorsan mozgó harceszközök fogják még jobban késleltetni a nagy tömegek felvonulását. Példával természetesen ezen a téren is Franciaország jár elől, mely egész külön hadsereget szervezett tisztán erre a célra. Ez a hadsereg már régebben hat állandóan ütőkész, vagyis azonnal használható hadosztályból és ugyanannyi igen hamar teljesen kész hadosztályból, valamint több könnyű és légi hadosztályból állott. Jelenlegi erejére vonatkozólag biztos adataim nincsenek, de valószínű, hogy még erősebb lett közben ez a hadsereg, amely azonnal megkezdheti a hadműveleteket.

A lakosság általános műveltsége szerepet játszik ezenfelül a hadsereg géppel való elláthatóságának a kérdésében is. Ez a szempont azonban két ellentétes nézetből kiindulva is megfontolás tárgya lehet. Minél műveltebb ugyanis a bevonuló emberanyag, annál több és nehezebben kezelhető gép kezelését sajátíthatja el ugyanazon idő alatt, megbízható módon. Ha tehát gépek bőven állnak rendelkezésre, minél több gépet adhatunk nyugodtan a hadseregnek, mert az emberanyag műveltsége biztosítja azok helyes kiszolgálására. Ebben az esetben tehát a hadrend gépekkel bőségesen ellátott alakulatok összességét fogja magába foglalni.

Ha azonban szegények vagyunk, gépünk kevés van,

akkor a kérdés a másik szempontból is megfontolás tárgyát képezheti, kiindulva abból, hogy a magasabb műveltséggel rendszerint a magasabb erkölcsi érték is együtt jár. Ha pedig ez megvan, akkor ezzel a magasabb erkölcsi értékkel az anyag részben helyettesíthető. Ezek a gondolatok arra a végeredményre vezetnek, hogy a lakosság minél magasabb műveltségi foka akkor is kívánatos, ha gépekkel bőségesen rendelkezünk, de igen jó szolgálatot tesz akkor is, ha ezek nem állnak túl nagy számban rendelkezésre. Az előbbi esetben a gépek kiszolgálása, a második esetben pedig azok pótlása lesz a feladata a hadrendi kötelékekbe beállított tömegnek. De egyúttal azt is látjuk, hogy maga a hadrend miként változik ezen tényező különböző mérvű jelenléte következtében.

A lakosság erkölcsi értéke a fent megállapítottakon kívül egyéb tekintetben is érezteti hatását a hadrend kialakulására, jobban mondva a hadrendi kötelékekre. Ha ugyanis a lakosság megbízható, államhű eszmékkel telített, hazafias gondolkodású, akkor elenyészően kis része lesz a haderőnek az, amelyet rendfenntartó szolgálatra vissza kell hagyni és amely a tábori hadsereg céljait csak közvetve szolgálja. Ha a mai hadseregszervezési javaslatokat figyelemmel kísérjük, minden állam hadseregénél megállapíthatjuk, hogy a háború egyik tapasztalata éppen itt jelentkezik szembetűnően. Az egyes államok ugyanis ennek a kérdésnek a világháború óta nagyobb fontosságot tulajdonítanak. Ez a felfogás, mely így a hadrend összeállításánál is kifejezésre jut azáltal, hogy minden állam erősen felemelte a rendfenntartó alakulatának a számát, nemcsak a legtöbb államban meghonosodott államfelforgató eszmék követőinek a fékentartása miatt jogosult, akik háború esetén eszményi talajt éreznek lábuk alatt céljaik eléréséhez, — hanem helyesnek látszik amiatt is, hogy a jövő háborújának a repülőgépekkel az egész országra kiterjedt hadszíntere sokszor fogja nagyobb, ily célra előre megszervezett katonai alakulatok igénybevételét megkövetelni.

Ha ezek után össze akarjuk foglalni a lakosságnak a hadrend kialakulására ható befolyását, végeredményében megállapíthatjuk, hogy a hadrend hű tükre lesz a lakosságnak, a hadseregből komoly következtetéseket vonhatunk le a lakosság számára, műveltségére és erkölcsi értékére nézve.

Lássuk a továbbiakban azt, hogy valamely ország östermelésének is van-e hatása az ország hadrendjére és ha igen, milyen mértékben.

Az östermelés, amint a neve is mutatja, a legkevésbé ment át az idők folyamán változásokon és így bizonyos maradi jellege van. Ez a maradiság a jellemzője ezek szerint minden olyan államnak is, melyben ez a foglalkozási ág van túlsúlyban, az ipar rovására, amely foglalkozás a másik legfontosabb irány, melyben az államok az idők folyamán fejlődtek.

Ha tehát bizonyos szemszögből nézve tényleg csak kismérvű egy ilyen államban a fejlődés, elképzelhető, hogy mennyire elmaradt ilyen helyen az ipar, amely pedig éltető eleme a hadseregnek. Felette nehéz helyzet előtt áll tehát ebben az esetben a hadseregszervező, mert éppen a hadsereg az, amely minden technikai újításra érzékenyen reagál. Mindebből tehát az következik, hogy az östermelés igen érzékenyen érezteti befolyását a hadsereg hadrendbeli kialakulására.

Mielőtt az östermelésnek ezt a hatását részletezném, meg kell jegyezni, hogy az östermelés bizonyos mérvű jelenléte mindig szükséges lesz. Legyen az östermelés

oly mérvű, hogy háború esetén az élelmezési kérdéseket meg tudja oldani. A következőkben csak azt az esetet tárgyalom, midőn az östermelés minden más termelési ág felett áll valamely államban, mint ahogyan az nálunk is van.

Az első megállapítás az, hogy amely államban az östermelés van túlsúlyban, ott háttérbe szorul az ipar, aminek pedig igen erősen kell jelentkeznie a hadsereg összetételében, tehát a hadrend kialakulásában. Miután ugyanis az ipar termeli azokat a gépeket is, melyekre a hadseregnek van szüksége (géppuska, löveg stb.), itt egy gépekkel lényegesen kisebb számban rendelkező hadseregről lesz szó, ahol a gépek hiánya következtében beálló kisebb harcértéket a nagyobb lököerővel kell valahogyan helyettesíteni. Természetesen ennek a géphelyettesítésnek megvan egy alsó lehetőségi határa, melyen alul menni már nem lehet anélkül, hogy a hadsereg komoly jellegét el ne veszítse. Ezért van az, hogy bizonyos számú géppel minden hadsereg rendelkezik, még olyan államban is, mely kimondottan földművelő állam. Itt azonban a szükséges gépeket nem az otthoni ipar állítja elő, hanem drága pénzen a külföldről kell azokat beszerezni és így háború esetén a hazai ipar utánpótlást termelni nem tud (Románia).

Már előbb a lakosságról szóló fejtegetésemben kimutattam, hogy az ilyen, túlnyomólag östermeléssel foglalkozó államban szükség van a békebeli szolgálati idő meghosszabbítására, vagyis aránylag nagyobb békehad-sereget kell tartania az államnak, ami sokkal több pénzébe kerül és a háború megindulása idejében meglehetősen kétes fölényt jelent, hiszen a hadsereg felszerelése esetleg szegényesebb, mint az ellenféle, aki így könnyen ki tudja egyensúlyozni a számbeli fölényből várható előnyt. Előny azonban az, hogy általában a hadrendi kötelékekbe beállítható emberanyag erkölcsi értéke jó, mindenesetre jobbnak mondható, mint egy ipari államban és pedig úgy a fizikai, mint az erkölcsi érték szempontjából.

Számolni kell azonban azzal is, hogy ha már túlnyomóan östermeléssel foglalkozó államról van szó, legalább az östermelés akként irányítandó, hogy az a háború céljaira a lehető legjobban beállítható legyen, azaz mindazt termelje, ami a háborúban felhasználható.

Így elérhető lesz, hogy egyes cikkekben egészen, vagy legalább is részben függetleníthessük magunkat a külföldtől. (Pl. nálunk a háború alatt honosodott meg olyan gyógynövények termesztése, melyekkel a kényszerítő körülmények hatása alatt kezdtünk foglalkozni és egész jó eredményeket sikerült azokkal elérni.)

Ha összefoglalom mindazt, amit az östermelésről a hadrend kialakulását illetően írtam, azt látjuk, hogy ezt a különben igen fontos foglalkozási ágat a modern háború valahogyan háttérbe tolta és helyet adott a nagy hatást biztosító gépeket gyártó iparnak. Az östermelés túlnyomó arányai nem kívánatosak, mert a hadrend kialakulását a mai nézeteknek nem megfelelő módon befolyásolja, amennyiben az így megszervezett hadsereg nagy mértékben fogja nélkülözni mindazt, amit az östermelés túlsúlya miatt elcsenevészedett ipar nyújtani képes volna.

Természetesen szerencsés viszonyokról beszélhetünk ott, ahol az östermelés minden háborús szükségletet fedezni képes és ez nem megy az ipar fejlettségének és teljesítőképességének a rovására. Ezt a szerencsés helyzetet közelíti meg majdnem tökéletesen Németország, ahol a két tényező szerencsés összhangban van és így

A japán hadsereg keveset hallat magáról, de csendben készülődik, bőségesen ellátja magát óriástankokkal is.

ennek az országnak a hadrendje abban az esetben, ha korlátozások nem fogják többé megszorítani, a mai nézetek szerint erősen meg fogja közelíteni az ideális hadrendet.

Láttunk eddig két olyan tényezőt, melyek a hadrend szempontjából döntő fontosságúak. Azt lehetne mondani, hogy az egyik (a lakosság) adja a mennyiséget, a másik pedig (az östermelés) adja a minőséget. De látni fogjuk a továbbiakban, hogy az östermelés az utóbbit csak részben határozza meg, mert ezen a téren osztoznia kell egy másik igen fontos tényezővel és ez az állam ipara.

Ha sorrendet akarnék megállapítani az eddig említett tényezők között, azt mondhatnám, hogy a lakosság döntő fontosságú, az östermelés fontos, az ipar pedig igen fontos a hadrend szempontjából. Az ipar a tömeges harceszközök korszakában komolyan veszélyezteti az embernek és az erkölcsi értéknek eddig fétetlenül elismert elsőbbségét. Hogy az ipar milyen nagy befolyást gyakorol a hadrend kialakulására, már futólagos elgondolás után is elképzelhetjük. Gondoljunk Franciaország gépekkel erősen teletűzdelt hadseregére és hasonlítsuk ezt össze bármely más európai állam hadseregével, kivéve talán az olasz hadsereget, mely még leginkább versenyezhet vele ezen a téren. Milyen más a két összehasonlításra kiszemelt hadsereg hadrendje! Míg a francia hadseregéből valamely egészen eltűnt az ember és helyét a sokkal nagyobb teljesítőképességű gép foglalta el, addig a többi hadseregben még mindig az ember, ez az östényező dominál és csak segítik őt kisebb-nagyobb mérvben a gépek.

Ha a francia hadsereg 48 géppuskával, 108 könnyű géppuskával és 108 önműködő puskával (golyószóró) el-

látott gyalogezredére gondolok, az az érzésem, hogy ennyi gép talán már túlsok, mert ez a géptömeg talán már nehézkessé teszi a gyalogezredet. Különbözik maguk a franciák is érzik, hogy ennyi talán mégis sok a jóból is, mert már komoly szakemberek is csökkenteni szándékoznak ezt a géptömeget.

Ezek után láthatjuk, hogy az ipar milyen nagy mértékben befolyásolója és kialakítója a hadrendnek. Franciaország különben már harckocsihadosztályokat és légiadosztályokat szervez, de ezen a téren ugyancsak a nyomában jár a másik győztes hatalmas ipari állam, Anglia is. Vajjon fejlett iparuk nélkül képesek volnának-e erre? Bizonyos, hogy nem.

A gépek természetes beállításának megvan a felső határa, ahonnan feljebb mégis csak az ember eddig még el nem hódítható alkalmazási területe kezdődik, de fétetlenül fennáll az, hogy amely állam hadserege a fejlett ipar révén sok géppel rendelkezik, az sok vért takarít meg és könnyen gazdálkodhatik a legértékesebb értékkel: az emberanyagával.

Az iparral való foglalkozás egyik kísérő jelensége a magasabb szellemi képzettség, amely rövidebb szolgálati időből adódó kis hadsereget, ennek gépekkel ellátható hadrendi kötelékeit, a mai munkásmozgalmak fékentartására szükséges nagyobb számú rendfenntartó alakulatokat tesz szükségessé. Aszerint tehát, hogy valamely államban ezen tényezők közül melyik az, amely jobban előtérbe nyomul, aszerint változik a hadrend, mégpedig a kivonuló hadsereget alapul véve vagy kedvező, vagy kedvezőtlen irányban.

Az ipar az erkölcsiek terén is szerephes jut. Általá-

Mozzanat a japán hadgyakorlatokból: a csatár, a tank és a repülő együttes roham.

ban véve nem előnyösen, a gépek eredményes harca azonban kedvező hatást jelent. Amelyik állam ugyanis bőségesen rendelkezik gépekkel, ott a háborús erkölcsi érték ezen hatása alatt növekszik, mert a gépek a biztonságérzetét növelik. Gondoljunk az Amerikát meghódító kalandor csapatokra, melyek ágyúkkal rendelkezve, különben igazán alacsony erkölcsi értékkel bírtak és mégis biztos, könnyű, fölényes munkát végeztek a bátor és nagyszámú bennszülöttel szemben. Ha nem is egészen ugyanez a helyzet ma, a hasonlat bizonyos mértékig ma is helytálló.

Láttuk az eddig kifejtettekből az ipar hatalmas befolyását a hadsereg hadrendjére és láttuk azt is, hogy ez leginkább a korszerűség formájában jut kifejezésre. Azaz, ha hatalmas hadiiparral rendelkezünk, hatalmas és modern hadsereget is tudunk felállítani, abban az esetben, ha elegendő számban áll az emberanyag rendelkezésre. Azonban fennáll a kölcsönhatás is. Vagyis egy bizonyos nagyságú és hadrendi tagozású hadsereg bizonyos fejlettségi fokon álló ipart kíván, azaz csak akkor és olyan felszerelésű hadsereg szervezhető meg, amelyet az ipar elbír. Különben kénytelenek vagyunk lényegesen gyengébben felszerelt alakulatokat is felállítani, amelyek pedig sokkal gyengébb harcértéket fognak képviselni és így csak alárendeltebb feladatokra, esetleg mellékhadszíntereken alkalmazhatjuk ezeket. Ez lesz háború esetén valószínűleg minden olyan államnak a helyzete, melynek ipara nem tud minden hadi igényt kielégíteni. Ezeknek az államoknak a hadseregét az fogja jellemezni, hogy lesznek benne, még pedig elég nagy számmal, olyan alakulatok is, melyek lényegesen gyengébben lesznek felszerelve és így teljes értékűeknek nem lesznek tekinthetők.

Háború esetén tehát az ipar igen nehéz helyzetbe

jut, mert a vele szemben támasztott legnagyobb igényeket kell kielégítenie, hiszen a háború kimenetele függ legnagyobbrészt az ipari termeléstől. Hogy ennek meg is tudjon majd felelni, szükséges, hogy már békében olyan irányok felé tereljük, melyek a háborús feladatoknak legjobban megfelelnek.

Itt kapcsolódik azután be az ipari mozgósítás kérdése a gondolatkörbe, ez azonban annyira eltávolítana a tárgytól, hogy nem foglalkozhatom vele bővebben.

Az az állam, amelyik háború esetén saját hadiiparral nem rendelkezik és így nagy behozatalra van szüksége és ha a külpolitikai helyzetből kifolyólag még el is van zárva a behozatali lehetőségektől, egyszerűen kapcsolódik a hadviselők sorából, másképp egy ilyen állam ahhoz a vándorhoz hasonlít, aki élelem és víz nélkül váгна neki a Szaharának. Amint biztosan előrelátható egy ilyen vállalkozás sorsa, épúgy biztosan jósolhatjuk meg egy ilyen háború kimenetelét is. Volna ugyan egy eset, amely még egy ilyen állam számára is lehetővé teszi a hadviselést és ez az volna, ha a háború összes szükségletei már békében legalább is nyersanyag formájában tárolhatók volnának. Hogy ez azonban mit jelent, az könnyen elképzelhető. Ezt még a világ leggazdagabb állama sem engedhetné meg magának, mert nem győzné pénzzel a különben is holt tőkeként szereplő kertes befektetést.

Amely állam pedig bizonyos mértékben rendelkezik a szükséges nyersanyagok legnagyobb részével, ami mégis a leggyakrabban előforduló eset, az lényegesen előnyösebb helyzetben van, anélkül azonban, hogy azért napirendre térhetne a kérdés felett. Vegyük a túlgazdag Franciaországot, amely 1924-ben óriási erőfeszítéseket tett, hogy háború esetére a hadsereg céljaira szükséges üzemanyagkészletét a meglevő egynegyed évről félévire emelje fel. Vagyis, hogy csak benzinben biztosítsa azt a mennyiséget, amely előreláthatólag egy fél-éven keresztül elegendő lesz háború esetére. Nem tudom, hogy ezt máig sikerült-e nekik elérni, nem hiszem.

Azt kérdezheti valaki, hogy hol függ ez össze a hadseregszervezéssel, illetőleg a beállítandó hadrenddel. A kérdésre már rámutattam ott, ahol az ipar és a hadsereg kölcsönhatását megállapítottam és azt írtam, hogy vagy csak akkora hadsereget szervezzünk, melyet az ipar ellátni képes, vagy kényszerítve vagyunk a rendelkezésre álló erők felhasználhatósága érdekében a csapatokat gyengébben felszerelni. Ezzel nagyon vázlatosan sorra vettem mindazon szempontokat, melyek az iparnál a hadrend kialakulására és annak fenntartására kihatással vannak.

Összefoglalva még egyszer a dolgokat, láttuk, hogy az ipar milyen mértékben változtat a hadrenden; bizonyos mértékig nemcsak tökéletesebben helyettesíti az emberanyagot és növeli, vagy csökkenti annak erkölcsi értékét, de megszabja a hadsereg nagyságát és az egészre ráüti jellegzetes bélyegét. Mindebből következik, hogy bizonyos irányok felé kell terelni az ipar fejlődését és jól meg kell szervezni, mert hiányossága vagy szervezetlensége nehezen helyrehozható hibák kútforrása lehet. Ha régebben a felvonulás a vasúti kocsikban kezdődött (Moltke), ma mindenesetre az esztergapadtól és kaptafától indul ki.

Hátra volna a hadrend szempontjából az állam gazdasági helyzetének a tárgyalása. Montecuccoli, a törökverő osztrák hadvezér, mondotta, hogy a háború viseléséhez három dolog szükséges, még pedig: pénz, pénz és pénz. Ez a kellék azonban szükséges békében is a hadseregszervező kezében, mert enélkül a legszebb tervek

és lehetőségek is értéktelenek maradnak. Csakhogy békében rendesen igen kevés pénz áll erre a célra rendelkezésre. Ezen a téren megint csak Franciaországot kell példaképpen említenem, amely emberfeletti erőfeszítéssel és pénzt igazán nem kímélve, készül már most az új háborúra. Mi szegénységünk mellett nem is gondolhatunk ilyen kiadásokra, pedig amit most békében pénzzel elérhetnénk, azt annak idején esetleg drága magyar vérrel kell majd megfizetnünk.

A bejelentések hasznosítása a csendőrségi szolgálatban.

írta: DR. KOVÁCS-BUNA KÁROLY
rendőrfogalmazó.

A „Csendőrségi Lapok” 1931. évi április 20-iki számában „A bejelentési hivatalok kezelési rendszere” címmel megjelent közleményből az érdeklődők megismerhették, hogy milyen rendszer szerint működnek a bejelentési hivatalok.

E közleményemben arra szeretnék reámutatni, hogy a bejelentési hivatalok anyaga hogyan használható fel mint nyomozási segédeszköz, hogyan tudják az anyagot a csendőrörsök hasznosítani bűnügyi és közigazgatási vonatkozású nyomozásaiknál, puhatolásaiknál. Meg szeretném ismertetni a csendőrség tagjaival azokat az újabb köteleességeket, amelyeket a bejelentési kötelezettségnek az ország egész területére való kiterjesztése reájuk ró.

Szükségesnek tartom ez ismertetést már csak azért is, mert a Szut. 17. §-a is jelzi, hogy a csendőr szolgálatát eredményesen csak akkor tudja ellátni, ha állandó tanulással a hivatása által megkívánt elméleti és gyakorlati ismereteket megszerzi. Ismernie kell a szolgálatával kapcsolatos törvényeket, rendeleteket stb. és tisztában kell legyen azok gyakorlati keresztülvitelének módjával. Szolgálati feladatai közé sorolja a többi közt (Szut. 13. §.) a nyomozott és körözött egyének utáni puhatolást és megtalálást esetében a rendelkezés szerinti eljárást. Kötelességévé teszi (Szut. 54. §.), hogy a csendőr igyekezzék a megfigyelendő egyének személyes viszonyait, korát, vagyoni állapotát, foglalkozását stb. legrészletesebben megismerni, hogy adott alkalommal velük szemben szolgálatilag is felléphessen. Kötelessége, hogy azon a területen, amelyen szolgálatot teljesít, alapos és kiterjedt helyi és személyi ismerettel rendelkezzen (Szut. 53. §.).

A fenti szolgálati feladatok ellátásához a bejelentési hivatal anyaga szakszerű kezelés és kezelőjének támogatása mellett igen hathatós segédeszközzé lehet. Pusztán az anyag lelkiismeretes kezelése oly egyéneket, akikre valamely ügyből kifolyólag a csendőrnek szüksége van, vagy oly egyéneket, akiket a büntető vagy egyéb hatóságok keresnek, mintegy önműködőleg „csendőrkézre juttat”. Jelzi azt, hogy azon személy, akit valamely örs keres, vagy valamely hatóság köröz, megjött, beköltözött-e valamely községbe, jelzi, hogy az a személy, aki bizalmas vagy egyéb megfigyelést igényel, eltávozott, elköltözött, hova költözött.

Az, hogy a 63.410/1—1930. B. M. körrendelet a bejelentési kötelezettséget az ország egész területére kiterjesztette, azt jelenti, hogy minden magyar honos a csonkaország valamely városában vagy községében be kell, hogy jelentve legyen. Távolság jelenti azt is, hogy a hatóságok által keresett bűnözőket, ha csak nem távoztak külföldre s ha hamis nevet nem használnak, az ország területén fel lehet, meg kell találni, mert valahol bejelen-

tett lakással kell bírniok. A körözött egyének mai száma kb. 15.000 fő. Ha ebből a 15.000 főből csak az 50% van az ország területén és ezeket sikerül feltalálni, máris igen nagy hányaddal csökken a keresett egyének száma. Ha a bejelentési hivatalok anyagát minden község és város szakszerűen kezeli és a körözöttek feltalálásához segédkezet nyújt, úgy ezt az 50%-ot fel lehet, fel kell találnia. Csak egy kis szorgalomra és a bejelentési hivatali kezelők önzetlen támogatására van szükség.

Azon városokban, ahol rendőrség van, az eljárás a következő: A bejelentési hivatal anyagát, vagyis a be- és kijelentési lapokat nevek szerint hangtani (fonétikus) sorrendben kezelik, úgy, ahogy azt „A bejelentési hivatalok kezelési rendszere” című közlemény már ismertette. A hangtani abc-ben összerakott lapok közé a rendőrhatalóság minden körözött és minden keresett személyről figyelőlapot helyez el oda, ahol annak a szabály szerint helye van (álnévről, asszonyoknál a leánynévről is). Ha egy ilyen, úgynevezett „figyelőzött” egyén beköltözik és bejelentőlapját leadja, akkor a beköltözést jelentő lap elhelyezésekor (a berakás naponta történik) önmagától jelentkezik a figyelő, mintegy figyelmeztetésül, hogy az illetőt, vagy legalább is hasonló személyi adatokkal bíró egyént, keresik. A lapot ugyanis helyes kezelés mellett nem lehet más helyre tenni, csakis oda, ahol annak a szabály szerinti helye van. Már most, ha az illetőről figyelő van kiállítva, a figyelőnek és a bejelentési lapnak össze kell találkozniuk, tehát szembetűnik és figyelmeztetőül szolgál, hogy a figyelőzöttel azonos, vagy hasonló adatokkal bíró egyén költözött be. A figyelőlap színe piros. Ilyen esetben a bejelentési hivatal anyagát kezelő személy jelentést tesz s most már a nyomozást foganatosító detektívek kötelessége, hogy az illetőt előállítsák, illetőleg azonosítsák a bejelentett személy adatait a keresett személy adataival. Természetes, ha a keresett és beköltöző egyén összes személyi adatait megváltoztatja, akkor azt, hogy körözik-e, csak külön nyomozás útján lehet megállapítani.

A községek bejelentési hivatalaiban hasonló módot lehetne alkalmazni, csak persze alaposan egyszerűsített formában. Nem volna célszerű, ha minden község bejelentési hivatala a bűnügyi és egyéb körözésekben megjelent összes személyeket figyelőznél. Visszamenőleg kb. 15.000, a jövőben pedig hetenként kb. 100 személyt kellene figyelőzni. Ez sok munkát igényel, mert a figyelőket nemcsak be kell rakni az anyag közé, hanem visszavonás esetén ki is kell emelni és a holt anyagba tenni. De célszerű sem volna, hogy a községek bejelentési anyagát lélekszámukat öt-hatszorosán meghaladó figyelőlapokkal terheljék, mert így a tulajdonképeni bejelentési anyag elveszne, de a lapok nagy tömege külön kezelést és szekrényeket is igényelne. Mindamelllett a községek bejelentési hivatalának anyaga a csendőrnek jó segédeszközzé szolgálhat, ha segítségül veszi a nyomozókulcsot, illetve annak pótlékait.

Bár a 63.410/1—1930. B. M. rendelet a községekre vonatkozó bejelentési kötelezettséget csak a három hónapon túl terjedő be- és kiköltözési időre írja elő, mégis nem csekély fontosságú, hogy van egy hely, a bejelentési hivatal, egy lap-tömeg, a be- és kijelentési lapok tömege, amelyből a csendőr bármikor megállapíthatja, hogy kik laknak állandóan a községben, kik jöttek abba három hónapon túl terjedő tartózkodási szándékkal és kik távoztak el végleg. A lakosság ezen hullámozása a csendőr előtt el végleg. A lakosság ezen hullámozása a csendőr előtt nem lehet közömbös, különösen akkor nem, ha olyan személyekről is lehet és van szó, akik a csendőrt valamely oknál fogva érdeklik. A bejelentési hivatal anyaga nemcsak arra alkalmas, hogy tudomásunkra adja azt, hogy egy körözött egyén beköltözött, hanem arra is szolgál, hogy a

kijelentőlapok alapján az örs a Szut. 53. §-ában előírt nyilvántartásait helyesbíthesse anélkül, hogy a változások megállapítása végett külön puhatolást kellene folytatnia. Ha egy nyilvántartott egyén, vagyis a megfigyelés végett előjegyzett egyén valamely községből kiköltözik s ezt az örs a kijelentőlapból is tudomásul vette, úgy a megfigyelés tovább folytatása végett haladéktalanul értesíteni tudja az új tartózkodási hely szerint illetékes örsöt vagy hatóságot és nem kell arra várnia, amíg a nyilvántartott egyénre vonatkozó adatokat a községtől puhatolás útján be tudja szerezni.

Azt, hogy a községekben bejelentett egyének között van-e körözött, vagy költözött-e be oly egyén, akire akár bűnügyi, akár egyéb szempontból szükség van, az eddigi gyakorlat szerint a csendőr saját nyomozása, puhatolódzása vagy bemondás útján tudja meg. A legtöbb örs körletébe több község tartozik; ezeknek leportyázása, a községekben az előjáróságnál, a bírónál, bizalmi egyéneknél való ilytárgyú puhatolódzás külön időt vett igénybe és könnyen a rendes járőr- vagy nyomozószolgálat rovására ment. A felsorolt egyének mondták be a többi hír és ujság között azt is, hogy kik azok, akik újonnan költöztek a községbe és kik távoztak el a községből. Felsoroltak néhány olyan személyt és nevet, akik előttük ismertek voltak vagy akiknek mozgását megbízásuk folytán figyelniök kellett. Nem soroltak azonban fel mindenkit, részint feledékenységből, részint, mert nekik jelentékteleneknek tűntek fel, vagy mert arra, hogy őket a járőr meghallgassa, kevés idő állott rendelkezésre. Így a községben portyázó járőr talán éppen olyan nevekről nem szerzett vagy csak későn szerzett tudomást, amelyek valamilyen vonatkozásban, jelen esetben azért, mert körözöttek, fontosak lettek volna.

Egészen kicsi, párszáz lélekszámmal bíró községekben ennek természetesen nem nagy a jelentősége, miután itt a csendőrök majdnem mindenkit személyesen, vagy legalább is névszerint ismernek. Ilyen helyre alig lehet beköltözködni vagy onnan elköltözni úgy, hogy az örs ne szerezzen róla tudomást. Igen, de a csendőrség működési területén is van nagyon sok nagyközség, sőt némelyik örshöz több is tartozik, itt bizony nem lehet azt kívánni a csendőrtől, hogy mindenkit személyesen ismerjen s hogy valakinek a be- vagy kiköltözködéséről akkor is tudomást szerezzen, ha az előjáróság tagjai ezt vele nem is közlik.

A be- és kijelentési lapokat kitöltés után a nagy- és kisközségekben a községi (kör-) jegyzőhöz kell beszolgáltatni. Ez a be- vagy kijelentési szelvényt a félnek visszaadja, a lap másik részét pedig, vagyis a be- vagy kijelentési „N.”-lapot a közigazgatási hatósághoz továbbítja. El kellene rendelni, hogy a jegyző a hozzá beadott lapokat az általa elvégzendő eljárás után ne továbbítsa mindjárt, hanem előbb az illetékes csendőrörsnek küldje meg. Ez továbbítaná azután azokat a hatósághoz, vagy visszaküldené a jegyzőnek. Tehát a jegyző csak akkor továbbítaná a lapokat, ha a csendőrörs azokat már átnézte. Azzal az egy-kétnapi késéssel szemben (ami nem számít, mert a kis- és nagyközségekben a lapok elrakása és továbbítása nincs határidőhöz kötve) ma még egyáltalán nem értékelhető nagy előny származna a közbiztonságra. Ez az előny abban állana, hogy az ország közbiztonsága még jobban megszilárdulna és a bűnözők elrejtőzése majdnem lehetetlenné válnék. Az örs a hozzá küldött bejelentőlapokat a nyomozókulcsba priorálná. A bejelentőlapokon az azonosításhoz szükséges minden adat megvan. Ha a bejelentési lapokból az örs azt észleli, hogy a bejelentett egyének között körözött is van, azzal szemben kése-

delem nélkül tud eljárni. A kijelentési lapokból esetleg gyanús egyén eltávozásáról szerezvén tudomást, az illető új lakóhelye örsének vagy hatóságának idejében figyelemztetést küld.

Van még egy másik mód is, amely, bár nem egészen tökéletesen, mégis lehetővé teszi, hogy a bejelentési anyagot a csendőr a közbiztonság szolgálata javára felhasználhassa. Ezen eljárási módnál fokozottabb mértékben szükséges, hogy a községi előjáróságok és a csendőrörsök között az eredményes együttműködést biztosító összhang meglegyen. Ha nem lehetséges, hogy a priorálást, a bejelentési lapok átnézését az örs az állomáshelyén végezze, úgy módot kell találni arra, hogy azt a járőrök a községben, az ú. n. bejelentési hivatalban személyesen végezhesék. A községek a be- és kijelentési lapokat — ellentétben a rendőrségnél használt móddal — nyelvtani és nem a fonetikus ábécé szabályai szerint kezelik. A községi bejelentési hivatalban a lapok a nyelvtani ábécé sorrendjében követik egymást. Pl. Antal Béla, Asztalos János vagy a B-betűnél Balaton Ferenc, Béres Rezső stb. Az örsparancsnok megkérheti az illető községi jegyzőt, vagy azt, aki a lapok kezelésével meg van bízva, hogy a beérkezett be- és kijelentőlapokat csak akkor rakja el, illetve csak akkor küldje el, ha azokat a községet portyázó valamelyik csendőrijárőr már átnézte. A járőr a község leportyázása közben úgyis megjelenik a község házában; ott tehát egyúttal az előbbi ellenőrzése óta beérkezett bejelentőlapokat átnézheti, a neveket a nála lévő nyomozókulcsból priorálhatja, a kijelentőlapokból pedig feljegyzéseket készíthet az időközben eltávozott gyanús egyénekről, stb. Ezeket az adatokat azután odahaza a szükséghez képest és a célnak megfelelően felhasználhatja, a nyilvántartások helyesbítésére stb. Az ellenőrzési napokat, illetve a községek leportyázását lehetőleg úgy kell beosztani, hogy a lapok átvizsgálása legalább hetenként egyszer megtörténhessen. Azzal, hogy a község a bejelentési lapokat néhány napig visszatartja, nem sért semmiféle szabályt. Ha a járőr a lapok átvizsgálása alkalmával szabálytalanságot észlel vagy éppen azt tudja még, hogy egy körözött személy beköltözését jelentette, úgy rögtön el is járhat. A be- és kijelentőlapok átnézése nem sok időt igényel, mert egy nagyobb lélekszámmal bíró községben is, a 3 hónapnál hosszabb időre történő be- és kiköltözések száma semmi esetre sem több, mint 20—30.

Az örs a községek bejelentési anyagába ezenfelül ú. n. figyelő-lapokat is helyezhet el, a figyelőzők neve szerint, az ábécé megfelelő helyére. Elhelyezheti azon egyén figyelő lapját, akiről felteheti, hogy a községbe be fog költözni, vagy azét, akire az örsnek, vagy más hatóságnak szüksége van. Így figyelőzni lehet mindazokat, akiket bűncselekmény miatt köröznek és az illető községbe való (illetőségük, származásúak) és minden egyéb személyt, aki az illető községgel vonatkozásban álló bűnöző. Így, ha a járőr valamely oknál fogva nem nézhetné át a lapokat, a kezelő észleli a figyelőzött személy beköltözése esetén azt (amikor a lapot elrakja) és értesítheti az örsöt. A figyelő addig marad a bejelentési hivatal anyagában, amíg azt a kibocsátó vissza nem vonja. Ez a figyelőlap színes és a bejelentési lap nagyságának megfelelő lap lehet. A figyelőzött nevét, születési helyét és évét kell azon feltüntetni (esetleg apja, anyja nevét) és azt, hogy az illető beköltözése esetén a bejelentési hivatal kezelője melyik csendőrörsöt és hogyan értesítse (átiratban, távbeszélőn stb.).

Nemcsak azért volna célszerű a bejelentési lapokat az örsnek kiadni, hogy minél több körözött egyént tehesen ártalmatlanná, hanem azért is, mert egy gondosan áttanulmányozott be- és kijelentési lapból a jó csendőr

sok minden olyat tudhat meg, aminek szolgálatában hasznát veheti. A lap szinte környezettanulmányt ad az abban feltüntetett személyről, környezetről, sőt szállásadójáról is. Megtudható abból mindenkinek, de főleg azon egyénnek, aki a csendőrt valamely oknál fogva érdekli: apja, anyja neve (hogymilyen családból származik, törvényes, törvénytelen), pontos lakása, neve (ahogy ő szokta írni, ahogy nevezik), születési helye, éve, lakása, hogy külföldről jött-e, honnan jött. Felesége neve, nős-e vagy csak vadházasságban él. Megtudható felőle az is, hogy ki a szállásadója (nem szokásos bűnözőhöz vagy olyanhoz ment-e lakni, ahol züllésnek stb. van kitéve). Meglátható a lapon a bejelentett, valamint a szállásadó aláírása is.

Ha a községi bejelentési hivatalok a lapokat az örsnek megküldnék, úgy a bűnügyi és egyéb priorálást és ezt a tanulmányozást az örs az állomáshelyén végezhetné minden nagyobb megterhelés és sietség nélkül. Tehát nyugodtan, lelkiismeretesen dolgozva pontos és alapos priorálást végezhetné. A lapokból azon egyéneknek adatait kijegyezhetné, akik gyanusak s amikor egy járőr az ilyen egyén községét portyázza, az illetőt szigorúbb igazolás alá vonhatná. Feljegyzéseiből, amelyeket a lapokból készített, ellenőrizhetné a fél által a helyszínen bement, megismételt adatokat.

Feltétlenül szükségesnek tartom, hogy az örs a bejelentőlapokat megkapja, vagy legalább is módjában legyen azokat átnézni, mert a bejelentési rendelet többféle kihágást állapít meg, amelyeknek feljelentése vagy kinyomozása, megállapítása már csendőri munkát is igényel. Ezek a bejelentési kihágások nem azonosak a Szut. 13. § e) pontjában (65. pont) említett munkásbiztosítási bejelentési ügyekkel. A rendelet szerint kihágást képez a be nem és ki nem jelentés, valótlan adatok bejelentése, a bejelentési idő be nem tartása. Azt, hogy valaki való, vagy valótlan adatokat jelentett be, csak a csendőr tudja ellenőrizni, aki a gyanus egyént, vagyis azt, akinek lapját és adatait gyanusnak találja, igazoltatja. Hogy a lapok csak való adatokat tartalmazzanak, azért is fontos, mert a fél a be- vagy kijelentéskor igazoló szelvényt kap, amelyet személyazonosságának igazolására fog használni. Ha ez hamisított adatokat tartalmaz s ezt a hamis adatokat tartalmazó lapot a bejelentési hivatal pecsétje is — bár nem szándékosan — megerősíti, akkor nem érünk semmit azzal, hogy a be- és kijelentési kötelezettség az ország egész területére el lett rendelve, mert akkor a bejelentési munka csak szolgai, lélek nélküli kezeléssé válik. Szükséges volna az is, hogy a csendőrök mindegyike ismerje az ily szelvények szokásos színét és tartalmát.

A rendelet életbelépte és az ország egész területére történt kiterjesztése következtében 1931. január elseje óta mindenkinek kell hogy legyen be- vagy kijelentő szelvénye. Azoknak, akik a rendőrség hatósági területeiről, a városokból végleg vagy átmenetileg költöznek, távoznak el, mivel a rendőri bejelentő hivatalok az 1879:XXVIII. t.-c. hatálya alatt állanak és ily helyeken még a 24 órás lakhelyváltást is be kell jelenteni, minden esetben kell rendelkezzenek be- vagy kijelentési szelvénnel. Ez a szelvény végleges távozás esetén piros, átmeneti, ideiglenes távozásnál halványzöld színű, a külhonosok távozási szelvénye pedig sötétzöld színű. Azok, akik az egyes községek vényé pedig sötétzöld színű. Azok, akik az egyes községek között a 3 hónapon belüli időben változtatják lakó- és tartózkodási helyüket, tehát 3 hónapnál rövidebb időre távoznak vagy jönnek, az előbbi, állandó lakhelyük pecsétjével ellátott bejelentési szelvénnel kell hogy rendelkezzenek. A községekben a be- és kijelentési szelvények színe pirosnak látszó rózsaszínű. Nincs külön szelvény a férjpirosnak látszó rózsaszínű. Nincs külön szelvény a férj-vel közös háztartásban és törvényes házasságban élő fele-

ségnek és a törvényes házasságból származó 18 éven aluli gyermekeknek, mert ezek a családfő lapján szerepelnek. A 63.410/1—1930. B. M. körrendelet szerint a be- és kijelentésért a bejelentésre kötelezettel együtt a szállásadó is felelős. Ez nyújt részben biztosítékot arra, hogy ha a be- vagy kijelentendő személy nem is akarná magát jelenteni, mert erre oka van, úgy a szállásadó teszi meg azt, hacsak nem játszik össze az illetővel és nem akarja, hogy a be-, illetve kijelentés elmulasztása miatt őt is megbüntessék.

Ha a bejelentési rendeletet minden tekintetben végrehajtotta mindenki, legalább egy helyen mint állandó lakos be kell, hogy jelentve legyen; nem kerülheti ki senki a priorálást, az ellenőrzést, kivéve azokat, akik állandó csavargó életet folytatnak és sehol sincsenek bejelentve. Ezek éppen állandó vándorlásuk miatt és közben könnyen kerülnek a portyázó csendőr elé, aki őket azután kint a terepen priorálja a nyomozókulcsból.

Ha az ország minden örsé a körletébe tartozó minden községben legalább hetenkint egyszer a beérkezett be- és kijelentőlapokat átnézi és lelkiismeretesen priorálja, hamarosan csökkenni fog a körözöttek óriási tömege.

Közbiztonsági szolgálat évszázadokkal ezelőtt.

Írta: Dr. CZIÁKY FERENC ny. hadbíró őrnagy,
csendőrügyész.

Amint minden embert érdekel az a kérdés: vajjon ősenek élete hogyan, minő keretek közt folyt le, milyen érzések uralták életberendezkedését, úgy az intézményekre nézve sem lehet közömbös annak a kérdésnek a felvetése és a kérdésre a feleletkeresés, vajjon a rájuk bízott munkakört évszázadokkal ezelőtt miféle intézmény és milyen körülmények közt látta el.

Jogtörténelmi olvasmányaim közben (Bottka T.: „A magyar vármegyék szervezete” és Gyárfás J.: „A parasztvármegye” c. értekezések adatai nyomán) ráakadtam egy olyan intézményre, amelyik a XVII. és XVIII. század sötét, gondterhes időiben a háromrészes szétszakított magyar földön a közbiztonsági szolgálatot ellátta. Így, ebben a vonatkozásában, én ezen intézményben a csendőrségnek egyik jogtörténelmi őst látom és tisztetem.

Engedjék meg tehát a Csendőrségi Lapok olvasói, hogy az elem tárult történelmi adatok egyszerű egymásmellé sorakoztatásával bemutathassam a magyar csendőrségnek egyik őst, annak szervezetét és életkörülményeit.

A magyar Alföldnek még a XIX. sz. második felében, a 80-as években is jellegzetes alakja volt a pusztázó csendbiztos. Ha portyázgatásai során a kerekkalapos, köpenyes csendbiztos legényeivel együtt lóháton megjelent a magyar rónán, a pusztá népe a lovas és fegyveres embernek, a rend őrének kijáró tiszteletteljes félelemmel süvegelte meg őket, mondván: „Ott jön a vármegye.”

A csendbiztos és legényei tehát a pásztorkodó pusztai ember, az alföldi tanyavilág lakói előtt a „vármegyét” jelképezték. A jognak, a tekintélynek, a fegyveres hatalomnak, a rendnek, a személy- és vagyonbiztonságnak az őrzőjét látták és tisztelték benne.

Ez a „vármegye” elnevezés azonban egyúttal történelmi időkből visszamaradt emlékeket is őrzött. A népnek a régiekhez ragaszkodó, az ősi elnevezéseket féltékenyen őrizgető gondolatvilága ugyanis évszázadokra visszanyúlva, megőrizte ez elnevezésben a pusztai csendbiztos intézmény őst a „parasztvármegyét”.

Erről óhajtok most egyet-mást elmondani.

Mi volt az a parasztvármegye, merül fel itt a kérdés? Mit rejtett magában ez a fogalom? Hiszen eddigelé a magyar történelemből azt tanultuk, hogy a vármegyei élet 1848-ig — vagyis a nemesi rend előjogainak eltörléséig és a rendiség megszüntetéséig — a nemesség életigényeihez volt szabva. Az eddigi ismereteink szerint a régi vármegye az a keret volt, ahol főleg a középnemesség élte életét és védte a saját maga jogain keresztül az állami alkotmány épületét.

Tényleg, ez volt a vármegye általános élete és képe. A parasztvármegye azonban ettől úgy a megalakulását előidéző történelmi okoknál, mint lélettartalmánál és hivatásánál fogva egészen eltérő volt.

A parasztvármegyét a török hódoltság szomorú eseményei és ennek következményei hozták létre. Az akkori idők nyomása alatt jött létre azért, mert az emberek életmódja, nyugalmanak biztosítása megkívánta egy olyan szervezet létesítését, amely a közrend és biztonság fenntartásáról gondoskodjék s ami akkor hiányzott.

A mohácsi vész és az azt követett szomorú események következtében három részre szakadt a magyar állam területe. Az ország nyugati, északi és északnyugati része a koronás magyar király tényleges uralma alatt élt. Erdély mint önálló fejedelemség élte a maga külön életét. Az ország középső részét a fővárossal együtt pedig a török tartotta megszállás alatt.

Ez a rész — mely majdnem a mai Csonkamagyarország területével volt azonos — jutott a legnehezebb helyzetbe.

A török ugyanis ezt a területet hódoltsági területnek tekintette s azon a magyar államélet folytatását nem tűrte meg. Így a régi vármegyei szervezet is felbomlott ezen az országrészen. A magyar hatóságok tehát nem tehettek semmit. Itt maradt védtelenül, kiszolgáltatott helyzetében az a néhány magyar földbirtokos, akinek minden birtoka ideesett, továbbá a jobbágyság, akiket idekötött a szegénységük és kevés városi polgár, akik azt remélték, hogy a török uralom alatt is képesek lesznek iparukat és kereskedésüket folytatni. Ezeknek a személy- és vagyonbiztonságáról valahogyan gondoskodni kellett. A régi vármegyei szervezet átbujdosott a török hódoltságon kívüli részekre. A töröknek pedig a legkisebb gondja sem volt arra, hogy az általa elfoglalt területek magyar lakossága részére személy- és vagyonbiztonságot nyújtson.

A török az elfoglalt területet két részre osztotta; azokat a részeket, ahol az uralmát már állandó jellegűnek látta, török kincstári földnek (kharadzs) nyilvánította, míg a támadásoknak kitett, vagyis a hódoltsági terület szélein fekvő területeket egy-egy basának, vagy bégnek adta oda jutalmul, mint kardbirtokot (kilidzsa).

A magyar lakosságnak a helyzete mindkét területen keserves volt, mert teljesen nélkülöznie kellett mindazt a gondoskodást és támogatást, amit az állam a lakosainak nyújtani szokott.

A török basák és bégek ugyanis ezeken a területeken csak katonai szervezetet tartottak fenn, a közbiztonsági szolgálat ellátásáról s e tekintetben a magyar lakosság védelméről intézményesen nem gondoskodtak.

Sőt a török katonaság harácsolásainak és rablásainak az erélyes megfékezéséről sem történt gondoskodás.

A szökevény török katonákból alakult rablókon kívül állandó rettegésben tartották a védtelen magyar lakosságot. azok a szabad hajdúk és kóborló katonák is, akik a török hódoltság szélén az azzal szemben álló és a magyar király birtokában lévő várakban teljesítettek szolgálatot,

avagy onnan megszökve, a török által megszállt területeken bujdosnak.

Ebben a leszegényedett korban ugyanis gyakori volt az, hogy a végbeli zsoldosok járandóságukat nem kapták meg, amikor is az ilyen zsoldosok csapatha állva betörték a török hódoltság területére s itt a földművelő néptől szedték el minden ingóságát és élelmi készletét. Végül az akkori időkben gyakori katonai beszállások is sok alkalmat adtak arra, hogy a védtelen polgári lakosság sanyargatásoknak legyen kitéve.

Ilyen nehéz viszonyok közepette a szegény magyar nép önerejére volt utalva, önmagának kellett gondoskodnia a személy- és vagyonbiztonságáról is.

Ezt a gondoskodást azonban igen megnehezítette az, hogy a jobbágyság fegyverviselési és tartási jogosítvánnyal az akkori idők felfogása szerint sem a magyarnak maradt területen, sem a török által megszállt részekben nem bírhattak, mert ahhoz csak a nemeseknek és a megszálló törököknek volt joguk. Jellemző ezeknek az időknek a közbiztonsági viszonyaira az 1542. évi 32. t.-c. alábbi intézkedése: „Ha fel s alá járó kóbor katonák, kiknek uruk nincsen, préda vagy nyereség végett valahol találtatnak, ezeket a parasztok is elfoghatják és halállal büntethetik.”

A XVI. és XVII. századok törvényes rendelkezései tele vannak a kóborló katonák elleni rendelkezésekkel.

Természetesen ezt a kérdést pusztán törvényhozási rendelkezésekkel megoldani nem lehetett, főleg nem a török területen, ahová — ha el is ért a magyar jog elismerésének erkölcsi ereje, — hiányzott a törvénytisztelethez szükséges hatalmi erő.

A magyar községek ilyen kényszerítő helyzetben összeálltak és kiépítették az önvédelem lehetőségeit, önvédelmük szervezetét, a „parasztvármegyét”.

Történelmi okmányainkból tudjuk, hogy Gömör, Borsod, Abauj, Pest, Heves, Szolnok, Csanád és Csongrád megyékben ki volt ezen intézmény építve.

A parasztvármegye mint rendőrhatósági intézmény azonban a török hódoltságon kívül fekvő, a magyar király fennhatósága alatti területeken is kialakult és ott is igyekezett hivatását betölteni. Sőt történészeink leírásából és a korabeli okmányokból úgy látjuk, hogy a parasztvármegyék a magyar hatóságokkal még akkor is állandó összeköttetésben voltak és azoknak felsőbbbségét akkor is elismerték, ha a parasztvármegye török hódoltsági területen élt és működött.

E szervezetet a forrásművek nyomán a következőkben ismertetem:

A parasztvármegyék területi határai elvileg — a török uralma alatti területen is — a magyar vármegyék történelmi területével voltak azonosak. A parasztvármegye élén állott a „kapitány”, vagy „főgondviselő”. A vármegye több kerületre tagozódott. Egy-egy kerület vezetője a „hadnagy” volt. A kerülethez tartozó egyes községekben pedig a „tizedes” irányította a közbiztonságot s parancsnoksága alá 4—4 bátor és ügyes ember tartozott.

A hadnagyokat és a főgondviselőt a vármegyei alispán jelölte ki a községek által e célra megválasztott és hozzá küldött egyének közül. Ezek azután az alispán kezébe tették le a szolgálati esküt, ami szolgálatuk teljesítésének erkölcsi alapját képezte.

A tizedeseket pedig a hadnagyok jelölték ki és eskették meg szolgálatuk megkezdése előtt.

A parasztvármegye tehát a lakosság önkormányzati szerve volt. Ennek a szervnek azonban egyfelől el kellett ismernie a történelmi vármegye felsőbbbségét és tekintélyét, másfelől vigyáznia kellett török területen a török katonai szervezet hatalmi féltékenységére is.

Érdekes lesz itt egy esküformát is megismernünk, mert ebből az intézmény hivatása és feladatköre is elénkbe tárul:

„Tisztében érdek nélkül a megye parancsa és utasítása szerint éljen. Ezek ellenére senkit nem háborgat és birságol! A parasztvármegye csak a szükséges felvetést, vagyis kivetett pénzt szedi. Az alispán és a szolgabírák parancsolatát híven teljesíti. A megyére nézve ami kározt hall vagy lát: lopást, gyilkosságot és minden gonosztságot az Alispán Urnak és szolgabírának azonnal feljelent. Az — mezőn járó, kóborló, húzó, fosztó, vonó latrokat — minden tehetségével azon lesz — üzi, kergeti és megfogja, de sem titkon, sem nyilván meg nem öli, ha csak magukat halálosképen nem oltalmazták, hanem a Viceispán Úr kezébe felhossa az büntetésre.”

A parasztvármegye tisztjei, altisztjei és legénysége hivatásukért fizetésben, javadalmazásban nem részesültek. Szolgálati kiadásukat az érdekelt községek azonban megtérítették és anyagi előnyként a megfogott tolvajnál talált és lopottnak bizonyult marhák értékének az egyharmad részét azok kapták, akik a tolvajt elfogták. Az általuk bekísért egyénekre a megyei bíróság részéről kiszabott pénz-bírság egy része is megillette őket.

Miután azonban ez a szolgálat sok felelősséggel és veszéllyel járt, másfelől ezen intézmény a felelősség arányához mért kellő hatalommal nem rendelkezett, azért a lakosság tagjai nem szívesen vállalták magukra ezt a megbízatást.

Ez okból idővel kecsegtetésként e megbízatás tartama alatt a közterhek viselésétől mentesítették őket. Később pedig — a XVIII. század elején — állandó pénzbeli javadalmazásban is részesültek.

Ebből az intézményből fejlődött ki később a községek „fegyveres rendőr” intézménye. Ezeket az akkori latinos magyarság „a más”-oknak, vagyis fegyveres embernek nevezte el, amit a köznép szójárása idővel „ármányos” fogalommal keresztelt át. Így emlékezik meg ezekről egyik iratában Bercsényi kurucgenerális is.

Ötözetük vármegyék szerint változó és népies jellegű lehetett. Ennél kettős alapelv érvényesült: 1. a katonaság ruhájától megkülönböztethető; 2. a lakosság közül pedig külsőleg is felismerhetőnek kellett lennie.

Különösen nehéz volt ennek a közbiztonsági szervnek a működése a török hódoltsági területeken, mert hiszen igen könnyen összeütközésbe juthattak a török katonai parancsnoksággal, főleg akkor, ha török katonák fosztogatásai, vagy szökevény török katonák önkénykedései ellen kellett hivatásukból folyólag a békés magyar lakosságot védelmezniük.

Történelmi emlékeink szerint a XVIII. század második felében azonban a török kormány már némi jóindulattal mutatott ezen intézménnyel szemben.

A közbiztonsági szolgálatot az ország háromfelé daraboltsága mellett erősen megnehezítette abban a korban az is, hogy a menekülő büntetéseket a saját vármegye határán túl a szomszéd vármegye területén üldözni tilos volt, mert ebben „jogsérelmet”, a vármegyei autonómia megsértését látták.

Ennek a közbiztonsági szervnek a működését megnehezítette végül az is, hogy a magyar nép viszonyait nem értő, avagy a nép bajai iránt érzéketlen, idegenszármazású végvári kapitányok a parasztvármegye közegeinek a lbúnözök üldözésében a kíváncsi támogatást nem adták meg s amennyiben a tettesek üldözése közben a nyomok a végvárba vezettek, ott az üldözést abba kellett hagyniuk. De azért olvashatunk dicséretreméltó támogatásról is;

ilyenben részesítette pl. a Duna—Tisza közének hozzá forduló népét a XVII. század végén Spankau „kassai német főtábornok”.

Pest vármegyének 1863-ban a parasztvármegye részére kiadott szolgálati utasításaiból a következő érdekességek tárulnak elénk.

Háborús időkben ez a szervezet tábori rendészeti szolgálatot is végzett. A vonatkozó utasítás a következőket írja elő:

„Midőn a végbeliek zászlóstul csatára indultak, a zászló alól elsőkötteket a parasztság fogja el s a főkapitányhoz vagy az alispánhoz kísérje.”

Ugyancsak innen tudjuk meg azt is, hogy ha a községet, vagy a több községből álló körzetet valamilyen veszély fenyegette, a parasztok hadnagya felkelésre hívhatta fel az érdekelt községek lakosait és az engedetlenkedőket pénzbírsággal sujthatta.

A közbiztonság érdekét szolgáló preventív intézkedésként még azt is olvashatjuk ezekből a parasztvármegyei szabályokból, hogy veszély esetén a falu népét meghatározott jeladás (harangozás, dobverés) útján értesítették a veszedelemről; ilyenkor a telkes jobbágyok lóháton, a zselérek pedig gyalog tartoztak az ilyen alkalmakra előre kijelölt gyülekezőhelyre sietni.

Ha pedig a falu főgondviselője és hadnagya hazulról eltávoztak volna, úgy a szabályzat előírta, hogy „annak alhadnagya vagy fizedese vigyázásban otthon legyen”.

Érdekes olvasnunk az idevonatkozó pestmegyei utasításnak az alábbi kitételeit is.

„Senki — akár nemes, akár nemtelen — dohányt ne egyék (bagózás), cifranadrágot, salavárdit és hosszú üstököt ne viseljen, mivel különben 6 forintra büntetetik.”

Még a XVIII. század elején is fennállott ez a szervezet, amely közel 200 éven át látta el a magyar falvak közbiztonsági szolgálatát.

A parasztvármegyei szervezetnek nagy fogyatkozása abban állott, hogy vezetőségének tagjai gyakran változtak s így személyi tekintetben nem volt állandósult jellege és hogy a nehéz feladatnak betöltéséhez kellő állami vagy hatósági támogatást nélkülözniök kellett.

Balkánlátogatás a világháború küszöbén.

írta: ERNST ENGELBRECHT (Berlin).

Az osztrák-magyar levantei állomáshajó, a „Mária Terézia” cirkáló 1912 október kezdetén, tehát abban az időben, amikor a balkáni helyzet napról-napra kritikusabbá vált a szíriai partvidéken, először Beirutban, majd kisebb kikötők érintése után Haifában horgonyzott. Hosszabb idő óta nem volt biztosan működő összeköttetésünk az otthonnal, a távíróvonalak török táviratokkal voltak túlterhelve, a rádióállomásunk pedig annyira rossz volt, hogy az ujsághíreknek csak összefüggéstelen töredékrészeit tudtuk felvenni. Miután a helyszínen nyert szórványos értesüléseink szerint a háború közvetlen kitörés előtt állott és a görög gőzösök anélkül, hogy a hajórakományok kiürítését megvárták volna, menekülésszerűen hagyták el a török kikötőket, a Bécs-csel való összeköttetést helyreállítandó, elhatározta a parancsnokunk, hogy a szíriai partvidéket elhagyjuk és Alexandriába megyünk.

Oda megérkezve, megtudtuk, hogy az ellenségeskedések már megkezdődtek és ott azt az utasítást kaptuk, hogy a további parancsokat Alexandriában várjuk be. Eredetileg úgy volt, hogy a karácsonyt itt fogjuk töl-

teni és a tisztek az itteni hosszabb tartózkodást fel akarták használni egy nilusmenti kirándulásra, Assuanba. Az akkori viszonyok mellett azonban nem is lehetett a kirándulásra gondolni, mert minden órában el kellett készülni lennünk az útbaindításra. Hogy mindig teljes szénkészletünk legyen, az első tiszt nagy megrökönyödésére, minden nap behajóztuk azt a mennyiséget, amit a kikötőüzemben elhasználtunk. Így vártuk 14 napon keresztül az elkövetkezendő dolgokat. Miután semmi sem történt, mégis elutazott egy tiszti csoport Kairóba, azzal a meghagyással, hogy a szállodából hosszabb időre ne távozzanak, hogy egy esetleges távirati behívásnak azonnal eleget tehessenek.

Alig érkeztek meg Kairóba, máris be kellett vonulniok, mert az útbaindításra megjött a parancs. Hogy utunk most már merre visz, ismeretlen volt előttünk. A törzskari és minisztériumi szolgálati multra visszatekintő parancsnokunk gyakran egész felesleges titkolózásba burkolózott és éppen úgy, mint amikor éjjel és ködben Haifát elhagytuk, anélkül, hogy erről valakit is értesítettünk volna, most sem volt szabad egy léleknek sem tudni Alexandriában utunk célját. Természetesen így sokat találgattunk és egy totalizatórt is állítottunk fel; a favoritok Smirna és Piraeus, az outsiders Saloniki és a Besika öböl voltak.

1912 november 1-én öszinte sajnálkozással hagytuk el a vendégszerető Alexandriát és a révkalauz kivezetett bennünket a csatornából az enyhén hullámozó, kék Földközi tengerre. Csak amikor a hajót elhagyta és a szárazfölddel már minden összeköttetés lehetetlen volt, csak akkor hullott le a titok fátyola: a célunk Saloniki volt.

Teljes gözzel hasította az útját a hullámok között „Teréziánk”. A következő nap estéjén, a „Terézia” által már a krétai lázadás idejéből ismert krétai hegyek bukkantak fel szemünk előtt és az éjszaka folyamán az Égei tengerre jutottunk. Itt Boreas istene fogadott bennünket, a legrosszabb hangulatban. A hajó — amely mindennek megfelelt volna, csak éppen jó tengerjáró hajónak nem —, még erősebben lecsökkentett sebességgel, fáradságosan vonszolta magát előre a házmagas hullámok között. Ez a rossz idő az egész déli Égei tengeri út alatt tartott, csak a d'Oro csatorna elhagyása után értünk csendesebb vízre.

Mindjárt Alexandriából történt kifutásunk után szakadatlanul hívtak bennünket a hazai rádióállomások: Pola, Sebenico és Castelnovo. Megkíséreltük a válaszadást, de a mi gyenge rádióhangunk nem volt elégséges és mikor az egyik tekercsünk is elszakadt, már a viszonzás lehetősége nélkül, csak „hallgatni” tudtunk. Az állomások végre helyesen ítélték meg helyzetünket és közléseiket, anélkül, hogy feleletre várnának, kb. minden félórán vakon adták le és így egészen addig, amíg befutottunk a célba, végigkísért bennünket az a folytonosan megismétlődő sürgöny, hogy a törökök Saloniki előtt aknákat helyeztek el, miért nagy óvatosságra intenek. Ezt a rádiogrammot ugyanakkor leadták az összes, a keleti Földközi tengeren úszó gőzösöknek is, azzal a kéréssel, hogy bennünket értesítsenek. Nem találkoztunk azonban egyetlen gőzössel sem s abba a kellemetlen, furcsa helyzetbe kerültünk, hogy tétlenül kellett hallgatni, amint az utánunk való keresgélés mind intenzívebb lett.

A kazáncsörepedés és a rossz idő által okozott 24 órás késés odahaza természetesen nagy aggodalmat keltett és az a hír terjedt el, hogy a „Mária Terézia” aknára futott és elsüllyedt. Egy ujság, emlékezetem

szerint az egyik prágai lap, még a tisztek veszteséglajstromát is hozta.

November 4-én érkezünk a Cap Caraburun közelében elhelyezett aknazár elé, amelyen egy török aknalerakó kalauzolásának segítségével jutottunk keresztül. Nem volt nagy bizalmunk sem a kalauzunk, sem az aknák kifogástalan elhelyezése iránt. El voltunk készülni, hogy ott esetleg aknára futunk. De ez esetben nemcsak mi repültünk volna; a 19 cm Bug-löveg tüzelésre készen követte az előttünk haladó vízijárművet, egy akna felrobbanásának a pillanatában eldördül az ágyú is és a vezető el lett volna intézve, ha ugyan lett volna erre idő.

De minden baj nélkül keresztüljutottunk az aknazáron és egy órával később Saloniki előtt horgonyt vetettünk. A hadihajók közül ott voltak a francia cirkáló: „Bruix”, az angol cirkáló: „Medea”, az orosz ágyúnaszád: a „Kubanec” és a török állomáshajó: a „Fuad”. A hullámtörő előtt egy kisebb török cirkáló árbocai meredeztek a vízből, amely egy görög torpedóromboló támadásának esett áldozatául.

A katonai helyzet körülbelül a következő volt: A török északi hadsereget teljesen megverték a szerbek és bulgárok Kumanovónál és most gyorsított menetben közeledtek a város felé. A görögök ellen operáló török hadsereg Saloniki körül csoportosult. De ahelyett, hogy azokat a magaslatokat foglalták volna el, melyekre a német kiképzők őket már évekkel azelőtt ismételtén figyelmeztették, a vezénylő tábornok, Hassan Tschin pasa a Wardar síkságon várta be a görög támadást, háta mögött a mocsarakkal.

Félő volt, hogy zűrzavar esetében az egyedüli, éppen Salonikin keresztül vezető úton visszaözlő megvert hadsereg az idegen államokhoz tartozó alattvalók életét és vagyonát veszélyeztetni fogja.

A konzulok és a jelenlévő hadihajók parancsnokainak konferenciáján megbeszélésre kerültek azok a megteendő óvintézkedések, melyek a veszély lehetőség szerinti elhárítására szolgáltak. A legjobb indítvány mindenesetre az volt, amely szerint minden idegent a várostól keletre fekvő konzulátusi negyedben kellett összpontosítani és annak határait kihajózott legénységgel megszállni, mert itt a visszaözlő tömeget leginkább lehetett volna visszatartani, illetve az esetleges megrohanást elhárítani. De éppen a megvédendő személyek szegültek ellene ezen indítvány megvalósításának, mert nem akarták elhagyni a városban lévő javukat. Ezek úgy képzelték el a védelmet, hogy mindegyiknek a házába külön védőrség jön; ehhez természetesen több ezer ember kellett volna. Végül a következőket határozták el: Angolok, franciák és oroszok megszállják a konzulátusi negyedet, a „Mária Terézia” megszállja a szabadkikötőt és lehetővé teszi az idegeneknek, hogy ott menedéket találjanak, azaz onnan csónakjainkkal egy készenálló Lloyd-gőzösre meneküljenek. Egy Lloyd-gőzöst mindig visszatartottunk a kikötőben, ez csak akkor folytathatta útját, ha a másik befutott.

Szerencsére nem került sor arra, hogy ezek a nem teljesen megnyugtató intézkedések alkalmazást nyerjenek. Beláthatatlan következményei lettek volna, ha véletlenül elsül egy puska.

November 8-án az a hír terjedt el, hogy a város harc nélküli átadására vonatkozólag tárgyalások indultak meg. Bár az igazságot nem lehetett megállapítani, magától értetődik, hogy nagy szerepet játszott ezeknek a híreknek terjesztésénél a „baksis” (borravaló) is.

November 9-én valóban aláírták a város feladását.

A török csapatok teljes rendben vonultak vissza a karaburuni félszigetre, ahol később lefegyverezték őket.

A harcokban részt nem vevő semlegesek rokonszenve inkább a törökök felé hajlott s ez befolyással volt a foganatosítandó rendezabályokat illetően a hajóparancsnokok elhatározásaira is. A semleges hajózás biztosítása végett legelőször is gondoskodni kellett a révkalauzszolgálatról. Erre a célra elrekvirálták a kikötőben lévő két török aknavontatót. A török őrszemélyzet megmaradt a helyén, de mindennap egy másik hatalom altisztje veszi át a parancsnokságot, mely alkalommal mindig az illető nemzet lobogója kerül az árbocra. Ezt a határozatot azonban mindjárt elejtették és ezt a szolgálatot teljesen a „Bruix” francia cirkálóra bízta, amelynek parancsnoka különben az összes jelenlévő tisztek legidősebbje volt. Ezeknek az aknakerakóknak csak semleges hadi- és kereskedelmi hajókat volt szabad kalauzolniok.

Miután a semlegesek közös óhaja volt, hogy a török állomáshajó, a „Fuad” ne jusson a görögök kezére, elfogadták az egyik hajóparancsnoknak azt a kissé naiv indítványát, hogy ezt a hajót az éj folyamán kórházhajóvá változtassák át. Zöld sávot festettek a fehértestű hajóra és felvonták a genfi egyezményes lobogót. Külső kinézésre most már csakugyan kórházhajó volt, de a megfelelő belső berendezést természetesen nem lehetett egy éjszaka elővarázsolni. Azonkívül minden kórházhajónak bejegyzetnek és elismertnek kellett lennie. A görögök nem is törődtek a külső kinézéssel és bevonulásuk után birtokukba vették a hajót.

November 10-én dél fele megkezdődött a görögök bevonulása a fellobogózott városba. Délután megérkezett a hadseregparancsnok trónörökös is és főhadiszállását az „Olymp”-szállodában ültette fel. A csapatok nem keltettek túlságosan háborús benyomást, de viselkedésük korrekt volt, a városban tökéletes volt a nyugalom, csak éjszakánként hallatszott gyakori lövöldözés; a levegőbepuffogatással valószínűleg az őrszemek bátorították magukat.

A következő napok folyamán észak felől bevonultak a szerbek és bulgárok is. Ezek a csapatok nehéz harcok árán verekedtek ki maguknak az utat és most méltatlankodva vették tudomásul, hogy a görögök, akik menetelésük közben egyetlen lövést nem adtak le, lefoglalták maguknak a harcok legesélyesebb célját, Salonikét. Ez súrlódásokra is vezetett közöttük, miket azonban elsimítottak.

Ezidőben Görögországnak még nem volt vasúti összeköttetése Európával. Az elvben már rég elhatározott összeköttetés mindig azon hiúsult meg, hogy görögök és törökök a vasútvonal tekintetében nem tudtak megegyezni. A görögök így az utánpótlásnál rá voltak utalva az országos járművekre és természetesen azon igyekeztek, hogy a tengeri összeköttetést mielőbb szabaddá tegyék. Miután azonban a mi kalauzszolgálatot teljesítő aknakerakóink, a kapott utasításoknak megfelelően, a görög hajók vezetését megtagadták, ezek pedig az aknazáron keresztül nem mertek kalauzolás nélkül átjönni, az idő folyamán a görög szállítógőzök egész tekintélyes flottája gyűlt össze a zár előtt.

Tizenegyedikén délután megjelent a zár előtt a görög segédcirkáló, az „Artemisia” és kategórikusan követelte az átvezetést. A tagadó válasz után felhívták a hajóparancsnokló francia altisztet a segédcirkáló feldélzetére és mialatt ez ott-tartózkodott, mindenféle fenyegetések kíséretében megparancsolták a török őrszemélyzetnek, hogy kalauzolják át a hajót. Mikor ezt a naszá-

dok újból megtagadták és el akartak távozni, a görög hajóról tüzelni kezdtek. A biztos megsemmisülést elkerülendő, engedtek a törökök s így azután 3 óra tájban végignéztük, mint fut be 25 görög szállítógőzből álló hajóraj a saloniki-i kikötőbe.

Ebből a görögökre nézve kellemetlen utójáték származott. A „Bruix” francia cirkáló parancsnoka, azért, mert egy francia lobogóval ellátott járműre löttek, egy még aznap este lejáráó ultimátumot küldött a görögöknek, alábbi követelményeket tartalmazó pontokkal:

1. a görög hadsereg főparancsnokság írásbeli bocsánatkérése;

2. az „Artemisia” parancsnokának, egy fregattakapitánynak személyes bocsánatkérése, amely másnap reggel valamennyi semleges hatalom osztagai előtt történjék. Ez utóbbit azért, mert az előfordult esetben a francia lobogó egyszersmind a többi hatalmak lobogóit is képviselte;

3. az „Artemisia” másnap reggel a francia lobogónak szánt 21 tisztelő lövést ad le, tekintet nélkül arra, hogy az ágyúk csekély száma következtében tengerészjogilag nem „salutképes”.

Az ultimátumban foglaltak nemteljesítése esetén a francia parancsnok az ellenségeskedés megkezdésével fenyegetett. Az ultimátumot egy francia tiszt adta át a görög főhadiszálláson, ahol a trónörökös távolléte miatt a válaszadást visszatérte utánra ígérték meg.

A francia parancsnok a tényállást közölte azonnal a „Mária Teréziával” is. Az volt a szándéka, hogy az „Artemisiát” pontban 1/27 órakor meglekeltsi és úgy süllyeszti el, mert — amint mondotta — egy torpedólövésért kár volna. A „Mária Teréziá”-nak az lett volna a feladata, hogy tüzével megsemmisítse az esetleges görög beavatkozás ellenhatását.

A görögök helyzete nagyon kínos volt. Nem keveredhettek komoly konfliktusba a hatalmakkal, annál is inkább, mert barátságuk a szerbekkel és bulgárokkal nagyon gyenge lábon állott. Fegyveres ellenállás nem nyújtott semmi kilátást, mert a hajók 19 és 15 cm-es lövegeinek tüze a könnyű tábori tüzérségüket egyszerűen elsöpörte volna. Ennek dacára estefelé állásba ment néhány üteg a Riván, valószínűleg demonstrálás, erőmutatás céljából. Ez azonban teljesen célját tévesztette.

Este 6 óra lett és besötétedett. „Fénybiztosan”, azaz kifelé teljesen elsötétítve vártuk az elkövetkezendőket. Egy negyed hétkor egy görög vezérkari tiszt jelent meg a „Bruix” fedélzetén és átnyújtotta a kizsábot feltételek elfogadását tartalmazó jegyzéket.

Másnap reggel 8 órakor ott voltak felsorakozva a „Bruix” nyolcszög alakú fedélzetén a semleges hatalmak osztagai. Egy-egy tiszt és tíz-tíz ember. Az „Artemisia” parancsnoka egy tolmács kíséretében jött a fedélzetre s ott a francia hajóparancsnoktól ünnepélyesen bocsánatot kért. Ez figyelmesen hallgatta őt, majd ezeket mondotta: „Elfogadom a bocsánatkérését és remélem, hogy a francia kormány is meg lesz azzal elégedve.” Egyidejűleg a francia lobogó tiszteletére leadták a 21 lövéses dísztüzet.

Ezzel, a részleteiben nem minden komikus színezettől mentes, erélyes eljárással a franciák gyorsan elintézték az ügyet. Ha a rangidős tiszt egy más nemzet fia lett volna, amelyik nem áll annyira emberei háta mögött, mint a francia, akkor telefirkálhattak volna akár egy mázsa papirost, amíg az úgynevezett elégtétel diplomáciai úton megérkezik.

A következő napok — eltekintve a már megszokott

éjszakai lövöldözésektől — egész nyugodtan teltek el. A görögök találtak végre egy kis gőzöst, amelyet kalauzcélokra használtak fel. A semlegesek továbbra is a két török aknalerakó mellett maradtak. A görögök azonban elsőbbségi joguknak legalább látszatát akarták megvédeni és minden alkalommal, amikor egy semleges hajó az aknalerakó egyikétől vezetve a záron keresztül kivagy befutott, odasietett a kis görög gőzös és zászlóval a „Kövessen!” nemzetközi jelzést lobogtatva, vezetőként előtte úszott. Hogy gyakran nem bírta gőzzel és büszke jelzésével, s így olykor-olykor hátul kullogott, csak úgy melleleg akarom megjegyezni.

Lassankint élénkebbé vált a semleges hadihajók közlekedése. Állandó megfigyelésre megérkezett még az orosz „Oleg” nevű cirkáló, az olasz „Ammiraglio di Saint Bon” csatahajó, azonkívül több „átutazó”, így az angol „Good Hope” páncélos cirkáló, a német „Hansa” cirkáló és az osztrák-magyar „Zrinyi” csatahajó, valamint kisebb vízijárművek.*

Az „Oleg” befutása után ennek a hajónak a parancsnoka volt a rangban legidősebb tiszt. Ez azonban nem akadályozta a franciákat abban, hogy továbbra is a népjogok védőjét játsszák. Az orosz ágyúaszád egyik napon magával hozott a Piräusből egy görög hercegnőt, aki származásra orosz nagyhercegnő volt. Látogatását az „Oleg” fedélzetén nagy hurrázással fogadták. A francia mindjárt ott termett és kijelentette, hogy ez nem egyeztethető össze a semlegességgel. Az orosz parancsnok ellenvetésére ismételtén kijelentette, hogy a vendéget ezidőszerint csak görög hercegnőnek lehet tekinteni. Mikor az orosz végül még megemlítette, hogy a hercegnőt másnapra teára hívták az „Oleg” fedélzetére, a francia annak a véleményének adott kifejezést, hogy ez megengedhetetlen. Az orosz engedett és a dilemma megoldásának egyedüli lehetőségként mind a két hajóval elhagyta a szaloniki-i kikötőt és nem is tért oda többé vissza.

De ennek az erélyes népjogvédő franciának mégsem volt minden cselekedete teljesen kifogástalan. Mikor ugyanis a görögök az aknákat felszedték és nem volt többé szükség a vezetőnaszádokra, a Dardanellákhoz vitte ezeket s átadta a törököknek. Ennek az eljárásnak jogossága nagyon kétséges. Ha ezeket nem foglalják le maguknak a semlegesek, feltétlenül a görögök kezére kerülnek. Így tehát a szolgálatuk elvégzése után azokat tulajdonképpen nem a törököknek, hanem a görögöknek kellett volna átadni.

Ausztria-Magyarország is kiküldött egy csatahajórajt a levantei török vizekre. Ebből két torpedózúzó Smirnában, 1 csatahajó Kavalában és két cirkáló Konstantinápolyban várta a dologok fejleményeit. A Besika-öbölben, a Dardanellák kijárójánál pedig készenlétben feküdt az egész középtengeri angol hajóraj. Az orosz Fekete-tengeri flotta kitörésének réme — a Dardanellákon át — mindig ott kísértett a diplomaták feje fölött.

November vége felé nagyon kiéleződött a helyzet; a prizrendi események, Prohaszka ottani konzulnak ismert afférje közelségbe hozták a monarchia fegyveres beavatkozásának lehetőségét. Ezért a levantei vizekről is visszarendelték az ott lévő egységeket. Hogy a behívást elrendelő parancs kissé homályosan volt megszerkesztve és bekövetkezhető torpedótámadásokra figyelmeztetett, éppolykevessé tartozik ide, mint az a tény, hogy az egységek,

a látszólag oly veszélyes viszonyok mellett, nem együtt, hanem három külön csoportban indultak hazafelé.

Így a „Mária Terézia” is hirtelen elhagyta Salonikit, természetesen megint nem tudta senki az utazás célját. Sőt miközben a „Medea” mellett elhaladtunk, annak azt mondtuk, hogy a Besika-bayba megyünk.

1912 november 10-től Saloniki végérvényesen a görögök birtokába került. A monarchiának az az álma, hogy az Égei tengeren kikötőt szerezzen és ott lábát megvetesse, örökre szertefoszlott. De hát azóta nemcsak álmok, hanem ragyogó, hatalmas valóságok is összeomlottak.

A bátaszéki bürgerek.

Írta: PÉCHY HORVÁTH REZSŐ.

Néhány esztendő múlva fennállásának második centenáriumát üli meg a Bátaszéki Bürgerkorps, Magyarország ez a régi, díszes katonai egyenruhájú, élemedett férfiakból álló katonai lövésztestülete, egy érdekes és ritka specialitás, amely becsületes törekvésű, komoly hivatást betöltő egyesület és a külföldi, különösen a németországi falusi lövészegyesületek mintájára létesült.

Mária Terézia elődjének, II. Károly császárnak uralkodása alatt, az 1736. évben alakult a bátaszéki lövésztestület. Az azóta eltelt 194 év alatt — a szerb megszállást leszámítva — fennakadás nélkül működött az egyesület, amelynek célja és hivatása az, hogy hazafias és vallásos szellemben tartsa össze, egy komoly, katonai szervezetű testületben a falu legderekabb, egészséges, tisztajellemű férfiai, kizárólag kispapokat, akik a fegyverforgatáshoz értenek és ezekkel a céllövészetet és a katonás fellépést állandóan gyakorolva, hivatalos és egyházi ünnepek alkalmával a külsőségek díszét emelik, esetleges rendbontási alkalommal pedig fegyveres megjelenésükkel hassanak.

A lövésztestületbelieket általában bürgerek-nek nevezik és annak tagjává fogadtatni felettébb nagy megtiszteltetés. A bürgerek ugyanis feltűnően szép és mutatós egyenruhát viselnek és — akárcsak a paraguay-i vagy venezuelai hadseregekben az állománynak éppen a fele tiszt és altiszt és így a bürgerek felének joga van fényes karddal, tollas kalppal, ezüstlampaszos nadrágban, glaszékesztyűsen megjelenni a csapat előtt, olyan fényes egyenruhában, amilyent régen csakis a generális vehetett magára... És ez a körülmény szív-fájdítóan vonzza a bátaszéki férfiakat a bürgerek közé, ahová bizony nehéz bejutni, mert csak makulátlanul feddhetetlen jellemű vesznek fel, viszont a tag eltávolítása már a legjelentéktelenebb erkölcsi folt esetén megtörténik.

A kétszázéves, érdekesmultú testület minden tagja — mint már említettem — fényes egyenruhát hord, természetesen csak az ünnepi kivonulásokkor. A tisztek egyenruhája a következő: sötétkék waffenrock ezüst galérral és nagy váll-epoulett-ekkel, szintén ezüsből. Hosszú nadrág, széles ezüst lampasszal. Széles ezüst deréköv, nagy nyitott bojtokkal. Nikkelezett tisztikard, ezüst bojtval. Hatalmas, kalpagszerű csákó, éppen olyan, mint a békebeli tábornokoké, a szélén vastag ezüst szalagozással, a tetején pedig hatalmas világoskék tollforgóval. A legénység egyenruhája nagyjában megegyezik a tisztekével, de ezen nincsen vállrojt és ezüstözés, a nadrágon pedig csak világoskék lampasz van.

Legdíszesebb a parancsnok (a százados) és a zászlótartó tiszt (a főhadnagy) egyenruházata. A zászló-

* A „Good Hope” páncélos cirkálót 1914 november 1-én — tehát két évvel később — a Coronel közelében vívott tengeri csatában Spee admirális hajórajja megsemmisítette. Az orosz „Kubanec” ágyúaszád 1914 október 29-én Odessza előtt egy török torpedónaszád támadásának esett áldozatul.

tartó, aki a nehéz selyemből készült, zöldszínű zászlót őriz, pompás szalagövet hord, amely világoszöldszínű, a százados pedig valamennyienél nagyobb és díszesebb kalpagforgót, valódi strucctollakból.

A bátaszéki bürgerek közé csak nős embert vesznek be, akinek 13 évi szolgálati időre kell köteleznie magát. Ez alatt köteles résztvenni az alapszabályaikban megállapított 14 díszkivonuláson (amelyeken mindig dísztüzeket adnak), az évente több ízben tartott fegyvergyakorlaton, az évi egyszeri éleslövészen és az esetleges egyéb díszkivonulásokon, amelyek különleges alkalmakkor következnek be (pl. püspöklátogatás, miniszteri fogadtatás stb., stb.). Ezenkívül kivonulnak az elhunyt tag temetésére is, amikor is a sírnál katonai tiszteletadással és dísztüzzel adják meg a végtisztességet.

A szolgálati idő letelte után pedig, mint pártoló tag, köteles a testületet anyagilag támogatni. A ruházatot a tagsági díjakból szerzik be és javíttatják, a töltényeket és fegyvereket viszont a községi házipénztár terhére szerzik be.

A bürgerek dícséretes hűséggel és becsülettel őrzik a kétévszázados mult minden hagyományát és szokását és így a lövésztömb egy-egy díszkivonulása alkalmával a mai ember előtt egy darab színes mult elevenedik meg a festői, százados, korhű egyenruhákban, az ódon vezényszavakban, a parádés katonaruhába öltözött szántóvető emberek lelkes és „stramm” mozgásában. Furcsa ez a meglevenedett mult, a sok ősi egyenruha, mialatt a házakon zúgva muzsikál a telefondrót és a rádióantenna huzala, motorkerékpár berreg és odafenn, a magasban ezüstös csillogással úszik az utasrepülőgép...

Az 1848-as szabadságharc vihara szerteszórta a bátaszéki bürgerek egész irattárát és így sok érdekes dokumentum veszett el örökre. Többek között az az irat is, amelyben le volt fektetve a Bürgerkorps létesítésének oka és célja. Pedig a szabadságharc előtt — erre öreg bátaszéki polgárok még jól emlékeznek — megvolt az alakulás idejéből minden írott emlék és feljegyzés. Írásos dokumentum a közelmúlt nevezetesebb eseményeiről sincsen, így pl. a bürgerek századosának kardjához fűződő hagyomány is csak szóbeli állításokon, a kortársak mondásain alapszik. A százados kardját ugyanis egyenesen néhai I. Ferenc József király ajándékozta a testületnek, illetve egyik akkori századosának.

Ez a 70-es években történt, amikor Ferenc József valami dunántúli hadgyakorlaton vett részt. A király eközben elkerült a baranyamegyei Dunaszekcsőre is, ahol átvonulása alkalmával a bátaszéki bürgerek is megjelentek, hogy díszőrségükkel emeljék az ünnepség fényét. A király jólesően nézte végig az egyszerű földmivesgazdák festői szépségű, remek katonai alakulatát, amely akkor még csak botokkal volt felszerelve, leoldotta a kardját és átnyújtotta a századosnak... Azóta a bátaszéki bürgerek féltve őrzött, becses és büszkén mutogatott emléke a királyi kard, amely díszkivonuláskor a százados oldalát díszíti.

A bürgerek száma: 48 fő. Élükön a tagok által választott parancsnok áll, századosi rangban. A tisztikar többi tagjai: két főhadnagy, négy hadnagy és egy zászlós. A legénység áll: négy őrmesterből és négy tizedsből, továbbá 32 közkatonából.

Bátaszéki bürgernek lenni tehát nemcsak megtiszteltetés, hanem még élvezetes előny is, amennyiben egy-

egy díszkivonulás után, a fullasztó kánikulában — mintegy kárpótlásul — közösen összehordott lakodalmi eszem-izsom következik a kapitány házában és a jószágú sülték, az ízes sütemények és egyéb szakácsnői remekművek után a bátaszéki hegyek tüzes, nektáros leve öntözi a kiszáradt bürger-torkokat... S egy-egy ilyen ebéd akár-hányszor másnap reggelig tart... Mert kedély és mulatási hajlam bőven van még a bátaszéki bürgerekben.

CSENDŐR LEKSZIKON.

144. kérdés. Kinek jár általában a nagyságos címzés? Megillet-e ez a címzés olyant, aki nem diplomás ember, hivatali állása sincs? Megillet-e ez a címzés a földbirtokost, ha igen, függ-e ez a birtokolt föld terjedelmétől? A nemesi ranggal jár-e különös címzés?

Válasz. A címzés, vagyis megszólítás kérdését törvények vagy más jogi szabályok általában nem rendezik, kivéve a király és kormányzó címzését, illetőleg megszólítását. Ezt a kérdést általában a szokás alakítja ki, úgynevezett társadalmi egyezmény, amelyet gyakran inkább tartanak tiszteletben az emberek, mint a tételes törvényeket. A címzésekre és megszólításokra vonatkozó hivatalos gyakorlat pedig a kialakult szokásoknak olyan jelleget ad, amely ezeket a szokásokat valóssággal törvényerőre emeli, ha megszegőikre nem is vár hatóságok kiszabta büntetés. Az emberek jól tudják, hogy az ilyen szokások figyelmen kívül hagyása súlyos társadalmi hatrányal jár, de legalább is azzal, hogy az ezek ellen vétőt neveletlen, műveletlen és tudatlan embernek tartják. Mondanunk sem kell, hogy a helytelenül nagyobb címzés alkalmazása szintén hiba, bár a jóniszemű tévedés itt is, mint általában mindenütt, mérsékeltség.

A nagyságos címzés a régebbi időben általában kizárólag az állami VI. fizetési osztályba sorozott tisztviselőket illette meg, tehát a miniszteri osztálytanácsosokat, az egyetem nyilvános rendes tanárait, a törvényszéki elnököket, az ítéltáblai bírákat, kir. főügyészhelyetteseket, továbbá nagyságos címzés járt a kir. tanácsosi kinevezéssel és az országgyűlési képviselőséggel is. Még régebben az erdélyi fejedelmeket illette a nagyságos címzés, míg általában a nemesi rend tagjai tekintetes, nemzeti és vitézli címzést használtak.

Az idők folyamán a nagyságos és tekintetes címzés használata körül általános kavargás állt be. A tekintetes cím a legújabb időkig általában és szabály szerint a diplomás (latiner, honoratior), tehát a főiskolai végzettségű értelmiségi osztály tagjait illette meg, ha csak más alapon nagyobb címzésre nem volt joguk a szokások szerint. Az értelmiségi osztály többi tagjainak csak a „tisztelt” címzés járt.

A címzések körül előállott kavargásnak több oka van. Az egyik, hogy a nemesi rend, az állampolgári jogegyenlőség kimondásával (tehát 1848, illetőleg 1868 óta) elvesztette közjogi különállásának jelentőségét, tehát a számára lefoglalt címzés is megszűnt, mint nemesi előjog. A másik ok, hogy az állami tisztviselők átlag 10 évenként megismétlődő fizetésrendezésével bizonyos eltolódások álltak be a hivatali állások rangbeli helyzetében is, nevezetesen olyan hivatali állások viselői is belekerültek a VI. fizetési osztályba, amelyek azelőtt nem tartoztak oda, viszont egyes hivatali állásokat a VI. fizetési osztályból magasabb fizetési osztályba soroztak. A legújabb gyakorlat szerint pedig egyes alacsonyabb fizetési osztályokba sorozott tisztviselőket és bírákat magasabb fizetési osztály jellegével ruháztak fel, vagy magasabb fizetési osztályba nevezték ki (magasabb rangú állás címe nélkül), úgy hogy mai napság sokszor nem is igen lehet biztosan tudni, hogy valamely állami tisztviselőt vagy bírót milyen címzés illet meg, mert nincs kizárva, hogy magasabb állás után járó megszólítás illeti meg, mint aminőt betölt.

... nem minden láz történik szabadság érdekében
... egy nemzet, midőn a szabadság kivívására töre-
kedik, legkönnyebben jut a szolgálat jármába azáltal,
ha túlhág a korlátokon.

KISSUTH LAJOS.

A harmadik oka a címzésbeli kavarodásnak az az általánosan ismert társadalmi járvány, amelyet címkórságnak neveznek. Ez a címkórság hozta magával, hogy egyesek hiúságból olyan címzéseket erőszakoltak ki maguknak embertársaiktól, amelyek őket tulajdonképpen nem illetik meg.

Igy alakult ki az a helyzet, hogy a tekintetes cím, amely a társadalmi előkelőség és rang első lépcsőfokát jelentette, lassankint feledésbe merült s divatba jött, hogy boldog-boldogtalannak megadták embertársaik a nagyságos címet. Szabály szerint ugyan a nagyságos cím ma is csak azokat illeti meg, akik az állami VI. fizetési osztályba vannak sorozva, tehát jóval többet az értelmiségi, illetőleg a tisztviselőosztályból, mint annakelőtte, de mai napság az a társadalmi helyzet, hogy ezt a címet minden „kabátos” embernek megadják.

Bármilyen nagy földbirtok sem ad jogosultságot semmiféle különös címzésre. Ha a földbirtokos diplomás ember, a „tekintetes” cím jár neki, vagy megadva magunkat az újabb szokásnak, a nagyságos címzés. Hivatalos érintkezésben lehetőleg kerülni kell olyan címzéseknek megadását, amelynek kellő alapja nincsen, társadalmi érintkezésben azonban lehetőleg alkalmazkodni kell azokhoz a szokásokhoz, amelyeket az a kör, amelyben megfordulunk, általában elfogadott.

145. kérdés. *A járőr egy megbízhatónak ismert egyént felkér arra, hogy gyors választ igénylő hivatalos levelet (szolgálati jegyet) kézbesítsen a járőr tartózkodóhelyétől hosszabb távolságra levő őrsállomáson az őrsparancsnoknak. Az illető elvállalja a megbízatást, átveszi a levelet, de a megbízatást nem teljesíti s az átvett levelet összetépi. Bűncselekmény jelenségét feltűnteti-e az illetőnek ez a cselekménye?*

Válasz. Kétféle bűncselekményről lehet szó az eset megítélésénél.

Az egyik a Btk. 406. §-ába ütköző okirathamisítás vétsége, mert a gyanúsított olyan okiratot, amely nem volt sajátja, jogtalanul megsemmisített. E bűncselekmény megállapításához azonban szükséges az a célzat, hogy a gyanúsított másnak kárt okozzon.

A másik bűncselekmény az 1914:XL. t.-c. 4. §-ának 2. bekezdésébe ütköző hatóság ellen való erőszak vétsége, mert a gyanúsított oly erőszakos cselekményt hajtott végre, amellyel a hatóság közegét hivatása jogszerű gyakorlásában akadályozta. Ehhez a bűncselekményhez különös célzat nem szükséges, sőt az sem, hogy az erőszak közvetlenül a hatósági közeg személye ellen intéztessék, elég, ha az erőszakot oly élettelen dolgokon követik el, amelyeknek épségben léte feltétele a hatósági eljárás eredményességének.

Melyik bűncselekmény forog fenn valójában, azt az eset közelebbi körülményeinek ismeretében lehet eldönteni. A feljelentést mindenesetre a járásbíróshoz kell megtenni.

146. kérdés. *Milyen bűncselekményt követ el az a gyanúsított, aki bosszúból azért, mert rendzavaró magaviselete miatt egy táncmulatságról eltávolították, az ablakon keresztül pisztolyból kétszer a táncolók közé lő s ennek következtében két egyén könnyű sérülést szenved?*

Válasz. A gyanúsított cselekménye kimeríti a Btk. 279. §-ába ütköző szándékos emberölés büntetvének kísérletét a Btk. 65. §-a szerint.

A nyomozás megejtésénél természetesen fontos a helyszíni körülmények pontos megállapítása: milyen távolságról történt a lövés, mi volt a lövés iránya, milyen volt a sértettek elhelyezkedése a lövés pillanatában, voltak-e a célzást, illetőleg kilátást akadályozó körülmények? stb. Igen fontos a pisztoly állapotának és hordképességének, valamint a gyanúsított akaratelhatározóképességének megvilágítására szolgáló körülmények (ittasság, felindultság stb.) megállapítása.

147. kérdés. *A gyanúsított kéményseprőmunkálatok elvégzése végett a háztulajdonostól kapott kulccsal a padlásra megy, ahonnan a munka végeztével 2 kg füstölt szalonnát ellop. Mily bűncselekményt követett el?*

Válasz. A gyanúsított cselekménye a Bn. 51. §-ába ütköző, tulajdon ellen való kihágás, minthogy a 2 kg szalonna értéke nem több 10 P-nél. A lopás egyéb körülményei a cselekmény minősítésénél nem játszanak szerepet, mert a gyanúsított a padlásra jogos úton jutott.

148. kérdés. *A malomtulajdonos a malomhoz tartozó magtár közelében elveszti 200 P-t tartalmazó pénztárcáját. Megtalálja ezt egy a malomban megforduló üzletfél s eltulajdonítja. Mily bűncselekményről van szó?*

Válasz. A cselekmény lopás, mert a pénztárca elveszettnek így esetben nem tekinthető. A megtaláló tudta, hogy az a hely, ahol a pénztárcát megtalálta, kinek a tulajdonához tartozik,

már pedig az ilyen helyen levő tárgyakat a tulajdonos birtokából kiesettnek tekinteni jóhiszeműen nem lehet s így az ily tárgyak az eltulajdonítóra nézve idegen ingóságok.

149. kérdés. *Miként kell érteni a Szut. 393. §-ának 2. bekezdését, amely szerint főmagánvád eseteiben a nyomozás elrendelésére és megszüntetésére a rendőri hatóság főnöke jogosult? Mi ennek a rendelkezésnek gyakorlati jelentősége?*

Válasz. A Szut. 400. pontjának utolsó bekezdése értelmében a csendőr főmagánvádra üldözendő bűncselekmények esetén csak akkor nyomoz, ha a tettes vagy a tanúk ismeretlenek, ha ez a tényállás vagy a bűnjelek megszerzése végett szükséges s végül ha a cselekmény hivatalból üldözendő bűncselekménnyel van összefüggésben.

Szabály szerint tehát a csendőr főmagánvádas ügyben nem köteles nyomozni. Ha a főmagánvádlónak az a kívánsága, hogy az ügyben — mielőtt feljelentése az ítélőbíróság elé kerül — nyomozás történjék, kérelmével a rendőri hatóság főnökéhez kell fordulnia (főszolgabíró, rendőrkapitányság). Ennek áll hatáskörében ilyenkor a nyomozás elrendelése.

Gyakorlati jelentősége a kérdésnek oly főmagánvádas bűncselekmények esetében van, amelyek a kir. törvényszék hatáskörébe tartoznak (sajtó útján elkövetett rágalmazás és becsületsértés, egy évet meghaladó fogházzal büntetendő ingó vagyonrongálás, tisztességtelen verseny). Itt ugyanis a főtárgyalást olyan alakiságoknak kell megelőzniük, amelyeknek nyomozás vagy vizsgálat teljesítése nélkül eleget tenni a főmagánvádló nem tudna. (Perrendszerü vádirat szerkesztése például nyomozás teljesítése, főleg a gyanúsított kihallgatása nélkül a legtöbbször nem lenne lehetséges.)

A többi főmagánvádas bűncselekmények esetében a kérdésnek gyakorlati jelentősége alig van, mert akár nyomozott a csendőr, akár nem, a járásbíróshoz az eljárást megindítja (minthogy a főmagánvádas bűncselekmények általában járásbíróshoz tartoznak); szabály szerint pedig ilyenkor a nyomozás elrendelése csak a kir. járásbíróshoz tartozik.

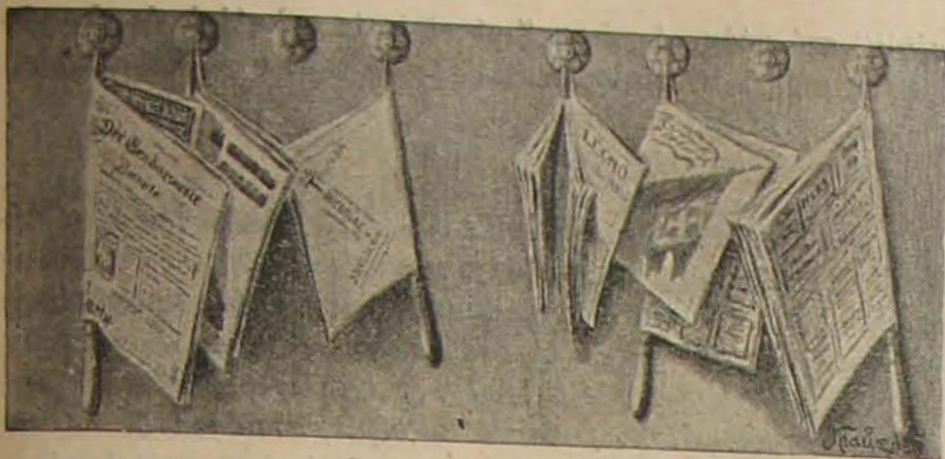
150. kérdés. *Egy magyarországi község által fenntartott elemi iskoláról valaki azt a megjegyzést teszi, hogy „okáh iskola”. Bűnvádi felelősségre vonható-e az illető?*

Válasz. Ha a megjegyzésnek az az értelme, hogy az illető községi iskolában hazafiatlan szellem uralkodik vagy ott román-barátsággal tüntetnek, akkor a megjegyzés kétségtelenül olyan, amely egy magyarországi iskola vezetőire nézve lealacsonyító és megsebecsítő. Ez esetben tehát az 1914:XL. t.-c. 2. §-ába ütköző, esetleg a 4. §. 2. bekezdése szerint minősülő becsületsértés vétségéről van szó.

A használt kifejezés valódi értelmének megállapításához azonban szükséges a helyi viszonyok bővebb ismerete, ismerni kell az alkalmat, amikor a kijelentés történt, az előzményeket, ismerni kell végül az illető egyén gondolkodását, valamint esetleges közéleti szereplését, nemkülönben magának az iskolának a helyzetét is.

KI TUDJA?

A mohamedán vallást MOHAMED próféta alapította. Született Kr. u. 571-ben Mekkában, meghalt 632-ben Medinában. Mindkét város Arábiában, Hedzsasz tartományban fekszik. Medinában a sirja fölé nagyméretű, pazar fénnel berendezett mecsetet építtetett a mohamedán világ. Az építkezés 120 esztendeig tartott és 1502-ben fejeződött be. A 135 m hosszú és 107 méter széles, arannyal és drágakövekkel díszített mecsetet 400 márványoszlop tartja és 300 örökmécses világítja. Mohamed sírhelye mellett még ma is nyitott sír várja Jézus Krisztust, hogy ítéletnapján, a prófétával együtt, mennyekbe szálljon.

SZAKIRODALOM.

Šašinci.*

Emlékezzünk... Nemsokára 17 éve lesz, hogy a Monarchia hadserege az első jelentős sikert érte el a déli harc-téren.

1914 szeptember 6-án a cs. és kir. 29. gyaloghadosztály csapatainak sikerült a szerb Timok-hadosztály részeit a Szerémségben Leget—Šašinci között döntően megverniök, szinte megsemmisíteniök.

A szerb Timok-hadosztály 17.500 puskával, 20 géppuskával és 24 ágyúval rendelkezett, élelmezési létszáma eredetileg 23.000 fő volt.

Ezen ho. 13. gyal.-ezrede, a 15. gyal.-ezred 1. zlj.-a és a 4. üteg a kimerült 21. osztrák cs. kir. Landwehr ho. (csehek) részeivel szemben 1914 augusztus 20-án Čuljkovič-nál és a Čer Planinán könnyű győzelmet arattak s a szerbek az osztrák-magyar csapatokkal szemben fölényben érezték magukat és rövid idő alatt kiűzték azokat hazájuk területéről.

A szerbek szeptember 6-án áthajóztak a Száván, hogy a főerőik számára építendő hadihíd verését biztosítsák. Midőn sikerült nekik az átkelés és a nagyon gyenge magyar népfölkelőkből álló megfigyelő osztagok gyorsan visszavonultak a túlerő elől, azt hitték, ismét oly könnyű győzelemhez jutnak majd, mint augusztus 20-án. Itt azonban harcedzett, kipróbált seregre bukkantak s ez volt végzetük.

A szerbek eddigi sikereiket felhasználva, hazánkba akartak betörni, hogy annak életadó centrumát, szívét, Budapestet támadják majd meg.

Erre a célra elővédül a Timok-hadosztályt szemelték ki, melynek szeptember 6-án éjjel kellett volna a Száván átkelnie, de 24 órával előbb még 35 km távolságra volt az átkelés helyétől.

A hadihídfogatok nem voltak még rendben, az anyag hiányos volta miatt még sok javítást kellett végezni.

A szerb hadihídvonatok parancsnoka, Kovacevic őrnagy, jelentést tett az anyag rossz állapotáról.

A legénység egy része nem volt a víziszolgáltatban képezve, az ökörfogatolta pontonkocsik nem is lehettek már idejekorán a Szávánál, tehát kellő előkészítésről, szemrevételezésről alig volt szó.

Az áthajózás csak nagy késéssel, fényes nappal kezdődött meg, a kellőleg ki nem képzett legénység az üres hajókkal nem tért vissza szabályszerűen, ezek egy részét a víz a másik parton magával vitte, különben is a hajók egy része hasznavehetetlenné vált, úgyhogy a hidászok parancsnoka elhatározta, hogy pontonok hiányában a hidat bakokra fogja építeni. Mire a híd elkészült, egy járóműve

* Šašinci: Die sogenannte Vernichtung der Timok Division vom Fmlt. Josef Schön, Ritter des mil. Maria-Theresienordens. Mit 2. Kartenskizzen.

Omalthia Verlag Zürich—Leipzig—Wien.

sem maradt már a műszaki s olgáltatásra, az összeköttetésre, ehhez hozzájárult még, hogy az esti órákban a vízen átfektetett egyetlen telefonkábel is elszakadt s így nem volt a két part között semilyen összeköttetés.

Közben az áthajózott szerb csapatok az előttük levő gyengébb osztrák-magyar erőket mindjobban szorítják vissza s nagy lendülettel folytatják támadásukat a közép felé, mindjobban eltávolodva a hídtól, melynek közvetlen biztosítására édeskeveset tettek.

Schön tábornok saját elhatározásából, önállóan támad a szerbek jobboldalába, az ő nevéhez fűződik a győzelem.

A szárnyra előnyomuló Cavallar főhadnagy a 92/IV. zlj. 2. századának maradványával megrohamozta a szerb üteget, mely közvetlenül védte a hidat és elkeseredett kézitusa után elfoglalta azt.

Most meglátják embereink a hidat, melyen a szerbek visszafelé özön'enek, de feltartja őket egy szekér a híd bejáratánál. A tömegbe katonáink gyorstűzet adnak le, Cavallar főhadnagy megfordítja az egyik szerb ágyút s maga süti el, majd néhány ember segítségével mind a 4 elfoglalt ágyú ontja a tüzet a szerb híd felé. Már a harmadik lövés kettétépi azt, a híd mindenestül víz alá kerül.

Borzaszó pánik tör ki. A visszaözönlő szerbeket lefegyverzik, 20 tiszt és kb. 2000 ember kerül a 92/14. század kezei közé.

Az egész idő alatt Cavallar főhadnagy az elfoglalt szerb ágyúkkal tüzelt az ellenséges partra.

A 92. gyalogezrednek, melynek a döntés köszönhető volt, 25 halottja (24 eltűnt, szintén halott) és 140 sebesültje volt, a szerbek 5000 embert, 4 ágyút veszítettek.

A csatának nagy hadműveleti sikere volt. A szerbek hadihídayaguknak jó részét elvesztették, offenzívára a Száván át nem is gondolhattak többé.

Még nagyobb volt azonban az erkölcsi siker. A csapatok ismét visszanyerték önbizalmukat.

A šašinci csata azért is nagyon érdekes, mert egy nem sikerült folyamatkezelésnek és egy gyaloghadosztály teljesen önálló alkalmaztatásának iskolapéldája.

Suhay Imre tábornok.

MAGYAROSAN, KATONÁSAN.

Németes szórend a mellékmondatban.

Nem valami nagy gyönyörűség manapság a pesti vilamoson való utazgatás. Először is azért nem, mert erre is ráillik a híres-neves Wekerle Sándornak a pénzről mondott szójátéka: „Nem értem, miért is van pénz; s ha van, hát miért nincs?” — De ez még csak hagyján. Hiszen egyszer-másszor mégis csak fel tud kapaszkodni az ember erre a zörgő-nyögő kocsi-kalitkára. Hanem aztán ott bent — rendszerint álló helyzetben — a különféle hirdetésekön kívül figyelemreméltó felhívásokat, szigorú figyelmeztetéseket olvasgathat a „tisztelt utas”. Türelmetlen kínjában

már annyiszor látta, olvasta, hogy „könyv nélkül” is tudja az ilyen felhívások szövegét, csak persze mégse alkalmazkodik hozzájuk. Mert ezért pesti a pesti. S ennek a tüntető közömbösségnek az oka talán abban van, hogy még a pesti ember is irtózik a hivatalos „kiadványok” magyartalan nyelvezetétől. Ilyen pl. a következő:

„Kérjük a t. utazó közönséget, hogy az elülső peronra vezető tolóajtót maga után becsukni és azt menetközben állandóan csukva tartani szíveskedjék.”

„Most nem akarom ebben a kis szövegben rejlő „hivatali zamat”-ot felkavarni, még az „azt” szónak teljesen fölösleges és magyartalan voltával sem foglalkozom, hanem csak azt kérdelem: Miért van a „szíveskedjék” éppen a mondat végén? S miért van az ilyen mellékmondat állítmánya úgyszólván minden ilyesféle irodai írásműben szigorúan és elmozdíthatatlanul mindenkor a mondat végén? Hiszen ez a német mellékmondat szórendje! Vagy tán éppen ezért? Alighanem így lesz. Mert nálunk — sajnos — sokszor jobb az idegen, mint a magunké.

Pedig a magyar és a német szórend között ég és föld különbség van. A német szórend *kötött*, vagyis minden mondatrésznek megvan a pontosan meghatározott helye; a magyar pedig *szabad*, vagyis lehetséges a mondatrészek helyének annyiféle változtatása, amennyit az érzések és gondolatok árnyalatai megkívánnak. Nem azt akarom ezzel mondani, hogy a német szórend tehát kevésbé hajlékony és kifejező, de azt már nem hallgathatom el, hogy nekünk magyaroknak mindenesetre a magyar szórend a jobb...

Miért használnak hát sokan mégis németes szórendet, holott legtöbbször németül nem is tudnak? Lehet, hogy éppen ezért. Vagy tán a kiirthatatlan utánzóhajlama ez szolgáléleküeknek, akik még a magyar írásban is osztrákbak akarnak lenni az osztrákoknál...

Nem elnézésből írtam a német helyett osztrákot, mert ezzel ennek a régi rosszszagú hibának a gyökerére akartam rámutatni. Volt idő ugyanis, amikor a rendeleteket, szabályzatokat németül fogalmazták meg és számunkra csak úgy fordították le, igaz, aztán legalább szolgai hűséggel.

Innen van a németes szórend is, mely a hivatalok vakeres árkaiban — úgy látszik — jó mélyre üledett. Hiszen még a legegyszerűbb kérvényben magunk is így írunk: *„Kérem a parancsnokságot, hivatalt vagy X. Y.-t, hogy részünkre ezt és ezt, így meg így engedélyezni szíveskedjék.”* A „szíveskedjék”, vagyis a tárgyi mellékmondat vagy más hasonló mondat állítmánya feltétlenül a mondat végén van. Mert csak így hangzik hivatalosan. Ez igaz is. De kell-e, szabad-e „hivatalosan” írunk? Nem! Hanem csak jól magyarul! S ha ez nem tetszik a hivatalnak, akkor hát vigye kánya!

A szabály nagyon egyszerű. Ne utánozzuk nyomról nyomra a németek kicirkalmazott mondat szerkezetét, hanem beszéljünk és írjunk a magunk szórendje szerint, amelynek minden porcikája fölséges szabadságot és ezernyi változatosságot lehel, aminthogy az élet maga is csupa meg nem köthető változóságból tevődik össze. S nyelvünknek ez a sajátossága a végtelen szabadságú ázsiai pusztákon élt őseinket szinte kézzelfoghatóan varázsolja elénk...

Ne törjük tehát kerékbe a magyar szórendet, hanem alkalmazzuk ősi természetét szerint: az értelemnek, a hangulatnak legmegfelelőbb változatosságban. Az idézett mondatokat pl. igen könnyen kijavíthatjuk, ha a „szíveskedjék” szót vagy mindjárt a „hogy” kötőszó után mondjuk, vagy valahol a középtájon helyezzük el, pl. a „toló-

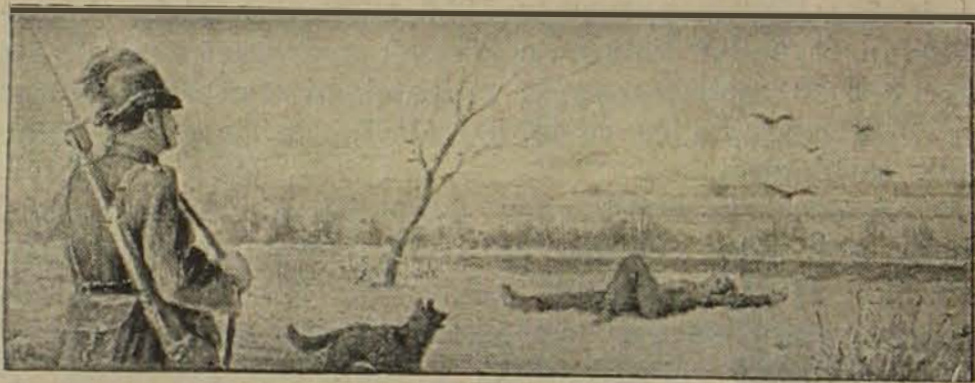
ajtót” szó után. A „hogy”-ot el is hagyhatjuk és így írhatjuk meg a hivatalos iratot is: *Kérem, engedélyezzen... Kérem, adja át... stb.*

*

De nemcsak a „BESZKÁRT” íródeákja ludas a németes szórendben, hanem egyik-másik derék csendőrünk is, aki néha szintén a mellékmondat legvégére kanyarintja az ígét, pl. *„Értesítem az őrparancsnokságot, hogy f. hó 3-án ... község mellett levő ... major bejáratánál egy álarcos egyén X. Y. fuvaros kocsiját, amelyen öt nő ült, kik vasútállomásra igyekeztek, pisztollyal a kezében megtámadta.”*

Hát hiszen ebben a mondatzörnyben van egyéb hiba is bőven, pl. a főmondatnak hosszú közbevetésekkel való szétszakítása, de legfőbb baja most az, hogy a „megtámadta” pont a legvégén van. Bizonyára ezt is „feltett sapkával” írta a szerzője, azért kanyarította ilyen hivatalosra a mondatát. De arra kérem, próbálja meg a mellékmondat állítmányát („megtámadta”) a hozzávaló bővítményekkel együtt („pisztollyal a kezében”) valahová előbbre elhelyezni. Megvan ám a kívánatos helye, sőt kettő is van! Csak keresse meg. S ha megtalálta, akkor — máskor mindig oda írja...

vitéz Rózsás József ny. százados,
a m. kir. honvéd Ludovika Akadémia tanára.

TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK.

Egy gyilkosság kiderítése.

Nyomozta: DEBRECZENI GYULA alhadnagy
és az alsóregmeci őr.

1924 június 1-én 3 órakor Répás* Miklós alsóregmeci (Zemplén megye) lakos, községi bíró az őröt arról értesítette, hogy özvegy Almási Józsefnét és két unokáját, Almási Máriát és Almási Jánost ismeretlen tettesek az éj folyamán lakásukon megölték. Az értesítés vétele után Hadrányi András, Kocsis József tiszthelyettesek, Varga Imre törzsőrmester, Adonyi József, Kaszás Márton csendőrökből állott járőr a helyszínére megérkezve, a látottakból megállapította, hogy bűntény, mégpedig gyilkosság forog fenn.

A járőr az esetről jelentést tett a sátoraljúj helyi kir. ügyészségnek és kérte a bizottság kiszállását: jelentette az esetet Debreczeni Gyula alhadnagy (akkor tiszthelyettes) szakasparancsnok is, ki a sátoraljúj helyi őréről maga mellé vette Kis Károly csendőrt és a bizottsággal csaknem egyidőben érkezett meg a helyszínre, ahol a nyomozás vezetését átvette.

Debreczeni alhadnagy elsősorban is a helyszíni

* A neveket megváltoztattuk. (Szerk.)

szemlét ejtette meg. A szobában az egyik ágyon szétioncsolt aggyal feküdt özvegy Almási Józsefné; egy karos ládán, a gégején tátongó sebbel hanyatt feküdt unokája, Almási Mária, míg a szoba közepén, kis keretes ágyon eszméletlen állapotban, bezúzott koponyával hevert másik unokája, Almási János. A szobában a fiókos szekrény ki volt húzva, tartalma a szoba padlóján heves szanaszéllel szórva. Azt a látszatot keltette, mintha valamit kerestek volna. A szakasparancsnok igyekezett megállapítani, hogy a tettesek hol és hogyan jutottak be a szobába. A szoba ablakai be voltak zárva és azokon sérülés nem látszott. A szobának a pitvarba nyíló egyedüli ajtaját vizsgálva, megállapította, hogy az ajtón erőszakos behatolás mellett tanuskodó elváltozások vannak. Az ajtó ütközője le volt törve. Az ajtózárr és az ütköző közötti részen feszítés nyoma látszott. Közelebbi vizsgálatnál kint, hogy a feszítésnek csupán az ajtófélfá belső oldalán van nyoma. Ha az ajtót becsukta és kívülről vizsgálta, feszítés nyoma sem az ajtón, sem az ajtófélfán nem látszott. A feszítés tehát nem történhetett olyan időpontban, midőn az ajtó zárva volt, így nem is a bejutás lehetett a célja.

Ezeket mérlegelve, kétséget kizáróan meg lehetett állapítani, hogy a tettes akadály nélkül bejutott a helyszínre és a fessegetéssel csupán a betörés látszatát akarta kelteni. Ez a megállapítás nagyjelentőségű volt, mert kiindulópontot adott a nyomozásnak. A szakasparancsnok arra következtetett belőle, hogy a tettest a házbeliek között kell keresnie.

Az időközben megejtett boncolás a nyomozásra nézve nem eredményezett semmi lényegesebb támpontot. Deb-

reczeni alhadnagy figyelmét elsősorban az elhalt öregasszony harmadik unokájára, ifjú Almási Mihályra fordította, ki folyton a járőr körül forgolódott, állandóan jajveszékelt, sopánkodott és a kezeit tördelte. A bánatnak ez a túlzajos és feltűnő megnyilvánulása nem látszott őszintének. Ezért ifjú Almási Mihályt kikérdezte, ki arra vonatkozólag, hogy az éj folyamán, illetve a gyilkosság idejében hol tartózkodott, előadta, hogy a szomszédban lakó Springer János barátjánál aludt, honnan csak aznap reggel 3 óra tájban tért haza és akkor fedezte fel a borzalmas bűntényt.

A gyilkosság elkövetési módjából arra lehetett következtetni, hogy a tettes áldozatai vérével beszennyezhetette magát, ezért Debreczeni alhadnagy a legényt alaposan szemügyre vette és annak fehér, vászonnadrágján, a bal térd felett, egy gyanús foltot vett észre. Midőn ennek a foltnak nagyobb figyelmet szentelt, megállapította, hogy a nadrágon vörösésbarna, vérnek látszó folt van, mely sárral van bekenve.

Arra a kérdésre, hogy mitől véres a nadrágja, azt felelte, hogy, amikor a szobába lépett, látta, hogy meggyilkolt nővérenek felső teste lecsüng a fekhelyéről. Megfogta a testet és visszahelyezte az ágyra, ez alkalommal véreződhetett be a nadrágja. Azt, hogy a sár hogyan került a vérfoltra, nem tudja.

A járőr úgy vélekedett, hogy ha a gyanúsított előadása igaz és a nadrágja akkor lett véres, amikor nővérenek holttestét a fekhelyre visszahelyezte, akkor a nadrágnak csak a külső felülete véreződhetett be, ellenben, ha a nadrágon látható vérfolt a gyilkosság alkalmával keletkezett, akkor a házivászonból készült fehér nadrágon a

Hegedű-Harmonika-Trombiták,

Citera, Tambora, mindenféle zenekari fa- és fémfuvós hangszer és Harmonikákat csakis megbízható, jó gyártmányokat hozunk forgalomba. **Rakóczy-lárogató** saját találmány. **Óvakodjunk** algyárosok által felajánlott, külföldön készült utánzatoktól. Hibás hangszereket szakszerűen javítunk. **Árjegyzéket ingyen küld az**

ELSŐ MAGYAR HANGSZERGYÁR
STOWASSER kőr. udvari szállító

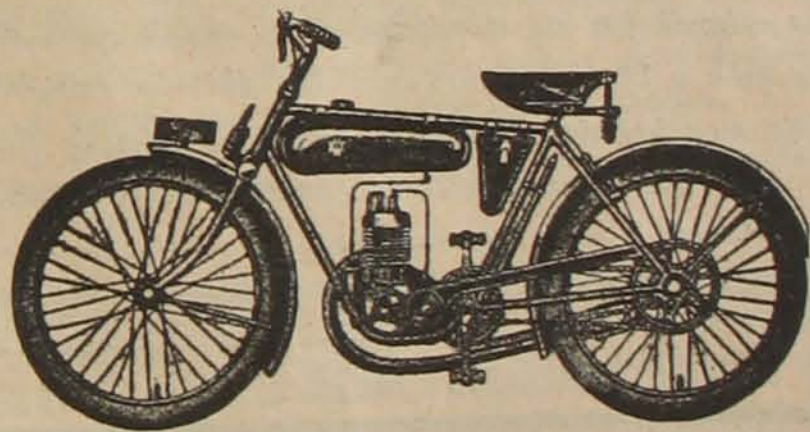
Budapest, II., Lánchíd u. 5. (Budán).
Az egyedüli hangszergyár az országban
Több ilyen gyár nincs!

AZ ÖSSZES ELŐÍRÁS SZERINTI EGYENRUHASZÖVETEK

Társasági zubbony- és dolmány-szövetek, úgyszintén mindenféle polgári ruhaszövetek. Csendőrtisztek és altisztek részére kedvezményes fizetési feltételek mellett kaphatók a

KRASZNER LAJOS CÉGNÉL
BUDAPEST, V. KERÜLET, DEÁK FERENC-TÉR 2. SZ.

Csepel segédmotoros kerékpárok.

ÁRA: készpénzfizetés esetén, 475.50 P
fénnyüzési s forg. adóval
Részletfizetés esetén ára 551.40 P

WEISS MANFRÉD ACÉL- ÉS FÉMMŰVEI R.-T.

Központi eladási iroda:

Budapest, V. ker., Lipót-körút 12. szám.
Vásárolható minden „Csepel” kerékpár- és varrógép-
lerakatosnál.

friss, meleg vér a nadrág belső oldalára is átszűrődött és az alsónadrágjának is véresnek kell lennie.

Ez a következtetés helyesnek bizonyult, mert amikor a járőr utasítására Almási a nadrágját levette, nemcsak az alsónadrágja volt véres, hanem a csizmája lehúzása után mindkét lába fején is vércseppek voltak láthatók, amelyek nővérenek megölése alkalmával fröccsentek oda. Ezek szerint a gyilkosságot mezítláb kellett követnie.

A nyomozást vezető szakaszpárancsnok gyanuja ezzel is megerősödött, Almási Mihályt most már gyanúsítottként kezelte és felszólította, hogy a cselekmény elkövetését ismerje be. Almási azonban tagadott, hiába tárták elé az eddigi bizonyítékokat. Közben a nyomozás tovább folyt. Debreczeni alhadnagy azt akarta megállapítani, hogy milyen indító oka lehetett a gyanúsítottnak arra, hogy ilyen borzalmas bűncselekményt elkövessen.

Az ezirányú puhatolások meg is hozták az eredményt. A gyanúsított nagyon rossz viszonyban élt a nagyanyjával és nővérével, mert ezek ellenezték a tervezett házasságát. Emiatt a veszekedés állandó volt közöttük.

Mikor a szakaszpárancsnok ezt is a gyanúsított elé tárta, az megtört, a cselekmény elkövetését beismerte és a következőket adta elő.

A cselekmény indítóokául a már megállapított okot jelölte meg. Elmondta, hogy nagyanyját azért is gyűlölte, mert a részét nem akarta az örökségből már életében ráírni. Ez elkésztette és arra az elhatározásra bírta, hogy rosszelkű nagyanyját és nővérét, akik az ő boldogságát lehetetlenné tették, megölje.

Szándékát mintegy 6—8 hónapon át fontolgatta s csak alkalmas időre várt, hogy tettét végrehajthassa.

Miért forgassuk fejünket mindig hátrafelé? Minek vonszoljuk emlékezetünkben ezt a holttestet csak azért, hogy valamiképpen ne mondjunk ellent annak, amit ezen vagy azon a köztéren vitattunk? Ha áhítatos felindulás szállja meg lelkedet, engedd át annak szívedet és életedet. . . Hagyd el az elméletedet, amint József otthagyt a köpönyegét a ledér asszony kezében, s fuss! A bolond következetesség csak a kislelkűek mumusa.

EMERSON (Önbizalom).

Édesanyja 1924 május 30-án fürdőre ment. Ekkor elérkezettnek látta az időt. 1924 június 1-én este lefekvés közben mégegyszer szóba hozta nagyanyja előtt a nősülési ügyét és kérte, hogy írassa rá a vagyona felét. Nagyanyja most is hajhatatlan volt. A vitatkozás abbamaradt. Almási megvárta, hogy nagyanyja és nővére elaludjanak, közben sötét tervének a keresztülvitelét fontolgatta.

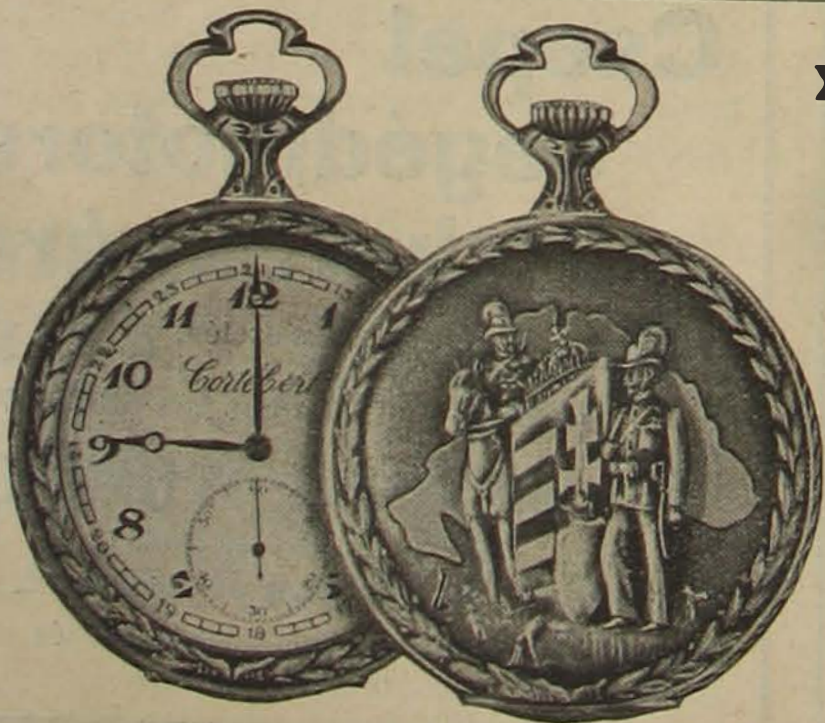
Miután meggyőződött arról, hogy mindenki alszik, mezítláb kiment az éléskamrába és egy nehéz kalapáccsal tért vissza. Lámpát gyújtott s a gyér világítás mellett az asztalról felvett kenyérvágó késsel hanyattfekvő nővérenek a nyakát elmeteszte. Az áldozat vonaglása és hörgése okozta zajra nagyanyja felébredt s megkérdezte tőle, hogy mit csinál, majd látva a történeteket, jajveszékelní kezdett: „Mihály, mit tettél?”

A vér láttára a tettes elméje teljesen elborult és a keze ügyében lévő kalapáccsal addig ütötte nagyanyja fejét, míg meg nem ölte. Azután a kalapáccsal a még mindig vonagló nővére fejére is ütött néhányat, amíg az is megszűnt mozogni. A nagy zajra felébredt 10 éves János nevű öccse és megrémülten sírvafakadt. Erre a tettes a gyermeket is fejbeverte a kalapáccsal.

Ezek után a bűnjelek eltüntetése volt a főgondja. Elsősorban megmosakodott, a kútnál kimosta véres ingét, majd visszament a szobába és hogy azt a látszatot keltse, mintha rablók jártak volna a házukban, a szekrény fiókjait kihúzgálta s a ruhaneműek egy részét kiszórta a földre. Azután a pitvarajtót belülről kinyitotta, az ütközővas alá egy kemény botot dugott és az ütközővasat letörte. Így azt a látszatot akarta kelteni, hogy a tettesek kívülről, erőszakosan hatoltak be.

Az ajtó felfeszítéséhez használt botot az istállóban a mestergerendán, a gyilkosságnál használt kalapácsot pedig egy vakablakban rejtette el. Azt a konyhakést, amelylyel állítása szerint a nővére nyakát elvágta, a kútnál megmosta s eltette a helyére, a többi kés közé.

Mindezek után, hogy alibit tudjon igazolni, felhúzt a hétköznapi csizmáját és a tözsomszédságban lakó Springer János nevű barátjához ment, aki akkor kint feküdt a fűskamrában. Jövetelét azzal indokolta, hogy másnap korán akar a szőlőbe menni permetezni és félt, hogy elalszik. Barátjánál körülbelül hajnali 3 óráig tartózkodott s ekkor, mintha misem történt volna, hazament és benyitott a lakásukba. Csakhamar rémült, feldúlt arcot erőszakolva magára, kirohant s a látottakat a vele közös udvarban lakó

CSENDŐRSÉGI SZOLGÁLATI ÓRÁK

»KRONOSZ«

R
O
N
O
S
Z

ÓRA- ÉS ÉKSZERKERESKEDELMI R.-T.

BUDAPEST, KOSSUTH LAJOS U. 4.

TELEFON: AUTOMATA 892-14

Fiók: Debrecen, Piac utca 69.

Mindennemű arany- és ékszer-
tárgyak, versenydíjak.

Ábra szerinti óra ára 42 P, havi 7 Pengős
részletfizetésre.

Kiváncra árjegyzéket küldünk!

CORTÉBERT

ÉS PHÉNIX ÓRÁK

részletfizetésre kaphatók.

Fogas Mihállyal közölte. Majd kiszaladt az utcára és lár-májával a szomszédokat is összecsisztította.

A gyanúsítottnak azt az állítását, hogy nővérenek a nyakát az általa előadott késsel metszette el, Debreczeni alhadnagy kétkedve fogadta, mert a kést nem találta elég élesnek arra, hogy azzal olyan sebet lehetett volna ejteni, mint amilyen Almási nővérenek nyakán volt.

Még egy másik körülmény is szólt ez ellen. Mikor a szakasparancsnok a gyanúsítottnak a kezét megvizsgálta, észrevette, hogy a jobbkeze mutatoujja első izületének belső oldalán, a hajlásban, egy centiméter hosszú vágás van. A gyanúsított azt adta elő, hogy a vágás a késtől eredt és akkor keletkezett, amikor nővérenek a nyakát elvágta. Ez nem felelhetett meg a valóságnak, mert a seb sokkal finomabb metszésű volt, mintsem azt a durvább élű késsel ejthették volna. Úgy ez a seb, mint az elhalt lányon látható halálos seb roppant éles, finom, vékony pengéjű eszközre engedett következtetni. A legkézenfekvőbb volt borotvára gondolni, ezért Debreczeni alhadnagy a gyanúsítottat felszólította, hogy a borotvát adja elő. Gyanúsított tagadta, hogy borotvája lenne. A tagadás nem sokáig tartott, mert a nyomozás rögtön bebizonyította több tanuval, hogy a gyanúsítottnak tényleg volt borotvája.

A borotva megkeresése céljából a járőrök házkutatást tartottak és alapos kutatás után sikerült azt a sertésöl szalmafedele közé dugva, megtalálni. Megkerült a kalapács is, melyet a tettes a gyilkosság elkövetésénél használt, továbbá az a bot is, mellyel a tettes a pitvarajtó ütközvasát lefeszítette. Almási most már semmit sem tagadott. Beismerte, hogy a késről szóló mesével a nyomozó csendőroket akarta félrevezetni. Célja az volt, hogy a bíróság előtt visszatér majd a kívülről behatolt rablókról szóló mesére, kik nővére nyakát az asztalon talált késsel vágta el. Ha pedig a borotvát önmagától előadta volna, ezt a rablómesét is el kellett volna örökre ejtenie.

Almási Mihályt a sátoraljaúj helyi kir. törvényszék kétrendbeli gyilkosság és egyrendbeli súlyos testi sértés büntetéseért életfogytiglani fegyházra ítélte.

*

Legtöbb esetben a helyszíni szemlének legalaposabb s az aprólékosságig menő részletességgel való megtartása

hozza meg a kívánt eredményt s menti meg a járőrt a helytelen irányban folytatott nyomozástól. (Szut. 67. §.)

A pitvarajtón látható sérülések alapos megvizsgálása képezte ebben az esetben azt a kiindulópontot, mely a nyomozást a helyes irányba terelte. Felületes nyomozó az első látszatra (kívülről való erőszakos behatolás) építette volna fel további következtetéseit, s emiatt lehet, hogy sohasem jutott volna el a tettes személyéhez, aki után pedig csak a kezét kellett kinyújtania. Nagyon érdekes a szerepe itt a késnek és a borotvának. Ha Debreczeni alhadnagy éles szeme és nagy körültekintése — meg a türelmes kutatás — a borotvát elő nem keríti, a főtárgyaláson ez sok kellemetlenséget okozott volna. Szép munka volt, amit itt a csendőrök végeztek, mert az eset minden részletét, lehetőségét és lehetetlenségét jól megnézték és uralták.

Hindenburg fényképével ajándékozta meg a székesfehérvári bakák emlékünnepeinek főrendezőit. Hindenburg altábornagy, német birodalmi elnök, a Székesfehérváron június 14-én tartott hősi emlékszoborleleplezéssel kapcsolatban, — melyet a hős 69-es bakák állítottak a hősi halottak emlékének — báró Schön budapesti német követ útján saját aláírásával ellátott fényképét küldte meg Simon Sándor helyettes polgármesternek, Leisz Béla nyugalmazott tábornoknak és vitéz Falussy István ezredesnek, a fejeérnegyei Vitézi Szék kapitányának, mint az ünnepség főrendezőinek, elismerő sorok kíséretében.

A magyar honvéd lovascsapat nagy győzelme. A salzburgi nemzetközi lovasversenyen a nemzetek díját, amely a lovasversenyek legnagyobb díja, a magyar honvéd lovascsapat nyerte.

CSENDŐRTISZTEK, ALTISZTEK ÉS AZOK CSALÁDTAGJAI RÉSZÉRE 62 ÉV ÓTA FENNÁLLÓ CÉGÜNK A GAZDASÁGI NEHÉZSÉGEK DACÁRA IS VÁLTOZATLANUL 10 HAVI RÉSZLETFIZETÉST NYUJT!!!

Az Urak részére:

Kész öltönyök, felöltők
Hubertus-kabátok és trench-coatok
Télkabátok, bundák
Öltöny- és felöltőszövetek
A H. M. új előírásának megfelelő katonai szövetek
Öltönyöket, felöltőket és egyenruhákat mérték szerint készítünk saját műhelyünkben

Egyéb egyenruhászövetek nagy választékban
Férfi fehérneműek
Pullóverek, kötött mellények
Fehérneműanyagok méterszámba
Úszóruhák, fürdőköpenyek

A Hölgyek részére:

Kész női felöltők és kosztümök
Kész női szövet és selyem, délutáni és estélyi ruhák
Pongyolák, blúzok, aljak
Pullóverek, kötött mellények és kötött kosztümök
Köpeny- és ruhaszövetek
Selymek és műselymek méterszámba
Vászonárak, sifón stb.

Úszóruhák, fürdőköpenyek
Menyasszonyi kelengyék
Ágygarnitúrák
Kész női fehérneműek
Damasztáru
Asztali készlet
Sezlóntakarók, diszpárnák, szoba- és futószőnyegek

Felöltőket, kosztümöket és ruhákat mérték szerint készítünk saját műhelyünkben

WEISS GYULA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG ÁRUHÁZA, BUDAPEST
IV. KERÜLET, KOSSUTH LAJOS-UTCA 18. SZÁM — TELEFON: 895-41. — FENNÁLL 62 ÉVE!

A volt túsok hálaadó szentmiséje a gyűjtőfogházban. Augusztus 4-én fél 10 órakor jöttek össze Budapesten a Maglódi-úti gyűjtőfogházban a magyar társadalomnak azok a vezetőegyénségei, akiket a proletárdiktatúra idejében túsok és politikai foglyokként ártatlanul börtönöztek be, hogy az azóta évenként tartani szokott hálaadó szentmisén résztvegyenek. A megjelenteket dr. Szlacsányi Béla, a gyűjtőfogház igazgatója és Hanzlik István fogházlelkész fogadta. Az egykori túsok testületileg vonultak fel a fogház kápolnájába, ahol Psitek Brunó szentszéki tanácsos, a fogház nyugalmazott lelkésze, mondott szentmisét, majd gondolatokban gazdag szentbeszédében emlékeztette hallgatóságát az elmúlt nehéz időkre.

A soproni 76-osok hősi emléke. A volt cs. és kir. 76. gyalogezred soproni bajtársi köre a világháborúban elesett hőseinek emlékére Sopron legszebb terén, a Deák-terén, művészi kivitelű emlékművet emeltetett, amely egy magas talapzaton álló oroszánt ábrázol. A bronz emlékművet a Polichnánál vívott győzelmes csata évfordulóján, augusztus 23-án, nagyszabású ünnepség keretében leplezik le. Az ünnepség fővédnökségét Esterházy Pál herceg vállalta. Az emlékmű Bódy Zoltán szobrászművész, volt 76-os tiszt alkotása.

Sírkövet kapnak a rákoskeresztúri temetőben nyugvó hősi halottak. A rákoskeresztúri hősi temetőben nyugvó hősi halottak emlékeit eddig csak egyszerű fejfák és dísztelen fák keresztjei őrizték. Illetékes körök most elhatározták, hogy a közel 8 ezernyi fákereztet maradandóbb emlékkövekkel, szép, de egyszerű sírrelékekkel cserélik ki. A szükséges összeget már biztosították és a főváros polgármestere már kiírta a versenytárgyalást a sírkövek elkészítésére.

Az ácsi csata 82. évfordulója. A napokban volt a nyolcvankettedik évfordulója az ácsi csatának, amikor a 48-as magyar honvédek az ácsi erdőben az osztrák-orosz egyesített sereget legyőzték. Az évforduló alkalmából kegyeletes ünnepséget rendeztek az ácsi erdőben levő honvédsíroknál, ahol Komárom város nevében Szabó Kálmán tiszti főügyész koszorút helyezett el.

Felavatták az algyői repülőteret. A Délvidéki Aero Club augusztus 9-én avatta fel, sportrepüléssel egybekötve, új repülőterét, Algyő község mellett. Az ünnepséget dr. Kogutowitz Károly egyetemi tanár, klubelnök beszéde nyitotta meg. A Magyar Aero Szövetség nevében Csenkey Géza felügyelő szakszerű magyarázat kíséretében bemutatta az új repülőteret, majd három repülőgépen a növendékek több kitűnően sikerült próbarepülést mutattak be.

Fényképfelvételeket kérünk. A m. kir. csendőrség ötvenéves jubileuma alkalmával illusztrált jubileumi album fog megjelenni a magyar csendőrségről. Kérjük olvasóinkat, szíveskedjenek nekünk az album számára való kiválogatás céljából minél több csendőrségi tárgyú fényképfelvételt beküldeni. Bármilyen csendőrségi tárgyú felvételt szívesen fogadunk, akár háború előtt vagy alatt, akár pedig a háború után készült. Harctéri, a tábori csendőrség szolgálatát megörökítő felvételeket különösen szívesen fogadunk. Nem lemezekre, hanem képekre van szükségünk, mert a sokszorosítás azokról történik. Minden képet visszaküldünk, tekintet nélkül arra, hogy felhasználjuk-e vagy sem. A képek hátlapjára vagy hozzáragasztott papírszeletre kérjük felírni, hogy a kép mikor és hol készült, mit ábrázol, továbbá, hogy kinek a tulajdona s milyen címre kell visszaküldenünk. Ha valaki a képet nem kéri vissza, írja azt is a hátlapjára. Kérjük őrsparancsnok bajtársainkat, szíveskedjenek erre a kérésünkre

alkalmi járőrök útján az őrskörletben lakó nyugállományú csendőrök figyelmét is felhívni.

Az „Emden” német cirkáló kegyeletes ünnepe. Az „Emden” német cirkáló az „Iroquois” angol hadihajó részvételével vasárnap, augusztus 9-én, a régi „Emden” elsüllyedésének helyén kegyeletes ünnepélyt rendezett az elesettek emlékére. Az angol hajó az emlékünnepélyre jött el Singaporeból az Észak-Keelings szigetekhez. Az elesetteknek a parton sírkereztet állítanak. Az „Emden” parancsnoka köszönő- és búcsútáviratot küldött a kínai vizeken időző angol hajóraj parancsnokának.

Elkészült a világ legnagyobb léghajója. Amerikában, az akroni repülőtéren, átadták az amerikai tengerészetnek a világ legnagyobb Zeppelin-rendszerű léghajóját, amelyet Akron névre kereszteltek. A léghajó köbtartalma 105.000 köbméterrel nagyobb, mint a Graf Zeppeliné, vagyis 184.000 köbméter. Az Akron kimondottan hadicélokra készült. A léghajó külső formájában erősen eltér az eddigi háborús Zeppelin-típusoktól. A külső burkolat szivarformája helyett az úgynevezett cseppformát használták fel az építésnél. A legmeglepőbb újdonság az Akronon az, hogy a motorgondolák nem függnék szabadon, a léghajó testén kívül, mint ez eddig szokásos volt, hanem be vannak építve a hajótestbe. Az utasgondola szintén beépített, csak a kormányzás céljaira föltétlenül szükséges fülke előrése bontja meg a léghajó körvonalait. Ebben a fülkében van elhelyezve a rádióállomás is. A léghajóóriás 12 gázcellára van osztva, mindegyik gázcella 1800 köbméter hélium befogadására alkalmas. 17.000 km utat képes megtenni a léghajó leszállás nélkül, vagyis egy hétig tud a levegőben maradni egyfolytában. Az Akron át tudja repülni az Atlanti-óceánt oda és vissza egyhuzamban. A léghajó legnagyobb nevezetessége azonban az, hogy egy 23 méter hosszú és 13 méter széles hangár van beépítve a burkolatába, ahol két repülőgépet lehet elhelyezni. A léghajó felderítő útja közben képtelegrafikus úton tudja értesíteni flottáját minden mozdulatról és az ellenséges haderők állásáról. A léghajó burkolata úgyszólván teljesen tűzmentes. Váza duraluminiumból készült és 60.000 kg súlyú, felülete 84.987 négyzetméter és építési költsége 22 millió dollár.

Felfújható pontonokkal szerelik fel a tengeralattjárókat. Egy svéd mérnök legutóbb találmányt szabadalmaztatott az elsüllyedt tengeralattjárók megmentésére. A találmány több összehajtható pontonból áll, amelyeket a tengeralattjáró fenekén helyeznek el. A pontonokat bármely pillanatban használatba lehet helyezni. Minthogy összehajthatók, nem sok helyet foglalnak el. Szükség esetén pedig a hajó belsejében elhelyezett készülék segítségével mechanikus úton felfújhatók. Felfújt állapotban igen nagy a vízkiszorításuk és alkalmasak arra, hogy a hajót a víz felszínén tartsák. A pontonok nagyon könnyűek s nagy számuknál fogva biztosra lehet venni, hogy összeütközés esetén is elég sok marad belőlük sértetlenül. A találmány úgy a svéd, mint a külföldi tengerészeti körökben nagy feltűnést keltett. A svéd mérnök találmányát felajánlotta a svéd tengerészetnek.

Lóapolónak ajánlkozik Füzér Mihály 28 éves, hévízgyörki lakos, ki a fülöpszállási őrsön lóapolóként egy évig volt alkalmazva, majd onnan az 1. honvédhuszárezredhez ment át, de létszámcsoökkentés következtében elbocsátották.

Őrsfőzőnőnek ajánlkoznak: Oláh Mária (43 éves). Lakása: Budapest, VII., Garai-utca 34., I. em. 12. ajtó. — Özvegy Muhari Mihályné (45 éves). Lakása: Budapest, VIII., Sárkány-utca 14. fsz. 10.

A csendőrség legrégibb, legmegbízhatóbb és legolcsóbb bevásárlási helye

8 havi részlet!

TRIBON

Budapest, VIII., Üllői-út 14.

ruházati R.-I.

„Érte íjtük igen tisztelt vevőinket, hogy cipőosztályunk megnyílt. A csendőrség tagjai cipővásárlásnál ugyanúgy, mint az összes ruházati cikkeknel, 8 havi részletfizetési kedvezményben részesülnek *Előleg nincs!*

Olvassa el, mielőtt ír nekünk!

Közleményt nemcsak a csendőrség tagjaitól, hanem bárkitől elfogadunk. — A megjelent közleményeket tiszteletdíjban részesítjük, de tulajdonjogunkat fenntartjuk, azokat tehát beileggyezésünk nélkül nem szabad utánnyomatni. — Kéziratot csak akkor küldünk vissza, ha a szerző megcímezett és válasz-bélyeggel ellátott borítékot mellékel. — A közleményeket kér-jük a papírnak csak egyik oldalára, félhasábosan, írógéppel vagy jól olvasható kézírással írni; olvashatatlan kézíráttal nem foglalkozunk. — Tizenöt gép- vagy kézírásos hasábnál hosszabb kéziratot csak előzetes melegegyezés után fogadunk el. — A cikkeket mi korrigáljuk, korrektúralevonatot csak kivé-teles esetekben adunk. — Szerzőink különlenyomataikat köz-vetlenül a Stádium-nyomda igazgatóságától (Budapest, VI., Rózsa-utca 111.) szíveskedjenek megrendelni, amely azt velünk kötött szerződésének árszabása szerint köteles elkészíteni. — Szerkesztői üzenetben mindenkinek válaszolunk, de a kér-dező teljes nevét, rendfokozatát és állomáshelyét tüntesse fel. — Névtelen levélre nem válaszolunk. — Kéziratok sorsáról csak szerkesztői üzenetben adunk választ. — Aki levelet ír, vagy közleményt küld be nekünk, kísérje figyelemmel a szerkesztői üzeneteket. — Levelet nem írunk, bélyeget tehát felesleges beküldeni. — Jeligéül legcélszerűbb kisebb helység nevét vagy ötjegyű számot választani. Annak, aki jeligét nem jelöl meg, nevének kezdőbetűi és állomáshelye alatt válaszolunk. — Közérdekű kérdésekre a „Csendőr Lekszíkon“ rovatban adunk választ. — Előfizetni csak legalább félévre lehet. — Előfize-tést csak a csendőrség, honvédség és az állami rendőrség, továbbá a bíróságok, igazságügyi és közigazgatási hatóságok tényleges vagy nyugállományú tagjaitól fogadunk el, mástól nem. — Az előfizetéseket kérjük pontosan megújítani, mert a felszólítás költségét külön felszámítjuk. — A nekünk szánt pénzküldeményeket kérjük a Csendőrségi Lapok 25.342. számú postatakarékpénztári esekkszámájára befizetni. — A szer-kesztők a szerkesztőségben ünnepnapok kivételével 15—18 óráig találhatók. Szolgálati beosztási helyeiken a lap ügyeivel nem foglalkoznak. — A lap részére szánt közleményeket, leveleket stb. nem a szerkesztők nevére, hanem a szerkesztő-ségnek kell címezni, így: „A Csendőrségi Lapok szerkesztő-ségének, Budapest, I. Bösörményi-út 21. szám.“

R. Gy. Háza nem 35, hanem legfeljebb 30 évig lehet adómentes. Az adómentesség csak az állami és az ezzel kapcsolatos községi pótdókra vonatkozik; egyházi adót, utadót, rokkantellátási adót, közüzemi díjakat, közmunkaváltságot és házbérfillért az egyébként adómentes új épületek után is fizetni kell. A háza után kirótt egyházi adót tehát meg kell fizetnie, és pedig akkor is, ha momentán nem is abban a községben lakik, ahol a háza van.

Akáclevél. Az elfogás körül nagyot hibáztak, tulkorai volt. Még akkor is kétes lenne a dolog, ha a következmények másként alakultak volna, mint ahogyan alakultak. Nem alkalmas.

Rétköz. A folyó évi 10. sz. Csendőrségi Közlönyben közzétett 114.056—VI. b. 1931. sz. B. M. körrendelet azt a kérdést rendezte, hogy a csendőrsőknek juttatott vagyonváltságföldök tulajdonjogával a jövőben mi legyen. A rendelet kiadja, hogy az őrsők ezeket a földeket tulajdonul nem szerezhetik meg s így vételárát nem törlesztenek, hanem csak a hasznobért kötelesek fizetni, vagyis az őrsők bérlői ezeknek.

a földeknek, amiből az következik, hogy a bériő összes kötelezettségeit teljesíteni tartoznak. Ezek közé a kötelezettségek közé tartozik a különböző adók befizetése is, az előjáróság ezt joggal követeli önöktől. 2. Ha a bankokban elhelyezett betétek megsemmisülnének, akkor ugyanerre a sorsra jutnának a ládafiában „lezaurlált”, vagyis eldugdosott pénzek is, ilyen tekintetben tehát egyremegy a dolog. Nem közömbös azonban a kérdés olyan szempontból, hogy ha a pénzt mindenki magánál tartogatja, eldugdossa, akkor megakad a forgalom, megbénul az élet és akkor aztán igazán tönkremegy a pénz, mert hiszen az csak a gazdasági életnek az érték-mérője, forgalmi eszköze s mihelyt a gazdasági élet csődöt mond, a pénz értéke is megszűnik. Áll ez nemcsak a papírpénzre, hanem az ezüstpengőkre és kétpengősökre is, amelyeket kapzsi pénzkalandorok manipulációi miatt a lakosság mostanában szorgalmasan gyűjtögetett, pedig ha tudnák az emberek, hogy egy ezüstpengőnek az ezüstértéke mindössze tízenhat fillér, nem ülnének rá. De különben sínesen semmi ok a riadozásra, akinek van pénze, vigye csak nyugodtan a takarékbba s az ezüstpénzt is pengesse le a csendőr jó hangosan a pultra, hadd lássák az emberek, hogy ostobaság a pengőgyűjtő mániájuk. Szomorú volna, ha ezt minden csendőr nem értené meg s nem igyekeznék jó példával elől járni a tájékozatlan és hiszékeny lakosság okulására. Biztosíthatjuk önöket, hogy mindezeknek az igazságáról hamarosan meggyőződik a fejlemények a legkétségsébeesettebb ezüstraktározókat is. De ha valaki nem akarja a pénzét takarékbba tenni, kényszeríteni erre nem lehet. Az is más kérdés azután, hogy ajánlatos-e a csendőrnek az erre vonatkozó jóindulatú tanácsokat figyelmen kívül hagyni, mert végre is az ő érdeke, hogy minél több betétje legyen.

1924. évi. 1. Csak az ön címére küldhetjük a lapot, ez elvünk, kivétel nincs. 2. Ideiglenes vezényeltetés esetén az utazás idejére napidíjat, egyébként vezényeltetési pótdíjat kap.

Hullám 415. 1. A lekszikon-rovatban fog választ kapni.
2. Egyremegy.

Gy. Remete. A nyugállományú esendörlegénysegi egyének az egyházi adó fizetési kötelezettsége alól nem mentesek, mert a katonai egyházközségeknek már nem tagjai. Vonatkozik ez az ideiglenesen nyugállományba helyezetttekre is, valamint az összes hitfelekezettükre.

Visegrád. Sz. M. törm. Vezénylési pótdíjat a kulszolgálatban töltött időre, vezényeltetési pótdíjat pedig az állomáshelyéről történő ideiglenes elvezénylés esetén kap, vagyis ebben az esetben az utóbbit.

Új barázda. Magánpoggyász viteldíja csak áthelyezés alkalmával számítható fel, olvassa el erre vonatkozólag az 1925. évi 9. Cs. K. mellékleteként kiadott 156.600—VI. b. 1925. sz. B. M. körrendelet 7. §-át és függelékét.

1897. Áthelyezési kérelmeket már régebb idő óta nem közölhetünk.

Tihany. 1. 4. Olvassa el mai számunkban „Új barátok” felirattal ellátott üzenetünket. 2. Ha a saját kerülete területén a Déli vasút nem közlekedik és olyan kerülethez vezénylik, ahová a Déli vasutat is igénybe kell venni, a belügyminiszter úrtól (VI. b. oszt.) kivételesen kérni lehet, hogy ezen a vonalon fizetett teljes összegű viteldíjat térítse vissza. 3. Az is jogos álláspont, hogy a vezényelték a felemelten fizetett napibetétek ellenében kielégítő étkezést kapjanak, de az is érthető aggodalom, hogy a sok vezényelt a közgazdálkodást túlságosan igénybeveszi. Megoldás csak abban lehet, hogy a vezényelték ne követelődzzenek, a gazdálkodás részes tagjai pedig ne kapzsiskodjanak. Ezt az őrsparancsnokok — szükség esetén a tiszti parancsnokságok — szabályozzák. Ha azt látják, hogy a közgazdálkodás a felemelt napibetétek ellenében nem adja meg azt az étkezést, ami önöket megilletné s amire a közgazdálkodás képes is volna, jelentsék ezt az őrsparancsnokuknak, aki biztosan rendet fog teremteni, vagy ha mégis maradna valami nézeteltérés, szolgálati úton feljebb kell vinni az ügyet. Ha úgy van, amint írja, ezt nyugodtan megtehetik, ráfér arra a közgazdálkodásra egy kis megrendszabályozás. 5. A lekszikou-rovatban kap választ. 6. Cím-szalagját helyesbítettük.

úri szabósága és m. kir. egyenruházati és felszerelési intézete

BUDAPEST, IV., APPONYI-TÉR 1. FELEMELET.
(Kir. bérnolota)

— Tel.: Aut. 833-39. Alapítási év: 1915. Ezüstkoszorús mester.

HALÁSZ GYULA

CSEN DÖRSÉGI DOLMANYOK

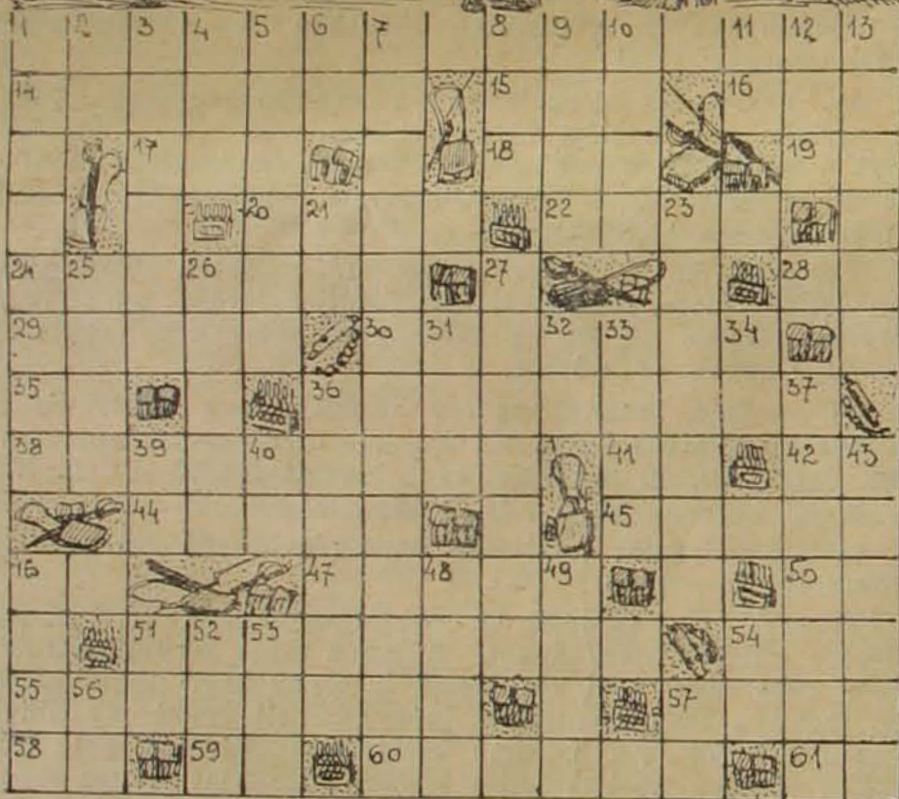
SPECIALIS RESZTŐSÉG

Születlen hadiárva. Takarékoskodni nemcsak takarékönyveskével, hanem sokféleképpen lehet. Ha ön életbiztosítást kötött, akkor az erre a célra befizetett összegeket éppen úgy megtakarított pénznek kell tekinteni, mintha azokat takarékbba tette volna be. Amikor tehát a csendőr megtakarított pénzéről van szó, az életbiztosítást is figyelembe lehet venni.

B. J. ny. törzsőrmester, Salgótarján. Nem világos a levele, nem tudjuk, mit akar elérni. Magánlován nem adunk választ, a beküldött 20 f. bélyeges lapunk javára bevételeztük.

Tehetség. Államrendőrségi detektív csak legalább négy középiskolai végzettséggel lehetne, ez is csupán papirosos irányadó most már, mert érettségizett emberek tömege jelentkezik erre a szolgálatra. De azoknak is várniuk kell, amíg a jelenlegi létszám eléri a ténylegesnél jóval kisebb rendszerített létszámot. Erről a tervéről mondjon le.

Keresztrejtvény.

Vízszintes sorok: 1. A megelőző szolgálatban igen fontos. 14. A szigorúság mellett ilyen is legyen az előjáró. 15. Rómán pénz. 16. Időmérő. 17. Japán pénz fonetikusan. 18. Űtőkártya. 19. Fordítva kicsinyítő rag. 20. Növény. 22. Terményt raknak bele. 24. A rádióknak is van. 28. Vigyáz. 29. Erdőben is van. 30. Pl. a zsoldot. 35. A bakter is az. 36. Alaposan más szóval. 38. Örtestület. 41. A mult idő ragja. 42. Többesszámnú személyes névmás. 44. Több mint bajtárs. 45. Kisebb pocsolya. 46. Építőanyag. 47. Csomó más szóval. 50. Pld. az adu. 51. A sok jó közül a legjobbat teszi az ember. 54. A kutjának is mondjuk. 55. Terepfelvétellel kapcsolatos szó. 57. A gyémánt is az. 58. Házörző. 59. Az arany vegyjele. 60. Csillag latinul. 61. Perzsa uralkodó fonetikusan.

Öröm. Olvassa el lapunk 1928. évi 2. számában „K. M. Babócsa” jelígre küldött üzenetünket.

Ibolya. 1. Közutaknak azokat az utakat nevezzük, amelyek közlekedés céljaira bárki, minden ellenszolgáltatás és — az általános kötelező forgalmi szabályok kivételével — minden korlátozás nélkül használhat. Ha például valaki a birtokán keresztül a kastélyához utat épített, ez az út az illető tulajdona, engedélye nélkül tehát más nem használhatja, s így ez az út nem közút. A vasutat csak a vonatok használhatják, a vonatokat pedig a közönség csak anyagi ellenszolgáltatás és bizonyos vasúti szabályok betartása mellett veheti igénybe, a vasútnak tehát részben ezért nem tekinthetők közutaknak, de az utóbbi elnevezés egyébként is az utak önálló fogalommeghatározója lett a gyakorlatban, a vasút és közút már ezért is más és más jelent. 2. Olvassa el lapunk 1928. évi 2. számában közölt 12. leksikonválaszunkat.

Függőleges sorok: 1. A járőr gyakran találkozik vele. 2. Jelző. 3. Az teszi, akinek fájdalma van. 4. Szerszám. 5. Terepre mondjuk. 6. Nemzet. 7. Disznótor után következik. 8. Nép fonetikusan. 9. Segédige. 10. Ilyen kötés is van. 11. Állat. 12. Völegénye van. 13. Magadra teríted. 21. Ige. 23. Régen így hívták a börtönt. 25. Nem arra. 26. Itéi fegyver. 27. Kovács használja. 31. Habozó szócska. 32. Fordítva személyes névmás. 33. Cselekmény. 34. Kicsinyítő rag. 36. A nem tisztességes beszédre mondják. 37. Engedély kell hozzá. 39. Utóirat latin rövidítése. 40. Vigyáz. 43. Egyenruhát visel. 46. Tisztítóeszköz. 48. Pihenő németül. 49. Ilyen fegyver is van. 51. Súlyegység mássalhangzói. 52. Fohász. 53. Nélküle nincs élet. 54. Névelő. 56. Kutya. 57. Francia birtokos névmás.

Megfejtést csak a csendőrség legénységi egyéneitől fogadunk el. Határidő szeptember 10. A helyes megfejtők között egy szép bőr-levéltárcát sorsolunk ki. Az eredményt a szeptember 20-i számunkban közöljük.

Megfejtés.

A folyó évi 21. számunkban közölt szintvonalas pályázat megfejtése a következő:

A magassági pontok közül helyes a 168-as és a 230-as. A 165-ös helyesen 180—200, a 92-es 100—120, a 116-os 120—140 méter.

Az 1-es pont magassága 240—260.

a 2-es	„	120,
a 3-as	„	120—140,
a 4-es	„	220,
az 5-ös	„	200,
a 6-os	„	160,
a 7-es	„	140—160,
a 8-as	„	280,
a 9-es	„	100—120,
a 10-es	„	140 méter.

Hiba nélkül fejtették meg: *Pál Lajos* th. (Szentcs), *Császár Antal* örm. (Veszprém), *Kovács Béla* örm. (Iharosberény), *Pilipár József* örm. (Mesztegyő), *Bugyi István* es. (Karancseszki), *Kerekes Aladár* es. (Gödöllő); 1—1 hibával: *Kemény Pál* th. szakp. (Szeghalom), *Marton Mihály* th. (Szombathely), *Illés Mihály* törm. (Berettyóújfalú), *Gérai János* törm. és *Fekete II.* örm. (Sárbogárd).

Az önborotválókészüléket *Pilipár József* örmester (Mesztegyő) nyerte el. Elküldöttük.

A szerkesztésért és kiadásért felelős:

PINCZÉS ZOLTÁN százados.

Stádium Sajtóvállalat Rt., Budapest, VI., Rózsa-utca 111. sz.
Felelős üzemvezető: Győry Aladár.

Csendőrség és honvédség

számára szükséges

könyvek és térképek
kaphatók

GRILL -féle könyvkereskedésben,
BUDAPEST, V. KERÜLET, DOROTTYA UTCA 2.

BÜTOR

tartós, modern kivitelben, kényelmes részlet-fizetésre kapható:

KISIPARI TERMÉKEK BÜTORCSARNOKA RT.
Budapest, VII., Dohány-utca 66. sz.